

Obr. 2. Bouzov, druhé nádvoří hradu, vybrané nálezy keramiky, kresba M. Schindlerová.
Bouzov, der zweite Burghof, ausgewählte Keramikfunde, Zeichnung M. Schindlerová.

(1895–1909). Mezi keramikou 19./20. stol. se druhotně vyskytly i středověké zlomky: výdutě hrnců s příměsí tuhy třináctého stol.; zlomek kyjovitého okraje zásobnice z tuhového materiálu (13.–14. stol.); zlomek okraje hrnce ve tvaru okruží s mírně strupatým vnějším povrchem – 2. pol. 14. stol. (obr. 2:1); rovněž z průběhu 14. stol. světlá „krupičková“ oxidačně pálená keramika zastupující olomoucký výrobní okruh – zlomky výdutí, ojediněle s výzdobou (obr. 2:2). Vzhledem k tomu, že v areálu hradu dosud nebyl proveden žádný archeologický výzkum a existence hradu dříve než v 1. čtvrtině 14. stol. není jinak doložena, představují tyto nálezy cenný doklad dosud předpokládaného staršího osídlení.

Hana Dehnerová

Literatura

Konečný, P., Michna, P. (eds.) 1997: *Seznam nemovitých kulturních památek okresu Olomouc*, Olomouc.

Resumé

Bouzov (Bez. Olomouc). Burg, Parzelle Nr. 1. Hochmittelalter. Burg. Rettungsgrabung.

BRNO (okr. Brno-město)

Cílem tohoto příspěvku je – obdobně jako v uplynulých šesti letech – souhrnně informovat o výsledcích záchranných archeologických výzkumů prováděných společností Archaia Brno, o.p.s., na území Velkého Brna, především v historickém centru města a v prostoru jeho historických předměstí. Perspektivy, koncepce a metodika systematického archeologického výzkumu centra Brna se nezměnila (Merta et al. 2000, 35–36, naposledy pak souhrnně viz Holub – Kolařík – Kováčik et al. 2004, 57–97).

Záchranné archeologické výzkumy v Brně v roce 2005:

Výzkumy prováděné v roce 2005 lze rozdělit do pěti skupin: 1) plošné výzkumy, 2) výzkumy prováděné v souvislosti s výstavbou kolektorů v historickém jádru města, 3) výzkumy realizované v rámci projektu „Sanace brněnského podzemí“, 4) menší terénní výzkumy a dokumentace inženýrských sítí, 5) dokumentace reliktů stojících historických staveb.

Jako 6. skupinu uvádíme výzkumy, jejichž terénní části proběhly již dříve (většinou v roce 2004), ale v roce 2005 došlo k jejich zpracování a vyhodnocení.

Plošné výzkumy

Byly ukončeny od roku 2004 probíhající výzkumy na parcelách domů Česká 10, Jakubská 3 (A036/2004), na parcele domu Moravské náměstí 6 (A081/2004), na parcele domu náměstí Svobody 9 (A069/2004) a v areálu Božetěchovy 1, 3 (A101/2004). V létě 2005 proběhla první etapa archeologického výzkumu v souvislosti s rekonstrukcí bývalého kartuziánského kláštera na Božetěchově 2 v Králově Poli (A029/2005). V listopadu 2005 pak započal archeologický výzkum v souvislosti s celkovou rekonstrukcí náměstí Svobody (A093/2005).

Výzkumy prováděné v souvislosti s výstavbou kolektorů v historickém jádru města

Tato skupina byla vyčleněna pro svou specifickou souvislost s technologií výstavby kolektorů. Ty jsou v historickém jádru budovány podpovrchovou metodou, tedy raženy hornickým způsobem. Tomu se podřizuje metodika výzkumu: plošně jsou exkavovány těžební šachty (v průměru o rozměrech 5 × 5 m, nejvíce 4 na náměstí Svobody), sledovány a dokumentovány pak jsou všechny související přeložky inženýrských sítí a průběžně probíhá dokumentace profilů představovaných čelbami ražeb vlastního kolektoru. V roce 2005 byla ukončena výstavba kolektoru na Koblížné ulici s odbočkami do Kozí, Poštovské a Sukovy ulice (A002/2003), na náměstí Svobody s odbočkou do Zámečnické ulice (A003/2003) a na Zelném trhu s odbočkami ke Kapucínskému náměstí a na Starobrněnskou ulici (A005/2003). Archeologický výzkum s nimi související probíhal neustále od roku 2003. Během roku 2005 byly ukončeny poslední terénní práce.

Sondy dokumentované v rámci projektu „Sanace brněnského podzemí“

V rámci projektu „Sanace brněnského podzemí“, o němž jsme podrobněji informovali v roce 2000 (Merta et al. 2000, 36), bylo v roce 2005 realizováno 7 projektů. Pokračovaly „sanace“ bloku 38 (ulice Dvořákova, Jezuitská, Rooseveltova; A113/2004) a bloku 51 (ulice Běhounská, Jezuitská, Rooseveltova; akce A068/2004), které začaly již v roce 2004. Nově byl „sanován“ blok 30 (ulice Besední, Panenská, Veselá; A064/2005), blok 62 (ulice Husova, Pekařská, Studánka; A004/2005), blok 65 (ulice Joštova, Komenského náměstí a Údolní ulice; A006/2005), blok 66 (ulice Joštova, Komenského náměstí, ulice Marešova; A001/2005) a blok 68 (Žerotínovo náměstí; A002/2005).

Výzkumy menšího rozsahu

Stejně jako v minulých letech prováděla společnost Archaia Brno, o.p.s., řadu rozsahem menších záchranných výzkumů. Jde o následující: Běhounská ulice (A078/2005), ulice Cejl, ulice Koliště, Malinovského náměstí (A036/2005), Dominikánské náměstí 1 (A060/2005), Jakubská ulice (A095/2005), Jezuitská ulice, Rooseveltova ulice (A079/2005), Joštova ulice, Moravské náměstí, Rašínova ulice (A028/2005), Křenová ulice, Masná ulice (A072/2005), Moravské náměstí – kostel sv. Tomáše (akce A063/2005),

Obr. 3. Plán historického středu Brna s vyznačením jednotlivých akcí. 1 - Bašty, 2 - Besední, Panenská, Veselá, 3 - Běhounská, 4 - Běhounská, Dominikánské nám., nám. Svobody, Rašínova, Zámečnická, 5 - Běhounská, Jakubské nám., Rašínova, 6 - Běhounská, Jezuitská, Rooseveltova, 7 - Běhounská 1/ nám. Svobody 6, 8 - Cejl, Koliště, Malinovského nám., 9 - Česká 10/ Jakubská 3, 10 - Dominikánské nám. 1, 11 - Dvořákova, Jezuitská, Rooseveltova, 12 - Františkánská, Masarykova 13 - Husova, Pekařská, Studánka, 14, 15 - Jakubská, 16 - Jezuitská, Rooseveltova, 17 - Joštova, Komenského nám., Marešova, 18 - Joštova, Komenského nám., Údolní, 19 - Joštova, Moravské nám., Rašínova, 20 - Kapucínské nám., 21 - Kapucínské nám., Mečová, Starobrněnská, Zelný trh, 22 - Koblížná, Kozí, Poštovská, Sukova, 23 - Koliště, 24 - Kopečná 43, 25 - Mendlovo nám., 26 - Mendlovo nám. 2a, 27 - Moravské nám. 2, 28 - Moravské nám. 6, 29 - Nádražní, 30 - Pekařská 4, 31 - Pellicova 51, 32 - Petrov 1, 33 - nám. Svobody, 34 - nám. Svobody 1, 35 - nám. Svobody 9, 36 - nám. Svobody 10, 37 - Vodní 1, 3, 38 - Zelný trh, 39, 40 - Žerotínovo nám.

Plan vom Brünnner historischen Stadtzentrum mit markierten Stellen der einzelnen Aktionen nach Strassen und Plätzen bezeichnet.

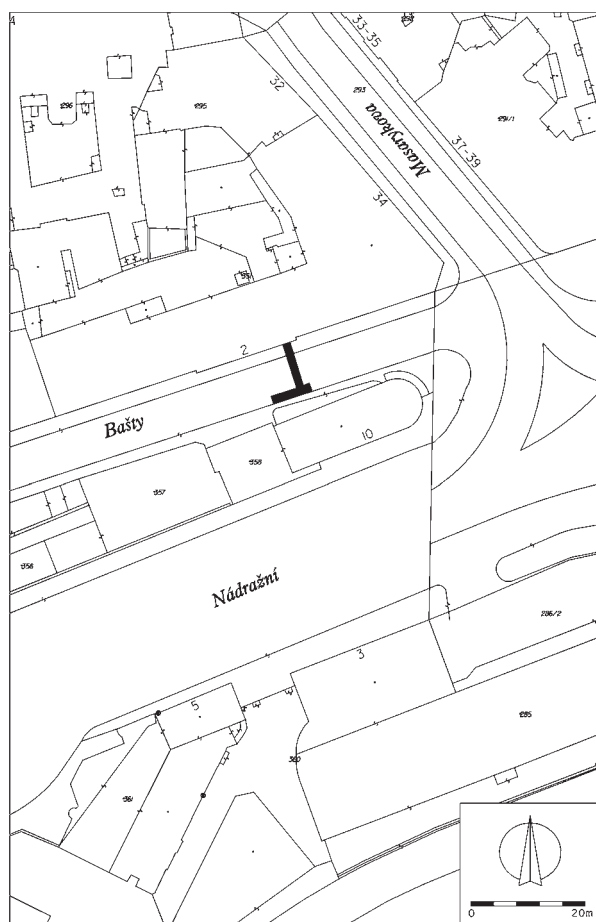
Mendlovo náměstí 2a, (A056/2005), Nádražní ulice (A074/2005), Pekařská 4 (A33/2005), Pellicova 51 (A026/2005), Polní 3 (A31/2005), náměstí Svobody 1, (A030/2005), náměstí Svobody 10 (A073/2005), Vodní ulice 1a, 3 (A093/2004), Zelný trh (A027/2005), Žerotínovo náměstí (A035/2005)

Dokumentace reliktů stojících historických staveb

V roce 2005 byla započata dokumentace rekonstruovaného domu Petrov 1, která bude společně se stavebními pracemi pokračovat i v roce 2006 (A094/2005).

Zpracování a vyhodnocení již ukončených terénních částí výzkumů

V roce 2005 bylo dokončeno zpracování výzkumů, které proběhly v roce 2003 a 2004. Jde o následující: ulice Bašty (A087/2004), Běhounská ulice 1/ náměstí Svobody 6 (A103/2004), Františkánská ulice, Masarykova ulice (akce A099/2004), Chaloupkova ulice/ Mojmírovo náměstí (akce A058/2004), Jakubská ulice (A026/2004), výzkum v souvislosti s rekonstrukcí Jakubského náměstí (A057/2003), Jánská ulice, Minoritská ulice (A031/2004), Kapucínské náměstí (A115/2003), ulice Koliště (A022/2004), ulice Koliště (A064/2004), Koliště - park (A092/2004), Kopečná ulice 43 (A043/2004), Mendlovo náměstí (A085/2004).

Obr. 4. Bašty (A087/2004). Zachycení sledovaných výkopů.
Bašty Str. (A087/2004). Aufnahme von untersuchten Flächen.

Předběžné výsledky jednotlivých výzkumů (akce jsou řazeny abecedně primárně podle katastrů):

K. ú. Brno-město

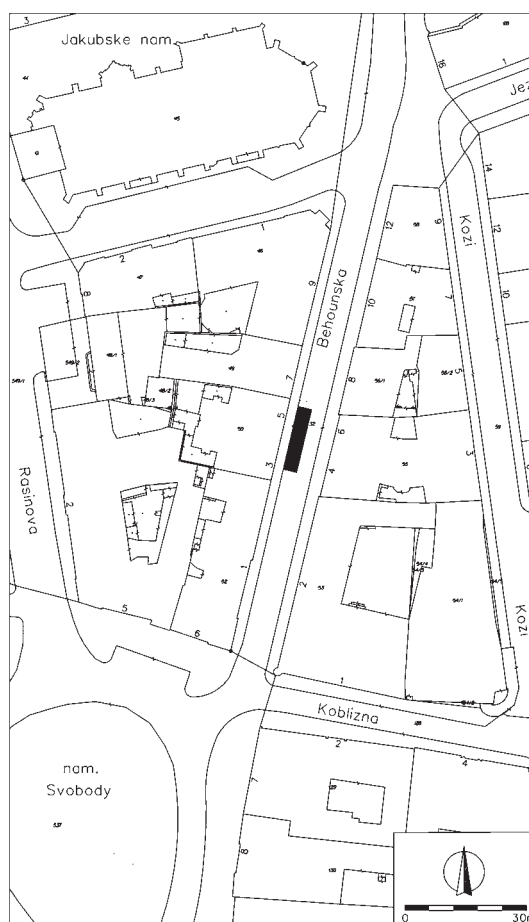
Ulice Bašty, parc. č. 352 (akce A087/2004). Novověk. Město. Záchraný výzkum.

V roce 2005 bylo ukončeno zpracování archeologického výzkumu, který proběhl v roce 2004 v souvislosti s budováním nové kanalizační přípojky pro dům Bašty č. p. 2.

Sledované výkopy, které dosahovaly hloubky 2 až 3 m, se pohybovaly pouze v nepříliš ulehle až kypré, poměrně jednotlé vrstvě. Šlo o zásyp městského příkopu, který byl součástí opevňovacího systému města. Ten se začal postupně rušit po napoleonských válkách. Dům Bašty 2 vznikl v roce 1839. Nechal ho postavit Lorenz Padowetz jako první moderní hotel v Brně. Nutnost založit stavbu v daných podmínkách na mohutných základech potvrdil archeologický výzkum dokumentací základového zdiva (Polánka - Sedláčková - Zůbek 2006a).

Běhounská ulice, parc. č. 32 (akce A078/2005). Středověk - novověk. Město. Záchraný výzkum.

Dne 16.10.2005 proběhl záchraný archeologický výzkum v souvislosti s opravou havárie vodovodního potrubí.

Obr. 5. Běhounská (A078/2005). Zachycení plochy výzkumu.
Běhounská Str. (A078/2005). Aufnahme der Grabungsfläche.

Archeologický výzkum se nachází ve fázi zpracování, proto se bude o něm referovat později. Předběžně lze říci, že byly dokumentovány dva segmenty sklepních prostor. Pro jejich vyhodnocení bude nutné konfrontovat získané poznatky s výsledky starší akce (A156/2001 – Peška 2003) (Zůbek 2005).

Běhounská ulice, Dominikánské náměstí, náměstí Svobody, Rašínova ulice, Zámečnická ulice, parc. č. 32, 509, 528, 537, 549/1 (akce A003/2003). Středověk – novověk. Město. Záchranný výzkum.

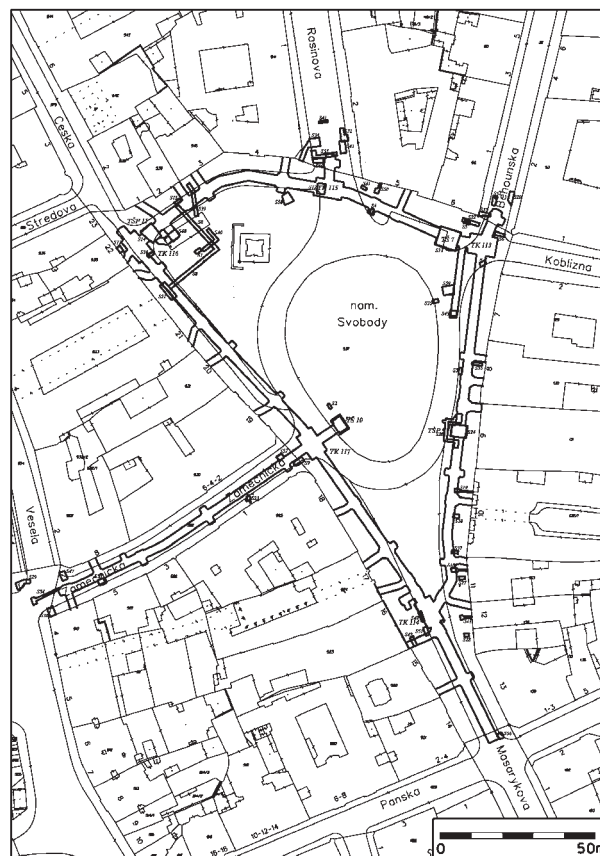
V roce 2005 byl ukončen záchranný archeologický výzkum, který probíhal od roku 2003 v souvislosti s výstavbou sekundárních kolektorů stokové sítě na náměstí Svobody a Zámečnické ulici.

Výrazným způsobem se archeologický výzkum podílel na poznání geologického podloží. S tím úzce souvisí rekonstrukce původního terénu, na kterém se počalo rozvíjet středověké město. Potvrdily se starší úvahy o terénní depresi v severní části náměstí Svobody. Pravěké osídlení prostoru nebylo zjištěno. Již od počátků středověkého města byl povrch náměstí upravován. V sondě S45 byla zaznamenána štětová úprava ihned na povrchu půdního typu. Sondy S24, S25 a S26 zase prokázaly odstranění půdního typu již ve 13. stol. Především v severní části náměstí se dařilo dokumentovat poměrně mohutná souvrství uložená na půdním typu. Sestávaly hlavně z odpadních vrstev a štětových úprav. Získaný keramický materiál je datuje do 13. stol., dá se hovořit, že spíše do jeho druhé poloviny. Souvrství dokládají poměrně intenzivní, ale postupný nárůst terénu. Pro postupný nárůst svědčí dokumentované komunikační úrovně a také výkopy jam. Bylo jich dokumentováno několik. Většinou byly nevelkých rozměrů a jejich účel nebyl objasněn.

Větší výkopové aktivity byly zaznamenány především v severozápadním koutě náměstí Svobody. Kromě dvou dřevěných studen a tří jam neznámé funkce (jedna s dřevěnou konstrukcí), zde byla dokumentována také část patrně liniového výkopu, který snad můžeme interpretovat jako kanál či stoku na odvádění nečistot a odpadní a dešťové vody. Všechny aktivity byly datovány do 13., popřípadě 14. stol.

Další jámy zaznamenané v blízkosti stávajících domovních linií mohou souviset spíše s děním na jednotlivých parcelách, které ve středověku zasahovaly do prostoru dnešního náměstí. Jejich účel zůstal nejasný. Pokud se je podařilo datovat, tak do 13. stol.

Nejčastější zjištěnou úpravou povrchu náměstí byly štětové úrovně. Většinou byly tvořeny šterkem z kamínků metabazitu či v některých případech z kamínků a oblázků slepence Old Red. Lepší úprava povrchu byla zaznamenána pouze ve třech případech. V sondě S12 byla tvořena jednoduchým dlážděním z nasucho kladených kamenů. Pochází patrně ze 2. poloviny 13. stol. V sondě S8 šlo o dlažbu z kamenů metabazitu a slepence Old Red. Přítomná „oranžová“ malta se nezdála být příměsí, ale pojivem. Určitě nešlo o relikt zdíva, poněvadž všechny kameny byly vyrovnány plochou hladkou stranou směrem nahoru a vytvářely povrch. Tuto dlažbu by pak bylo možné datovat do konce 13. stol. Nejlépe časově zařadit se podařilo dlažbu, kterou zachytily sondy S24, S25 a S26. Byla tvořena z nasucho kladených kamenů slepence

Obr. 6. Běhounská, Dominikánské nám., nám. Svobody, Rašínova, Zámečnická (A003/2003). Vyznačení trasy kolektoru a dokumentovaných sond.

Běhounská Str., Dominikánské Platz, Platz Svobody, Rašínova Str., Zámečnická Str. Kollektortrase und Sondagen.

Obr. 7. Běhounská, Dominikánské nám., nám. Svobody, Rašínova, Zámečnická (A003/2003). Archeologické práce v sondě S13.

Běhounská Str., Dominikánské Platz, Platz Svobody, Rašínova Str., Zámečnická Str. Sondage S13.

Old Red a nahodilých zlomků vypálené mazanice. Uložena byla na odpadních vrstvách z 2. poloviny 13. stol. a překryla ji vrstva s keramikou, která byla datována do 2. poloviny 14. až 15. stol.

Poměrně výrazným fenoménem výzkumu byla dokumentace reliktní staré středověké zástavby. Podařilo se identifikovat celkem 16, popřípadě 17 objektů. Výrazný byl především „horizont“ staveb zděných na „oranžovou“ maltu. Ve všech případech šlo o relikty domů, které stály při uliční čáře. Většina dokumentovaných případů byla ve zkoumané části podsklepena. Do stejné doby jako nejstarší zástavba spadá i královská kaple Panny Marie, která stávala na rohu Dominikánského náměstí a Veselé ulice, proti ústí Zámečnické ulice. Část jejího zdiva zachytila sonda S29. Bylo rovněž pojeno oranžovou maltou.

Na Rašínově ulici se podařilo vymezit ústí zaniklé Umrličí uličky, která vedla z náměstí Svobody ke kostelu sv. Jakuba. Dále lze na základě zkoumaných pozůstatků staré zástavby do jisté míry rekonstruovat někdejší průběh Zámečnické ulice. Při ústí do náměstí Svobody je však zástavbou vymezena tak, že by byla průchozí jen pro pěší. Šířka tu byla rekonstruována na 2 m, popřípadě pouhých 1,40 m. O neprůjezdnosti Zámečnické ulice by snad mohla svědčit i studna objevená v ražbě kolektoru. Vybudována byla v 1. polovině 13. stol.,

svou funkci ztrácí pravděpodobně ve 2. polovině 15. stol. a ve stol. 16. je definitivně zasypána. Jmenovaná studna leží na hranici rekonstruované středověké uliční čáry. Zcela jistě zasahovala do komunikace, a lze o ní tudíž uvažovat jako o veřejné studni. Jinak by dům, k jehož příslušenství by náležela, musel být předsazen oproti dokumentovanému sousednímu domu. Průběh ulice by tu byl tedy poněkud složitější, což opět snižuje možnosti jednoduché průjezdnosti ulice.

U některých objektů středověké zástavby se podařilo dokumentovat i jejich pozdější stavební vývoj v mladších obdobích. Kromě jmenovaných stavebních úprav byly z mladší zástavby dokumentovány především sklepy. Byly fenoménem při dokumentaci ražeb kolektoru, a to především v jižní části náměstí Svobody. Většinou byly ražené a z podstatné části či celé zasahovaly pod stávající komunikaci. Některé lze zařadit do novověku, většinu však asi musíme spojovat s novodobou výstavbou během 19. a 20. stol.

Z dalších aktivit novověkého a novodobého období, které výzkum dokumentoval, je potřeba jmenovat základové zdivo Merkurovy kašny a relikty zděných kanálů na odvod odpadní vody. V jednom případě lze uvažovat o tom, že jde o část vodovodu, který přiváděl vodu z Králova Pole na náměstí Svobody.

Obr. 8. Běhounská, Dominikánské nám., nám. Svobody, Rašínova, Zámečnická (A003/2003). Začišťování studny na Zámečnické ulici. Běhounská Str., Dominikánské Platz, Platz Svobody, Rašínova Str., Zámečnická Str. (A003/2003). Säuberung des Brunnens in der Zámečnická Straße.

Obr. 9. Běhounská, Dominikánské nám., nám. Svobody, Rašínova, Zámečnická (A003/2003). Studna před nám. Svobody 1. Běhounská Str., Dominikánské Platz, Svobody Platz, Rašínova Str., Zámečnická Str. (A003/2003). Brunnen vor dem Platz Svobody 1.

Na závěr dodejme, že při archeologickém výzkumu nebyla zaznamenána žádná situace, která by mohla být interpretována nebo dána do jednoznačné souvislosti s tolik diskutovaným Městským potokem. Můžeme prohlásit, že daný archeologický výzkum jeho existence spíše popřel (Kolařík – Polánka – Sedláčková et al. 2005).

Běhounská ulice, Jakubské náměstí, Rašínova ulice, parc. č. 32, 44, 549/1 (akce A057/2003). Středověk – novověk. Město. Záchranný výzkum.

V roce 2005 bylo ukončeno zpracování archeologického výzkumu, který v letech 2003 a 2004 probíhal v souvislosti s rekonstrukcí Jakubského náměstí.

Výzkum přinesl velice důležité poznatky ke stavebnímu vývoji kostela sv. Jakuba. Významným fenoménem byl průzkum hřbitova, který v daném prostoru fungoval od 13. do 18. stol. Celkem bylo vyzvednuto 1015 pohřbů.

I když se jednoznačně nepotvrdilo využívání prostoru v pravěkém období, přinesl výzkum jisté indicie, které do budoucna dovolují předpokládat objev nějakých lidských aktivit tohoto stáří, byť pravděpodobně spíše ve skromnější formě.

Další využití prostoru lidmi pak máme doloženo až se založením středověkého města. Z písemných pramenů víme, že od 1. poloviny 13. stol. zde stával nejstarší kostel sv. Jakuba, při kterém byl zajisté zřízen hřbitov. Archeologický výzkum doložil ohrazení tohoto sakrálního prostoru mělkým příkopem a palisádou či plotem. Domníváme se, že spíše než fortifikační funkci plnily funkci vymežovací vůči ostatnímu osídlení. S výstavbou kostela pravděpodobně souvisely i objevené pece na pálení vápna. Cestu dokumentovanou severně od dnešního kostela, která směřovala k jedné z pecí, můžeme snad považovat za komunikaci, po níž se na stavbu dovážel materiál. Vznikla po zrušení zmiňovaného ohrazení a vedla i přes část hřbitova. Všechny tyto události klademe ještě do 1. poloviny 13. stol.

S 2. polovinou 13. stol. přichází výrazná změna. Poprvé máme doloženy pozůstatky profánní zástavby prostoru. Pro starší období se nám ji nepodařilo doložit. Kategoricky vyloučit, že neexistovala, však nelze. Mohla mít takový charakter, že po staletích intenzivního využívání daného území už nejsme schopni ji archeologickým výzkumem postihnout. Rovněž zástavbu 2. poloviny 13. stol. máme doloženu jen díky výrazným zahloubeným aktivitám. Jde o „klasické“ suterény dřevohlíněných domů, které máme pro toto období doloženy po

Obr. 10. Běhounská, Jakubské nám., Rašínova (A057/2003). Zachycení celkové plochy výzkumu. Běhounská Str., Jakubské Platz, Rašínova Str. (A057/2003). Aufnahme der gesamten Grabungsfläche.

Obr. 11. Běhounská, Jakubské nám., Rašínova (A057/2003). Pohled od východu na plochu severně od kostela. Běhounská Str., Jakubské Platz, Rašínova Str. (A057/2003). Blick vom Osten auf die Fläche nördlich der Kirche.

Obr. 12. Běhounská, Jakubské nám., Rašínova (A057/2003). Pohled od severu na odkryté základy zaniklé kaple sv. Doroty. Běhounská Str., Jakubské Platz, Rašínova Str. (A057/2003). Blick vom Norden auf das abgedeckte Fundament der untergegangenen Kapelle der Hl. Dorothea.

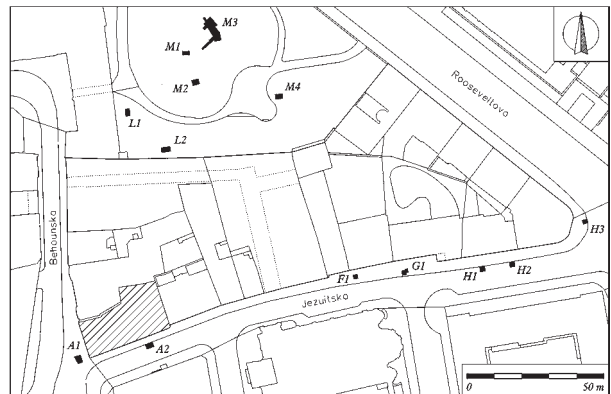

Obr. 13. Běhounská, Jakubské nám., Rašínova (A057/2003). Jižní část hřbitova, pohled z východu. Běhounská Str., Jakubské Platz, Rašínova Str. (A057/2003). Der Südteil des Friedhofs, Blick vom Osten.

celém městě. Výzkum prokázal zástavbu východní části dnešního náměstí při Běhounské ulici, která tak zde byla vymezena již od středověku. Parcelaci nejsme schopni přesně rekonstruovat. Víme pouze, že krajní parcely na severu a jihu byly vyměřeny jako dlouhá měštitště orientovaná k Běhounské ulici. Zástavba byla doložena i v prostoru jihozápadně kostela sv. Jakuba.

Na konci 13. stol. poničil dřevohliněnou zástavbu požár. Od té doby ji nahrazuje zástavba zděná, doložená několika sklepy. Dalším výrazným zlomem ve vývoji topografie území byla rozsáhlá přestavba kostela ve 2. polovině 15. a 1. polovině 16. stol. Výzkum to dokumentoval hlavně v prostoru při Běhounské ulici. Zdejší měšťanské pozemky byly pravděpodobně vykoupeny a zástavba na nich zrušena. Musela ustoupit stavbě nového kostela a rozšíření hřbitova. Ulici vymezila ohradní zeď. Zůstala zachována pouze krajní parcela na severní straně, kde sídlila stavební huť realizující budování kostela. Zdejší dům byl v té době přestavěn. Jeho nejrozsáhlejší stavební úprava však proběhla až ve 2. polovině 17. stol., kdy ke stávající budově bylo přistavěno nové severní a jižní křídlo. Dům i s parcelou přetrval až do konce 19. stol. (Merta – Sedláčková – Zůbek 2005).

Běhounská ulice, Jezuitská ulice, Rooseveltova ulice, parc. č. 5, 13/1, 32 (akce A068/2004). Středověk – novověk. Město. Záchranný výzkum.

Obr. 14 Běhounská, Jezuitská, Rooseveltova, (A068/2004). Zachycení jednotlivých sond. Běhounská Str., Jezuitská Str., Rooseveltova Str., (A068/2004). Aufnahme der einzelnen Sondagen.

V souvislosti s projektem „Sanace brněnského podzemí“ v uličním bloku 51 se v roce 2004 uskutečnila první část záchranného archeologického výzkumu. Akce byla realizována na základě smlouvy o dílo se společností Technické sítě Brno, a.s.

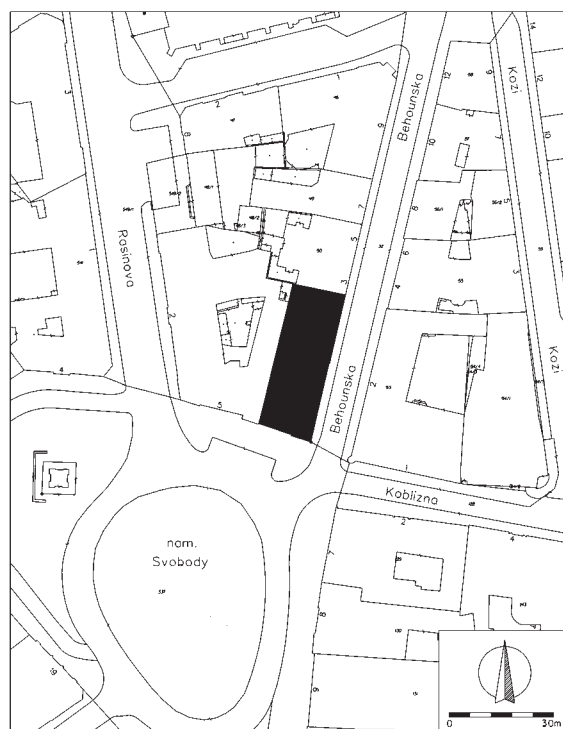
Domovní blok 51 je vymezen ulicemi Běhounskou, Jezuitskou, a Rooseveltovou. V roce 2004 bylo položeno 12 průzkumných sond; šest v parku při Rooseveltově ulici (M1, M2, M3, M4, L1, L2), čtyři na ulici Jezuitské (A2, G1, H1, H2), jedna na Běhounské ulici (A1) a jedna na ulici Rooseveltově (H3). V roce 2005 pokračoval výzkum dohledem nad prováděním průzkumných sond a průrazů zdí v místech očekávaných neznámých podzemních prostor, v suterénech nárožního domu Běhounská 16/ Jezuitská 1 (B1, C1, D1, D2; P1-3, P6-8).

Obr. 15. Běhounská, Jezuitská, Rooseveltova, (A068/2004). Relikty brány městského opevnění v sondě M3. Běhounská Str., Jezuitská Str., Rooseveltova Str., (A068/2004). Relikte vom Stadttor in der Sondage M3.

V současné době se výzkum nachází ve fázi zpracování, proto se bude o jeho výsledcích referovat později. Předběžně můžeme říci, že sondy na Jezuitské ulici dokumentovaly středověké terény, ve východní části ulice se zahloubenými aktivitami, snad suterény dřevohlinitých domů. Významným počinem bylo objevení pozůstatků opevnění města Brna v městském parku při Rooseveltově ulici (sonda M3), konkrétně části barbakánového opevnění Běhounské brány (Kolařík – Zúbek 2005a).

Běhounská ulice 1/ náměstí Svobody 6, parc. č. 52 (akce A103/2004). Středověk – novověk. Město. Záchranný výzkum.

Obr. 16. Běhounská 1/ nám. Svobody 6 (A103/2004). Zachycení předmětného domu. Běhounská Str.1/ Platz Svobody 6 (A103/2004). Aufnahme des Hauses.

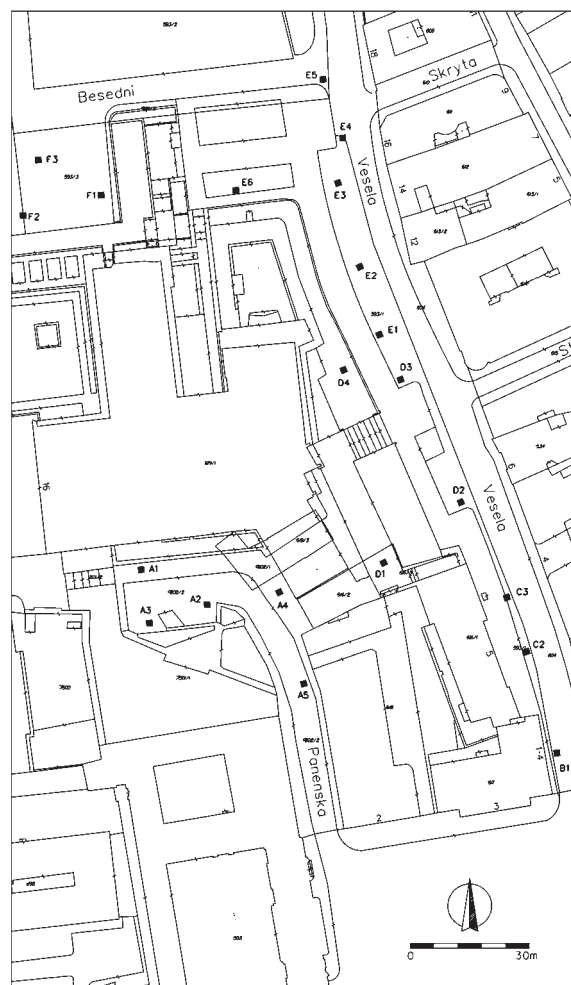
V souvislosti s rekonstrukcí domu náměstí Svobody 6 – Běhounská 1 pro potřeby Policie ČR zde proběhl v roce 2004 záchranný archeologický výzkum. Soustředil se na dokumentaci výkopů pro novou kanalizaci v suterénech domu.

Ty se ve většině dotkly sprašového podloží, pouze v místnosti při nám. Svobody bylo v délce cca 5 m dokumentováno severojižně orientované základové zdivo, náležící pravděpodobně západní stěně sklepa středověkého domu. Východně od zdi byly zaznamenány podlahové úpravy tohoto suterénu. Na místě dnešního domu se již od 13. stol. nepochybně nacházela městská parcela patřící středověkému domu (ke 14. stol. viz Vičar 1965, 266; městiště C14, dům pekaře Konráda) (Kolařík – Sedláčková – Zúbek 2006a).

Besední ulice, Panenská ulice, Veselá ulice, parc. č. 32 (akce A064/2005). Středověk – novověk. Město. Záchranný výzkum.

V souvislosti s projektem „Sanace brněnského podzemí“ v uličním bloku 30 proběhl v roce 2005 záchranný archeologický výzkum. Celkem bylo provedeno 21 průzkumných sond.

V současné době se výzkum nachází ve fázi zpracování, proto bude o jeho výsledcích pojednáno později (Holub – Peška – Sedláčková 2005).

Obr. 17. Besední, Panenská, Veselá (A064/2005). Zachycení jednotlivých sond. Besední Str., Panenská Str., Veselá Str. (A064/2005). Aufnahme von einzelnen Sondagen.

Obr. 18. Cejl, Koliště, Malinovského nám. (A036/2005). Dokumentované výkopy. Cejl Str., Koliště Str., Malinovského Platz (A036/2005). Dokumentierte Gräben.

Ulice Cejl, ulice Koliště, Malinovského náměstí, parc. č. 94 (akce A036/2005). Novověk. Město. Záchranný výzkum.

V souvislosti s opravou inženýrských sítí se uskutečnil v létě 2005 záchranný archeologický výzkum.

Většina předmětných výkopů se odehrála pouze v úrovni navážek a recentních aktivit. Z navážkového souvrství byl získán novověký keramický materiál. Určit však stáří jednotlivých navážkových úrovní není jednoduché. Příslušné uložení mohly být totiž druhotně přemístěny. Pravděpodobně lze klást spodní část souvrství opravdu do novověku. Svrchní vrstvy mohou pocházet až z 19., popřípadě 20. stol. (srov. např. Zůbek 2003). Prvně jmenované je možné spojit se zánikem druhé předměstské čtvrti a s výstavbou nového bastionového opevnění města ve 2. polovině 17. stol. Svrchní navážky pak asi souvisejí s rušením jmenovaného opevnění a novou výstavbou v 19. stol. (Kolařík – Zůbek 2005b).

Česká ulice 10, Jakubská ulice 3, parc. č. 557, 559 (akce A036/2004). Středověk – novověk. Město. Záchranný výzkum.

V roce 2005 proběhla druhá fáze archeologického výzkumu při výstavbě nového objektu na parcelách domů Česká 10 a Jakubská 3.

Byly ověřeny podmínky geologického podloží. V generalizovaném pohledu ho představovala následující sekven-

Obr. 19. Česká 10/ Jakubská 3 (A036/2004). Česká Str. 10/ Jakubská Str. 3 (A036/2004).

ce, počínaje odspodu: tégl (třetihorní jíl), sprašová návěj a holocénní půdní typ. Do téglu byl zahloben výkop vodoteče. Nejstarší antropogenní aktivity spadají do 13. stol. Do daného prostoru zasahovala tři středověká městiště. Nejstarší zástavbu na parcele domu Česká 10 představovaly domy dřevohliněné konstrukce, pravděpodobně sloupkové, resp. hrážděné konstrukce stěn. Předpokládáme jejich umístění při uliční čáře. Ve střední části parcely byl zkoumán nevelký suterén dřevohliněné stavby, kterou lze snad považovat za objekt typu špýcharu. Zanikl požárem. V zadní části městišť byly zkoumány odpadní jímky, které vytvářely hygienické zázemí. Během 13. stol. jich tu byla vykopána celá řada. Jejich četnost snad souvisí s potřebou získat sprašovou hlínu na stavbu a opravu dřevohliněných staveb. Některé zkoumané výkopy interpretujeme přímo jako exploatační jámy. Bylo také odkryto několik jam neznámé funkce. Zachycené sloupové a kúlové jámy představují pozůstatky někdejších dřevěných konstrukcí, patrně nadzemních staveb. Do 13. stol. rovněž řadíme aktivity, které sice nebyly blíže zkoumány, můžeme je však považovat za lochy vyražené do podloží.

Dřevohliněná zástavba byla poničena požárem, stržena a rozplanýrována. Nahradila ji zděná architektura, z níž se v době výzkumu při České ulici dochovaly sklepní prostory, jejichž stavební vývoj započal velice pravděpodobně už na konci 13. stol. Z novověkého období bylo zachyceno opět několik odpadních jímek a dvě studny (Merta – Polánka et al. 2005).

Obr. 20. Česká 10/ Jakubská 3 (A036/2004). Část plochy zkoumané ve druhé fázi výzkumu. Pohled od jihu.

Česká Str. 10/ Jakubská Str.3 (A036/2004). Teil der Grabungsfläche während der zweiten Grabungsphase. Blick vom Süden.

Obr. 21. Česká 10/ Jakubská 3 (A036/2004). Průzkum odpadní jímky zachované ve stěně stavební jámy. Pohled od jihu.

Česká Str. 10/ Jakubská Str. 3 (A036/2004). Untersuchung einer Kloake in der Wand der Baugrube, Blick vom Norden.

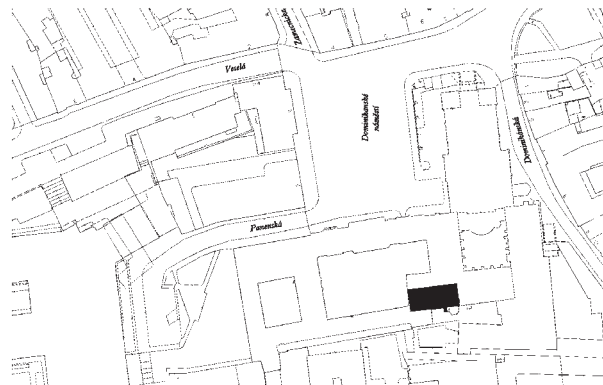
Obr. 22. Česká 10/ Jakubská 3 (A036/2004). 3D - skenování sklepů při České ulici.

Česká Str. 10/ Jakubská Str. 3 (A036/2004). 3D - Scanning der Keller bei der Česká Straße.

Dominikánské náměstí 1, parc. č. 503 (akce A060/2005). Středověk - novověk. Město, klášter. Záchranný výzkum.

V souvislosti s další etapou rekonstrukce Nové radnice byl na podzim zahájen archeologický výzkum výkopu pro vzduchotechniku v interiéru místnosti západního křídla někdejšího dominikánského kláštera a výkopu v prostoru dvorku. Navázal tak na záchranný výzkum z roku 2001 (Holub et al. 2003, 66-67). V rámci této akce byla provedena i podrobná dokumentace (kresebná i fotografická, odběr vzorků) odhalených zdív rekonstruovaných prostor.

V sondě uvnitř místnosti byla zachycena vcelku unikátní situace, při které bylo odkryto několik úrovní středověkých podlah, z nichž nejstarší pocházela z období před polovinou 13. stol. (povrch podloží s. j. 100). S existencí nejstarší podlahy souvisela i omítka z téhož období, dokumentovaná na západní stěně místnosti (s. j. 1997). V rámci Brna jde o poměrně unikátní nález, srovnatelný pouze s omítkami nejstarších fází kostela sv. Petra a Pavla (Jan - Procházka -

Obr. 23. Dominikánské nám. 1 (A060/2005). Zaměření výzkumu v rámci historického jádra Brna. Šedě - dokumentované místnosti, černě - archeologické sondy. Dominikánské Platz 1 (A060/2005). Vermessung der Grabung im Rahmen des Brüner historischen Stadtkerns. Grau - dokumentierte Räume, schwarz - archäologische Sondagen.

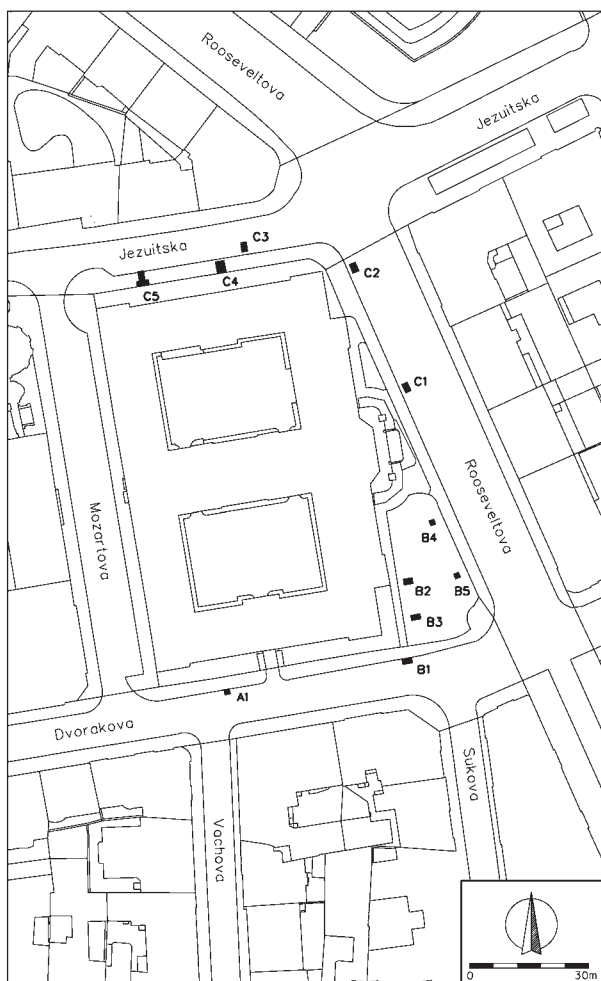

Obr. 24. Dominikánské nám. 1 (A060/2005). Pohled od severu na sondu položenou při západní stěně místnosti. Dominikánské Platz 1 (A060/2005). Blick vom Norden auf die Sondage gelegt an der Westwand des Raumes.

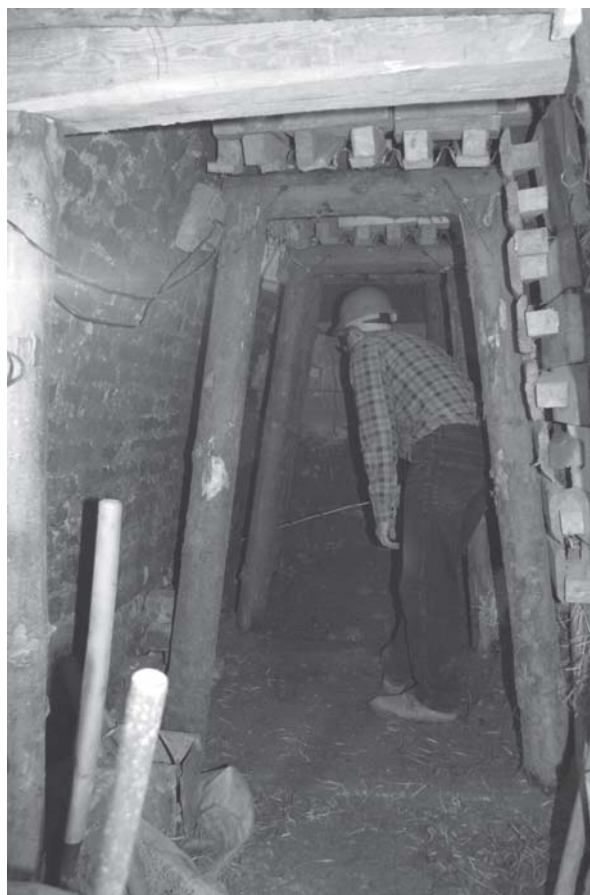
Samek 1996, 25). O dokumentovaných místnostech lze říci, že se ve středověku jednalo o jednu klášterní prostorou rozdělenou příčkami až na přelomu 16. a 17. stol., případně o několik desetiletí později. Prostrata z jihu navazovala na nejstarší část kláštera a vzhledem k charakteru základového zdiva a nejstarší omítky lze předpokládat, že byla postavena ještě před polovinou 13. stol. Úseky nadzemního gotického zdiva jsou patrné na všech obvodových stěnách. Na dvou místech se částečně dochovala i mladší gotická omítka. Významnými nálezy jsou špalety pěti oken vyzděných z maloformátových cihel, jež byly pečlivě vyspárovány. Je nepochybné, že okna byla původně neomítaná a pocházejí ze závěru 13. stol. Mladší nález představuje pozdně gotický vstup ve východní stěně místnosti dokumentovaný z chodbičky již v předchozí etapě rekonstrukce v roce 2001.

Celkově lze říci, že se jedná o poměrně významné nálezy, které přispěly k odhalení nejstarší historie dominikánského kláštera (Kolařík – Peška – Zúbek 2005).

Dvořákova ulice, Jezuitská ulice, Rooseveltova ulice, parc. č. 79, 81 (akce A113/2004). Středověk – novověk. Město. Záchraný výzkum.

Obr. 25. Dvořákova, Jezuitská, Rooseveltova (A113/2004). Zachycení jednotlivých sond. Dvořákova Str., Jezuitská Str., Rooseveltova Str. (A113/2004). Aufnahme der einzelnen Sondagen.

Obr. 26 Dvořákova, Jezuitská, Rooseveltova (A113/2004). Dokumentace sklepních prostor v sondě C5. Dvořákova Str., Jezuitská Str., Rooseveltova Str. (A113/2004). Dokumentierung der Kellerräume in der Sondage C5.

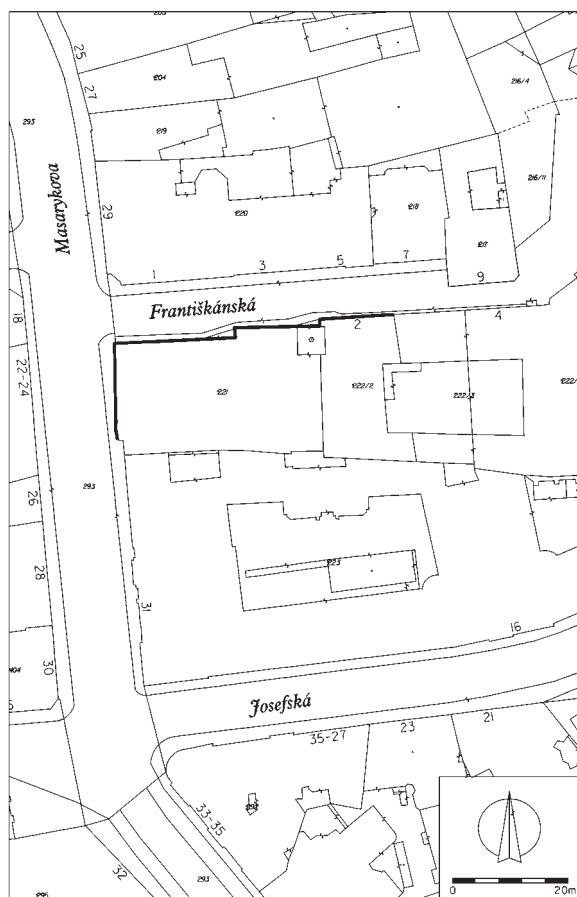
V souvislosti s projektem „Sanace brněnského podzemí“ v uličním bloku 38 pokračoval v roce 2005 záchraný archeologický výzkum, který započal již v roce 2004. V roce 2005 bylo vyhloubeno 10 průzkumných sond.

V současné době se výzkum nachází ve fázi zpracování, proto bude o jeho výsledcích pojednáno později. Předběžně můžeme říci, že sondy ověřily podmínky svrchní části geologického podloží. Asi nejzajímavější byl objev sklepních prostor na Jezuitské ulici (Kolařík – Zúbek 2005c).

Františkánská ulice, Masarykova ulice, parc. č. 216/1, 293 (akce A099/2004). Středověk. Město. Záchraný výzkum.

V roce 2004 proběhl v rámci sanace zdiva kostela sv. Maří Magdalény záchraný archeologický výzkum. Výzkum se soustředil na prostor přiléhající severně ke kostelu v ulici Františkánské.

Kostel sv. Maří Magdalény se nachází v místech bývalé synagogy, která v těchto místech stála až do vyhnání židů z Brna v roce 1451. Současná stavba kostela vznikala od roku 1651. Židovská čtvrť se v této části města rozkládala dle běžných názorů snad již od počátku 13. stol., vývoj však může být složitější (Klenovský 2002, 5; Procházka 2003, 274, 275; Samek 1994, 128, 205).

Obr. 27. Františkánská, Masarykova (A099/2004). Zachycení sledovaných výkopů. Františkánská Str., Masarykova Str. (A099/2004). Aufnahme der untersuchten Gräben.

Při severní stěny lodi kostela sv. Maří Magdalény byla pro potřeby sanace vlhkého zdiva vyhloubena rýha o šířce 0,50 a 0,60 m, hluboká 0,90 m. Po celé délce bylo zachyceno poměrně mocné (až 0,50 m) souvrství ze závěru 12. stol. nasedající místy na černozemní půdní typ. Do situací z první poloviny 13. stol. bylo zapuštěno kamenné zdivo, které bylo interpretováno jako severní stěna stavby opatřené dvojicí opěrných pilířů. Zdivo bylo dokumentováno v délce 9,90 m, zachycena byla obě nároží. Vystavěno bylo z metabazitů spojovaných oranžovou maltou, v Brně typickou pro stavební horizont kolem roku 1300. Zdivo bylo zachyceno v úrovni základů. Opěrné pilíře se nacházely 1,20 m od severovýchodního rohu a 2,30 m od severozápadního rohu stavby. Na základě půdorysného rozvržení, totožného například se stavbou Staronové synagogy v Praze (Dragoun 2003), lze situaci interpretovat jako severní zdivo synagogy. Tuto interpretaci podporuje i vyobrazení objektu synagogy na vedutě Brna od Beyera – Zeisera z roku 1650, tedy z doby před výstavbou současného kostela (Merta 2006a).

Jakubská ulice, parc. č. 548 (akce A026/2004). Středověk – novověk. Město. Záchranný výzkum.

V roce 2005 bylo ukončeno zpracování archeologického výzkumu, který proběhl v roce 2004 v souvislosti s opravou inženýrských sítí na ulici Jakubská a Rašínova v Brně.

Archeologický výzkum ověřil úroveň terénu před založením města. V daném prostoru se nacházela o 0,90 m níže než dnes. Byl doložen postupný nárůst terénu ještě během 13. stol. prostřednictvím odpadních vrstev a štetových úprav komunikace. Zvýšení terénu muselo být původně větší. Nelze asi předpokládat, že dlažba z 19. stol. byla položena přímo na povrchy 13. stol. Terén byl snad částečně snížen právě při pokládání dlažby. Při dnešním jižním nároží Jakubské a Rašínovy ulice stávala od 14. stol. kaple sv. Mořice, zbouřená roku 1886. Snad právě s ní souvisí dokumentovaný segment zdiva v jednom z výkopů (Polánka – Sedláčková – Zúbek 2006c).

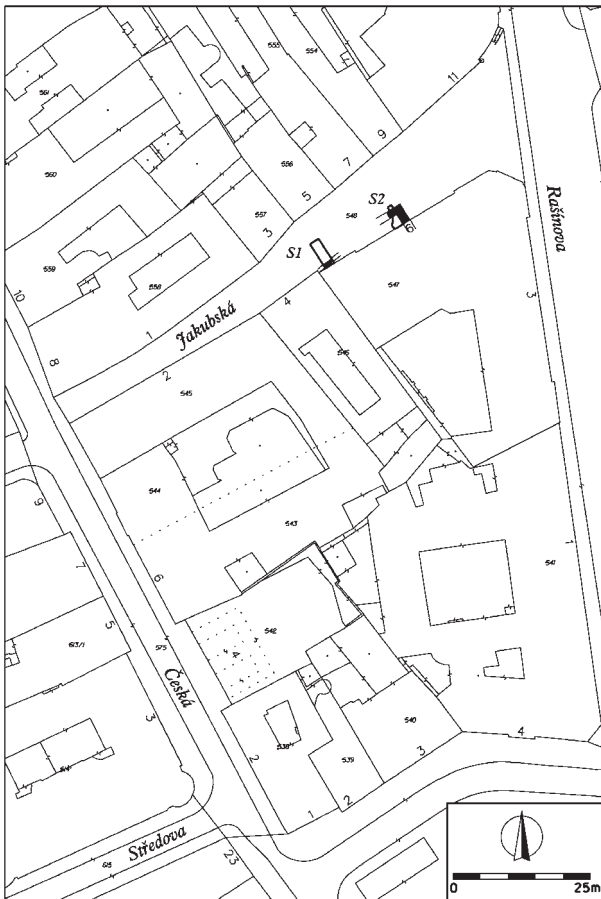
Jakubská ulice, parc. č. 548 (akce A095/2005). Středověk – novověk. Město. Záchranný výzkum.

Akce byla vyvolána stavbou nové kanalizační přípojky k objektu Jakubská 6 – Rašínova 3. Záchranný výzkum sestával z dokumentace řezů dvou výkopů pro inženýrské sítě označených jako sondy S1 a S2 v prostoru ulice Jakubská.

Malý záchranný výzkum v prostoru ulice Jakubské přinesl poměrně zásadní informace, které doplňují poznání o jednom z mála středověkých městišť označeného jako dvo-

Obr. 28. Jakubská (A026/2004). Zachycení dokumentovaných výkopů. Jakubská Str. (A026/2004). Aufnahme von dokumentierten Gräben.

Obr. 29. Jakubská (A095/2005). Zaměření sond v rámci historického jádra Brna. Šedě - dokumentované výkopy, černě - zachycená zdiva. Jakubská Str. (A095/2005). Vermessung der Sondagen im Rahmen des Brünner historischen Stadtkerns. Grau - dokumentierte Gräben, schwarz - erfasste Mauerwerke.

Obr. 30. Jakubská (A095/2005). Pohled od západu na východní stěnu odkrytého gotického sklepa. Jakubská Str. (A095/2005). Blick vom Westen auf die Ostwand des abgedeckten gotischen Kellers.

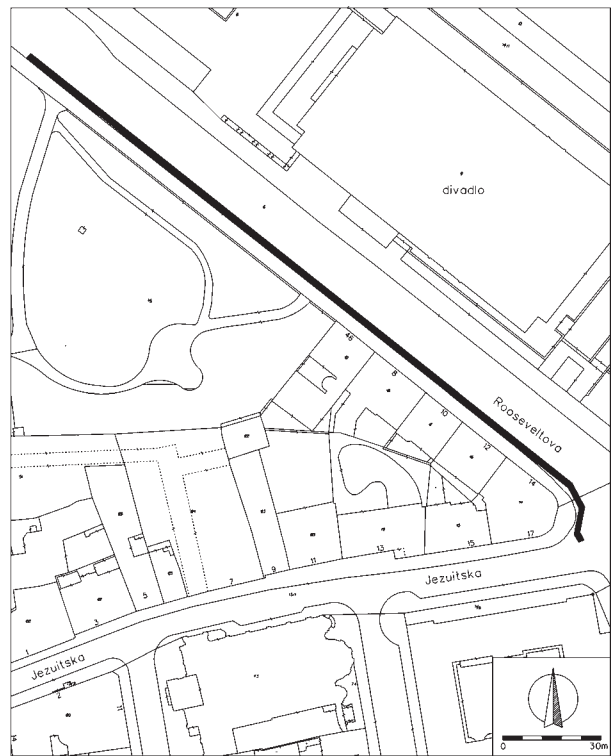
rec (Vičar 1965, 263). Minulost dvorce je o to významnější, že na dnešní sousední parcele (Jakubská 4), která ve středověku náležela patrně také ke dvorci, bylo nalezeno razidlo na brakteáty a východně domu stávala kaple sv. Mořice, postavená podle charakteru zdiva přibližně ve stejném období. Promítnutím výsledků tohoto i všech předchozích archeologických výzkumů do plánu nárožního domu Jakubská - Rašínova, zachycujícího stav objektu v 19. stol., lze rekonstruovat i rozsah a charakter původní středověké zástavby.

Sonda S1 zachytila novověký základ průčelí domu do Jakubské ulice a k němu přiléhající komunikační souvrství ze 13. stol., vytvořené na holocénním půdním typu.

Již sonda z roku 2001 (Holub - Kováčik - Merta et al. 2002, 93-94), sousedící z východu se sondou S2, zachytila vnější část východní stěny sklepa, jakož i kamennou patku ostění vstupu do průjezdu v nadzemní části středověkého domu. Vlastní sklepní prostora byla částečně dokumentována v sondě S2 (s. j. 901). Předpokládaný rozsah celého středověkého domu lze rekonstruovat na základě plánu z 19. stol. Šířka průčelí mohla dosahovat cca 17 m a hloubka přibližně 8 až 8,5 m. Rozměr samotné sklepní prostory byl přibližně 10 × 6,5 m (Holub - Peška 2006).

Jezuitská ulice, Rooseveltova ulice, parc. č. 6, 13/1 (akce A079/2005). Středověk - novověk. Město. Záchranný výzkum

V souvislosti s pokládáním nového vodovodu v ulici Rooseveltova byl v rámci výkopových prací proveden v říjnu 2005 archeologický dohled.

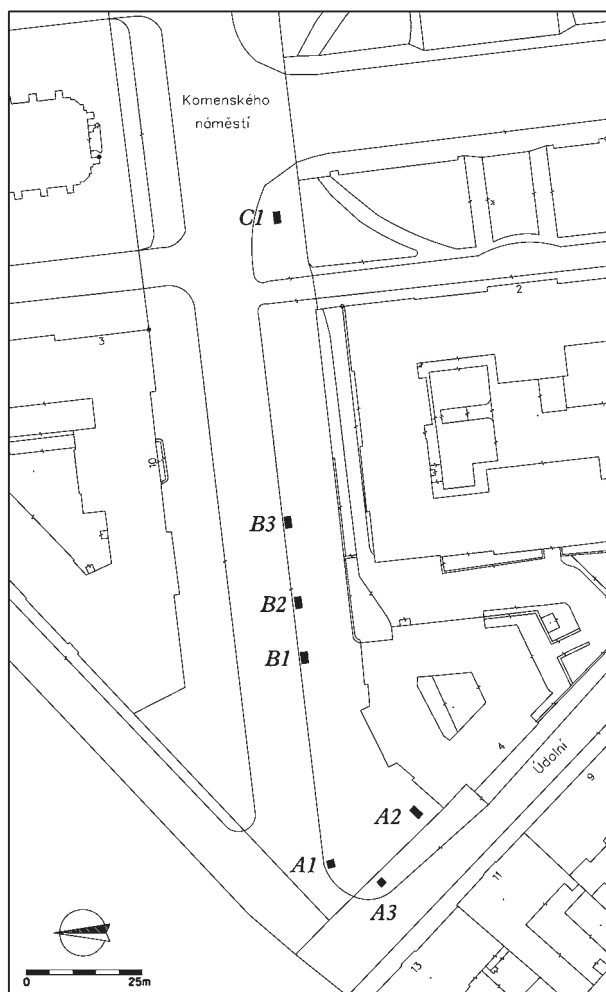

Obr. 31. Jezuitská, Rooseveltova (A079/2005). Zachycení sledovaného výkopu. Jezuitská Str., Rooseveltova Str. (A079/2005). Aufnahme des untersuchten Graben.

Téměř celý průběh výkopu pro nový vodovod nenarušil žádné středověké a novověké situace. Jeho trasa probíhala většinou v zásepch starších inženýrských sítí nebo zásepem barokního příkopu bastionového opevnění Brna. Pouze při vyústění ulice Jezuitské, v prostoru středověkého parkánu městského opevnění, byly dokumentovány dva profily zachycující zachovalý půdní typ, který se vyvinul na sprašovém podloží. Na jeho povrchu se nacházela nevýrazná středověká (?) šterková úprava. Na křižovatce ulic Jezuitská a Rooseveltova byl také narušen klenutý cihlový kanál z 19. stol., odvádějící splašky z města na východ k říčce Ponávce (Kolařík – Sedláčková – Zúbek 2006b).

Joštova ulice, Komenského náměstí, Údolní ulice, parc. č. 769, 776 (akce A006/2004). Středověk – novověk. Město. Záchraný výzkum.

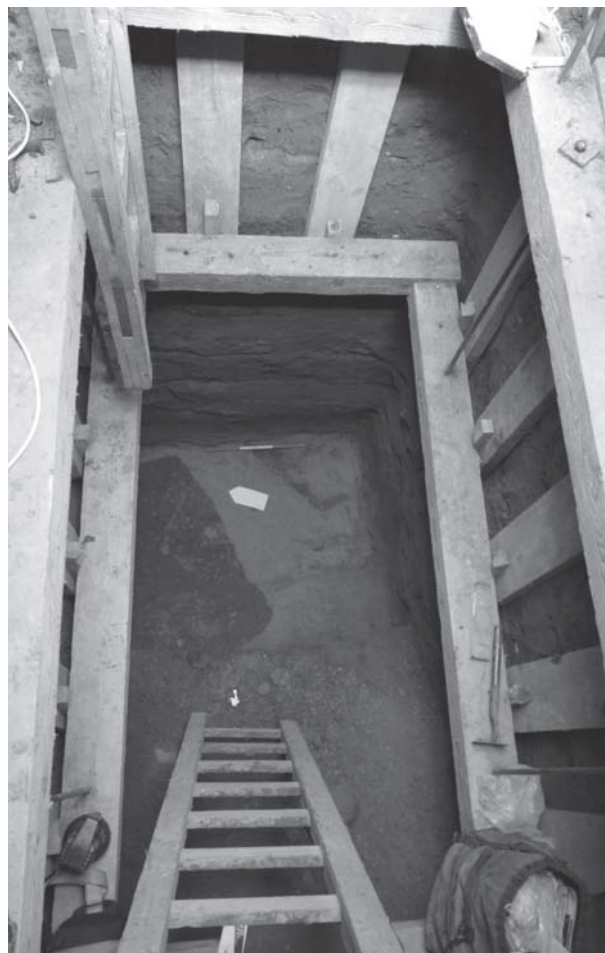
V souvislosti s projektem „Sanace brněnského podzemí“ v uličním bloku 65a se uskutečnil 15.2. až 22.3. 2005 záchraný archeologický výzkum. Celkem bylo realizováno 7 průzkumných sond.

Obr. 32. Joštova, Komenského nám., Údolní (A006/2005). Zachycení jednotlivých sond. Joštova Str., Komenského Platz, Údolní Str. (A006/2005). Aufnahme der einzelnen Sondagen.

Archeologický výzkum přinesl zajímavé poznatky k podmínkám geologického podloží a původního terénu. V jižní části Joštovy ulice je nejsvrchnější část podloží tvořena holocénním půdním typem, který dosedá na sprašovou návěj. V severní části ulice ho představuje uloženina, u které není vyloučeno, že může souviset s činností vodoteče. Toto tvrzení však musí být dále prověřeno stejně jako předpoklad, že vzhledem k poloze sondy C1 by vodoteč při styku Joštovy ulice a Komenského náměstí mohla „uhýbat“ k jihovýchodu.

Doklady pravěkého osídlení nebyly zaznamenány. První lidské aktivity je potřeba spojovat až se založením předměstí Švábka ve 13. stol. Jejich nejčtenější doklady přinesla sonda A3. Zde byly dokumentovány 4 jámy, většinou v různých superpozicích. Pocházejí velice pravděpodobně již ze 13. stol. Jejich funkce však nebyla objasněna. Středověkou jámu protala i sonda A1, současná snad byla i blíže neurčená jáma v sondě A2. Sondy A2, A3 navíc doložily terénní úpravy, při nichž byla odtěžena část geologického podloží, minimálně půdní typ. Pro sondu A2 však není vyloučeno, že k úpravě došlo později. Na sprašovém podloží tu totiž ležela štetová úprava, datovaná do 16. stol. Středověkého stáří snad byly

Obr. 33. Joštova, Komenského nám., Údolní (A006/2005). Archeologické situace v sondě B2 se zahloubeným objektem, pohled od západu. Joštova Str., Komenského Platz, Údolní Str. (A006/2005). Archäologische Situationen in der Sondage B2, Blick vom Westen.

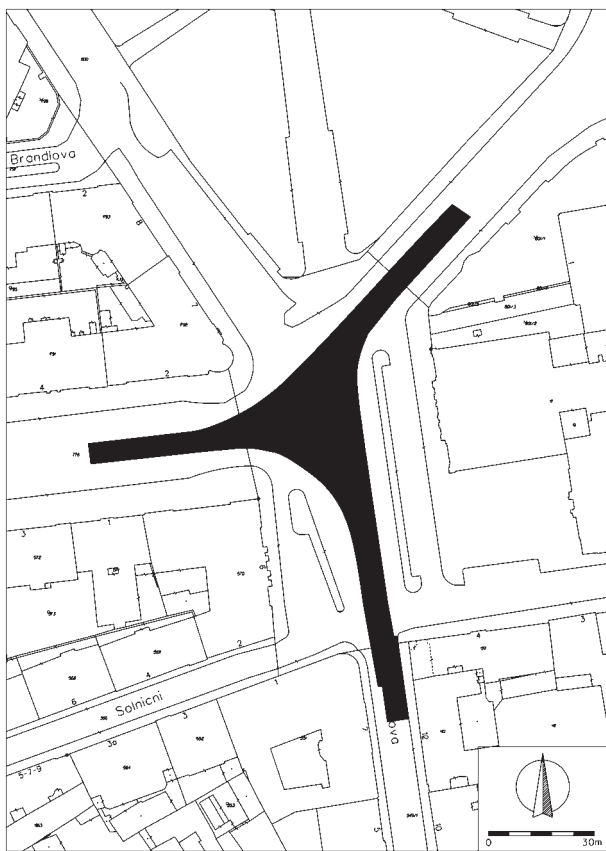
i aktivity objevené sondou B2, dvě jámy neznámé funkce a pravděpodobně pozůstatek nějakého technologického či výrobního zařízení. Jáma neznámého účelu byla zachycena i v sondě B3. Pravděpodobně ale pochází až ze 16. stol., není však zcela vyloučen ani vznik ve stol. předchozím.

Jmenované aktivity překrylo souvrství navážek. Při Údolní ulici dosahovala jeho mocnost 2 m, v sondách B2 a B3 4,30 a 4,90 m, v sondě C1 6,60 m. Charakter navážek odpovídal uložením v sondách A1, A3, B1, C1, C2

V sondě A1 bylo navážkové souvrství porušeno výkopem pro zděný kanál z 19. či 20. stol. Další zděný kanál, ale podstatně větší, zachytila i sonda B1 (Peška et al. 2006b).

Joštova ulice, Moravské náměstí, Rašínova ulice, parc. č. 6, 549/1, 776, 800 (akce A028/2005). Středověk - novověk. Město. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum, který proběhl v červenci a srpnu roku 2005, byl vyvolán výměnou tramvajového kolejového svršku na křižování ulic Joštova a Rašínova v jihozápadní části Moravského náměstí. Akce probíhala v součinnosti s harmonogramem výkopových prací, které odstranily podklad kolejíště místy až o 1,20 m pod úroveň dnešní vozovky. Výzkum se omezil na dokumentaci začištěné plochy a vzorkování archeologických objektů. Jámy, které zasahovaly pod základovou spáru kolejíště, nebyly preparovány.

Obr. 34. Joštova, Moravské nám., Rašínova (A028/2005). Sledovaná plocha. Joštova Str., Moravské Platz, Rašínova Str. (A028/2005). Untersuchte Fläche.

Obr. 35. Joštova, Moravské nám., Rašínova (A028/2005). Pohled od západu na plochu na Joštově ulici. Joštova Str., Moravské Platz, Rašínova Str. (A028/2005). Blick vom Westen auf die Fläche in der Joštova StraÙe.

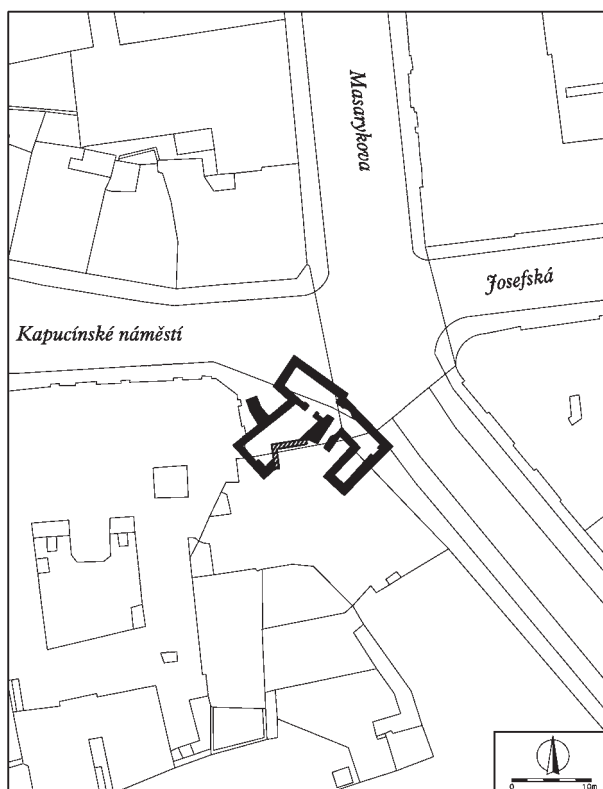
V současné době se výzkum nachází ve fázi zpracování, proto se bude o jeho výsledcích referovat později. Předběžně můžeme říci, že výzkum doložil předměstské osídlení z 13. stol. na severní straně města, vzdálené asi 60–80 m od středověké městské fortifikace. Reprezentoval ho zahlubněný suterén dřevohliněného domu a několik patrně hospodářských nebo odpadních objektů. Tato zástavba překryla pozůstatky staršího výrobního okrsku, reprezentovaného nálezem peci neznámé funkce. V severní části Rašínovy ulice výzkum zachytil průběh středověkého městského opevnění včetně příkopu, pozůstatky fortifikace kláštera augustiniánů a v neposlední řadě také kurtinu bastionového opevnění. Na ulici Joštova bylo odkryto základové zdivo průjezdu barokní fáze Veselé brány, která byla od 60. let 17. stol. součástí brněnské bastionové fortifikace (Holub - Kolařík - Polánka et al. 2005).

Kapucínské náměstí, parc. č. 294 (akce A115/2003). Středověk - novověk. Město. Záchranný výzkum.

V roce 2005 bylo ukončeno zpracování archeologického výzkumu, který proběhl na přelomu let 2003 a 2004 v souvislosti s výkopem šachty, která měla zpřístupnit a sanovat sklepní prostory před domem Kapucínské náměstí 1 - Masarykova 32.

Archeologický výzkum ověřil skladbu geologického podloží. Nepodařilo se však zjistit úroveň jeho původního povrchu. V dokumentované horní partii bylo tvořeno souvrstvím sprašových hlín. To dosedalo na vrstvu tmavě hnědé plastické hlíny, která ležela na vrstvě okrového písku, místy snad hlinitého. Pod ní se nacházel rezavě okrový hrubý písek.

V podstatě v celém půdorysu šachty bylo podloží narušeno výkopem jámy. Její dno se nacházelo v hloubce cca 6 m pod stávajícím povrchem. Při dně se nacházely uhlíkaté vrstvičky. Část výplně byla tvořena přemístěným sprašovým pod-

Obr. 36. Kapucínské náměstí (A115/2003). Poloha sondy (černě) a půdorys sanovaných sklepů (šedě). Kapucínské Platz (A115/2003). Lage der Sonda-gen (schwarz) und Grundriss der sanierten Keller (grau).

Obr. 37. Kapucínské náměstí (A115/2003). Část sanovaných sklepů, pohled ze severu. Kapucínské Platz (A115/2003). Teil der sanierten Keller, Blick vom Norden.

ložím. Ostatní části měly zásypový charakter. Z nich byl získán keramický materiál datovaný do 15.–16. stol. Funkci jámy se nepodařilo přesně určit. Velice pravděpodobně lze uvažovat o destruovaném lochu či sklepu, který byl vyražen ve správném podloží.

Předmětné sklepy mají troj- až čtyřdílnou dispozici. Jsou vyzděny cihelným zdivem a zaklenuty valenou klenbou. Jejich stáří je novověké (Polánka – Sedláčková – Zůbek 2006d).

Kapucínské náměstí, Mečová ulice, Starobrněnská ulice, Zelný trh, parc. č. 294, 392, 397, 447 (akce A005/2003). Středověk – novověk. Město. Záchranný výzkum.

Záchranný archeologický výzkum byl vyvolán stavbou sekundárních kolektorů Brno – stoková síť města Brna (ISPA project), 18. stavba.

Výzkum provedený metodou plošné exkavace byl uplatněn pouze v prostoru těžních šachet na Zelném trhu – TŠ1, TŠ1a, TŠ2, TŠ3. Snahou bylo pokud možno veškeré archeologické situace prozkoumat plošně po jednotlivých stratigrafických jednotkách až na úroveň intaktního podloží. Snížení na úroveň archeologického terénu bylo obvykle provedeno mechanizací.

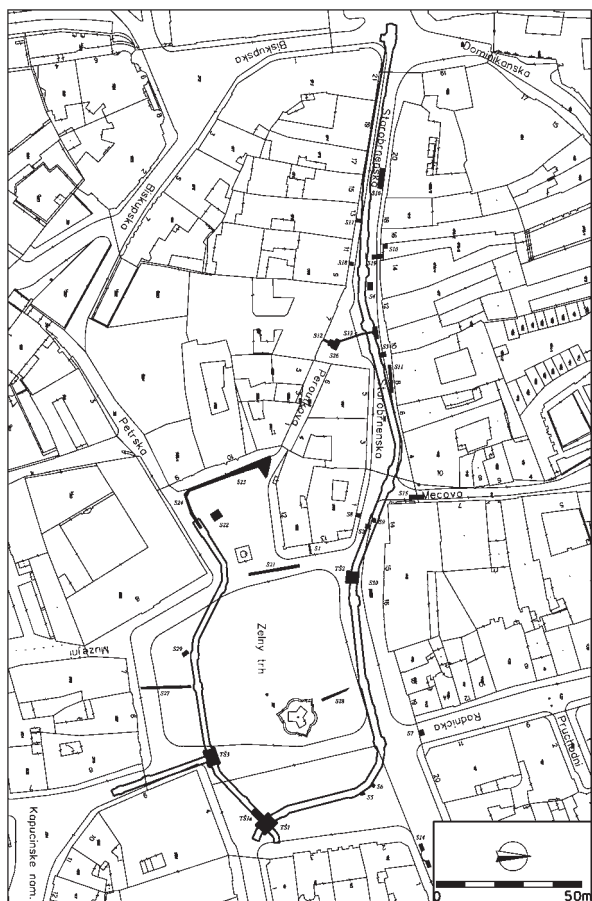
Vlastní trasa kolektoru byla podpovrchově ražena z těžních šachet. Dno ražby se nacházelo v hloubce přibližně 6–8 m pod stávajícím povrchem. Šířka hlavní ražby se pohybovala zhruba od 2,50 do 3,50 m, výška zhruba okolo 3–3,50 m. Ražbu prováděla specializovaná firma po přibližně metrových úsecích, ručně nebo pomocí mechanizace. Kromě hlavní trasy kolektoru byly raženy ještě rozrážky k jednotlivým domům a kanalizační přípojky. Jejich šířka se pohybovala okolo 1–2,50 m. Snahou bylo dokumentovat každé nové čelo ražby a zpětné boční řezy, což se však vždy nedařilo. Dokumentace tedy sestává hlavně z jednotlivých řezů. Půdorysnou dokumentaci bylo možné pořizovat jen ve specifických případech (konstrukce ve stropě nebo zasahující pod dno kolektoru, tvar některých výkopů). Velmi obtížný byl obvykle odběr nálezů a vzorků. Celkově bylo dokumentováno cca 60 pozitivních řezů.

Důležitou součástí výzkumu představoval dohled a dokumentace celé řady výkopů přeložek inženýrských sítí, přípojek a dalších výkopů souvisejících se stavbou. Měly různý tvar a rozměry a dosahovaly různých hloubek, od 0,50 až 4 m. Výkopy, v nichž byl zjištěn zachovalý archeologický terén, byly označeny jako sondy (sonda S1 až S30). Byly dokumentovány vybrané řezy i půdorysné situace.

Ražba byla v podstatě až na výjimky sledována každodenně, v případě pozitivního zjištění i vícekrát za den. Zpočátku byla dokumentována systematicky každá situace, později se upustilo od dokumentace archeologicky negativních situací.

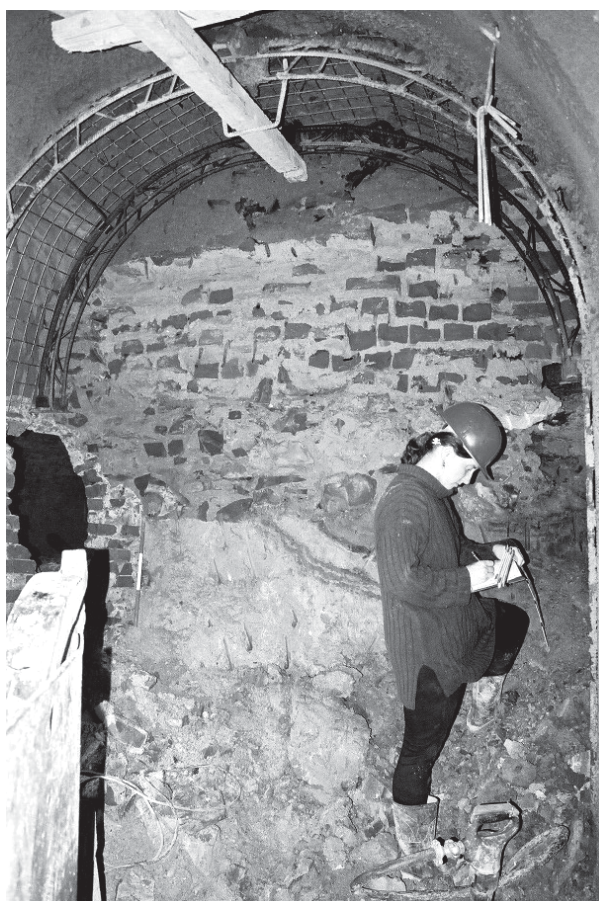
Záchranný archeologický výzkum při stavbě sekundárního kolektoru K18, Zelný trh, zasáhl kromě plochy náměstí Zelný trh, ještě ulice Petruskou, Radnickou, Starobrněnskou, Kapucínské náměstí a v malé míře i Šilingrovo náměstí. Přestože u ražby mohla být uplatněna převážně jen metoda odborného dohledu a dokumentace zasažených situací, která je z hlediska moderní metodiky archeologického výzkumu problematická a nevýhodná zejména co do možnosti přesného zaměření, možnosti zjištění stratigrafických a prostorových vztahů a odběru dostatečného množství nálezů, přinesl výzkum celou řadu dosud neznámých informací, popř. potvrdil skutečnosti dříve známé či předpokládané. Většina situací zasahujících do ražby, zejména sklepů je v tuto chvíli bohužel již zcela zničena nebo alespoň vážně poškozena.

Situace byla v návaznosti na archeologický výzkum sledována ještě geologicky (Mgr. Lenka Lisá, PhD.), a to včetně odběru vzorků zemin. Předběžně lze konstatovat, že byl opa-

Obr. 38. Kapucínské nám., Mečová, Starobrněnská, Zelný trh (A005/2003). Situace průběhu kolektoru a dokumentovaných sond v rámci historického jádra.

Kapucínské Platz, Mečová Str., Starobrněnská Str., Zelný trh (A005/2003). Situation des Verlaufs des Kollektors und der dokumentierten Sondagen im Rahmen des historischen Stadtkerns.

Obr. 40. Kapucínské nám., Mečová, Starobrněnská, Zelný trh (A005/2003). Dokumentace bouraného gotického sklípku před Starobrněnskou 4. Kapucínské Platz, Mečová Str., Starobrněnská Str., Zelný trh (A005/2003). Dokumentierung eines abgerissenen gotischen Kellers vor dem Haus Starobrněnská 4.

Obr. 39. Kapucínské nám., Mečová, Starobrněnská, Zelný trh (A005/2003). Pohled z jihu na odkryv v prostoru TŠ1 v dolní části Zelného trhu.

Kapucínské Platz, Mečová Str., Starobrněnská Str., Zelný trh (A005/2003). Blick auf die Abdeckung im Raum des Abbauschachts TŠ1 im Unterteil vom Platz Zelný trh.

kovaně doložen přechod terciární sedimentace do kvartérní. Ta se projevovala po celou dobu ražby sprašovými sériemi a pohřbenými půdami, vykazujícími navíc jevy typické pro deluviální sedimentaci a kryogenní textury.

Plošný výzkum těžních šachet a některé sondy doložily na Zelném trhu holocénní půdní typ na sprašové návěži a na jeho povrchu (např. v TŠ3) komunikační štetové úpravy a kulturní vrstvy. Lze předpokládat, že povrch náměstí byl již ve středověku upravován. Závažným zjištěním je v této souvislosti fakt, že se v ploše náměstí nepodařilo doložit nejstarší horizont osídlení z 12. stol., který je znám z jeho okolí, v nálezech z vrstev nasedajících na podloží se projevila až 1. a 2. polovina 13. stol. Nelze sice vyloučit, že někde byly vrstvy tohoto horizontu odstraněny, spíše se však jednalo o prostor, který nebyl ve zmíněném sídelním horizontu zastavován. Proto zde nebyly hloubeny různé, pro mladohradištní období tak typické výkopy. Středověká komunikační situace byla až na útržky zničena také na ulici Starobrněnské.

V ražbě byly opakovaně narušovány sklepy historické zástavby zmíněných ulic, které patrně víceméně fungují v téměř nezměněné trase od vrcholného středověku. Některé

sklepy byly známy již před započítím ražby z projektu „Sanace brněnského podzemí“. Jde o většinu sklepů při severní frontě Zelného trhu, Zelný trh 5 a 10, sklepy Starobrněnské 6, 20, 19–21. Některé byly zkoumány poprvé (např. Zelný trh 16, Mečová 7, Starobrněnská 7, 16), u některých se podařilo upřesnit stáří (např. Starobrněnská 6, 9, 21, Zelný trh 8, 10). Bohužel právě nejceněnější gotické a pozdně gotické sklepy byly ražbou z velké části či zcela zničeny. Část jich měla navíc již z minulosti interiér vyplněný směsí popílku, tedy zbavený informační hodnoty. Některé vykazovaly i destruktivní zásahy do konstrukce.

Původní středověkou uliční čáru se podařilo dokumentovat v sondách S30 před Zelným trhem 14–17 a S12 a S26 před Starobrněnskou 7. Podobně byly zachyceny pozůstatky předchůdce Ditrichštejnského paláce z doby před rokem 1616. Se stavbou paláce došlo i zde k rozšíření náměstí a posunu uliční fronty k jihu (ze strany Petrské uličky) a k západu.

Diskutabilní jsou hluboké výkopy dokumentované v TŠ1 a v ražbě do Petrské. Byly interpretovány jako možné lochy, jak však bylo pozorováno v TŠ2, může se jednat i o výkopy inženýrských sítí, do jejichž zásypů se dostala spolu s přemístěnou zeminou i středověká keramika. Nepodařilo se však snad až na jednu ne zcela průkaznou výjimku (Starobrněnská 13) doložit dřevohliněnou zástavbu 13. stol.

Na Zelném trhu byla zasažena také veřejná studna, jež svému účelu sloužila až do 80. let 19. stol. Opakovaně byly narušeny také zděné novověké kanály či vodovodní štolky, a to i pod Starobrněnskou ulicí a na Šilingrově náměstí. Nepodařilo se naopak přesně lokalizovat základ pranýře. Ve své gotické podobě se dožil přinejmenším 2. poloviny 18. stol., jak ukazuje Maserleho veduta z roku 1768 (Peška – Zapletalová – Sedláčková – Štourač et al. 2005).

Kobližná ulice, Kozí ulice, ulice Pohořelec, Poštovská ulice a Sukova ulice, parc. č. 59, 102, 128, 160, 144 (akce A002/2003). Středověk – novověk. Město. Záchraný výzkum.

Záchraný archeologický výzkum byl vyvolán stavbou sekundárních kolektorů K7, Kobližná – náměstí Svobody.

Výzkum provedený metodou plošné exkavace byl uplatněn v prostoru šachet TŠ6, u výduchu při Běhounské ulici (sonda S29), částečně i v rámci přeložky plynu Kobližná – Sukova (sonda S15) a při nálezu dřevěné konstrukce v rozrážce Kobližná, RSt. 261,2.

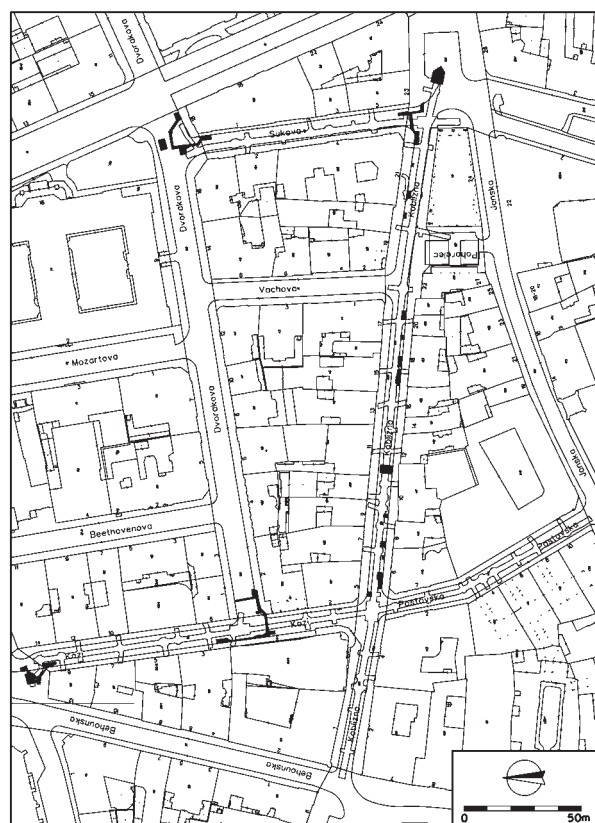
Vlastní trasa kolektoru byla podpovrchově ražena z těžních šachet. Dno ražby se nacházelo v hloubce přibližně 5,80–6 m pod stávajícím povrchem. Šířka hlavní ražby se pohybovala zhruba od 2,50 do 3,60 m, výška zhruba okolo 3–3,60 m. Ražba probíhala po přibližně metrových úsecích, ručně nebo pomocí mechanizace. Kromě hlavní trasy kolektoru byly raženy ještě rozrážky k jednotlivým domům. Jejich šířka se pohybovala v rozmezí 2–2,50 m. Snahou bylo dokumentovat každé nové čelo ražby a zpětné boční řezy, což se však vždy nedařilo. Dokumentace tedy sestává hlavně z jednotlivých profilů. Půdorysnou dokumentaci bylo možné pořizovat jen ve specifických případech (konstrukce ve stropě nebo zasahující pod dno kolektoru, tvar některých výkopů). Ne vždy se touto metodou podařilo získat dostatek datovatelných a zároveň nekontaminovaných nálezů. Ražba byla v podstatě až na výjimky sledována každodenně, v případě pozitiv-

ního zjištění i vícekrát za den. Zpočátku byla dokumentována systematicky každá situace, později bylo od dokumentace archeologicky negativních situací upouštěno. Celkem bylo provedeno 113 pozitivních řezů (P1 až P113) a dalších 50 řezů bylo provedeno v prostoru rozrážek.

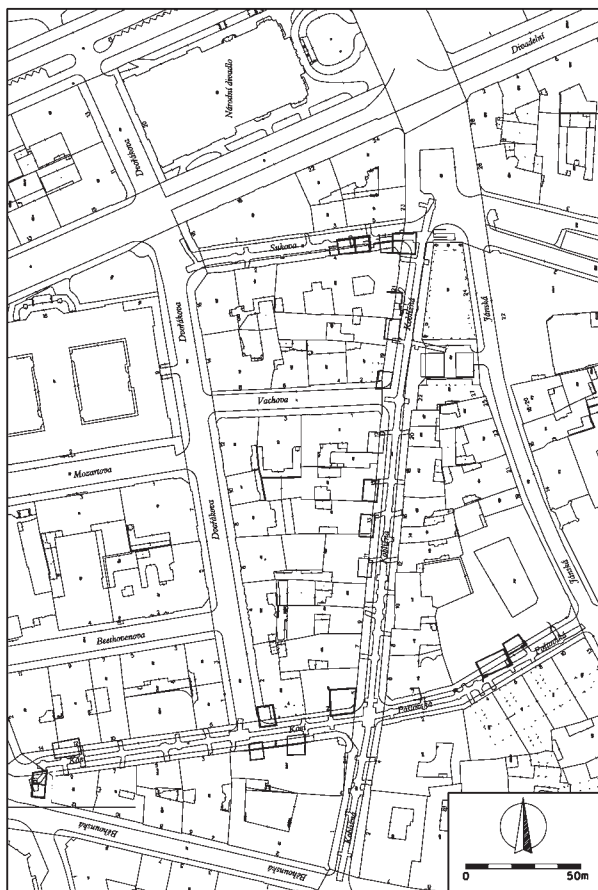
Třetí část výzkumu představoval dohled a dokumentace celé řady výkopů přeložek inženýrských sítí, přípojek a dalších výkopů souvisejících se stavbou. Měly různý tvar a rozměry a dosahovaly různých hloubek od 0,50 až 4 m. Výkopy, v nichž byl zjištěn zachovalý archeologický terén, byly označeny jako sondy (sonda S1–S31). Byly dokumentovány vybrané profily i půdorysné situace (především odhalovaná zdiva staré zástavby). Celkem bylo dokumentováno 32 výkopů označených jako sondy S1 až S31 a TŠ6.

Záchraný archeologický výzkum při stavbě sekundárního kolektoru K7, Kobližná – náměstí Svobody zasáhl ulici Kobližnou s přilehlým úsekem Malinovského náměstí a ulic Vachovy, Pohořelec, ulici Sukovu a Kozí s přilehlými částmi ulic Dvořákovy, Běhounské a Poštovské. Situace byla v návaznosti na archeologický výzkum sledována také z geologického hlediska (Mgr. Lenka Lisá, PhD.), a to včetně odběru vzorků zemin.

Základní otázkou, kterou měl výzkum cíleně řešit, byla možná existence tzv. Městského potoka, již téměř sto let předpokládaného na základě několika málo historických indicií

Obr. 41. Kobližná, Kozí, Poštovská, Sukova (A002/2003). Situace průběhu kolektoru a dokumentovaných sond v rámci historického jádra. Kobližná, Kozí, Poštovská, Sukova Str. (A002/2003). Situation des Verlaufs des Kollektors und der dokumentierten Sondagen im Rahmen des historischen Stadtkerns.

Obr. 42 Kobližná, Kozí, Poštovská, Sukova (A002/2003). Situace dokumentované středověké zástavby. Kobližná, Kozí, Poštovská, Sukova Str. (A002/2003). Situation der dokumentierten mittelalterlichen Bebauung.

a intenzivně hledaného. Potok měl téci po Kobližné ulici a zaniknout někdy ve 13. či 14. stol. Již v průběhu terénní části výzkumu byly proti této představě vzneseny silné námitky a po dokončení všech větví ražby bylo konstatováno, že hypotéza hledající kvartérní vodní tok, který by se v těchto místech dožil vrcholného středověku, nemá ve zjištěné nálezo-ové situaci prozatím opodstatnění.

Nejstarším a nejprekvapivějším nálezem, který byl v průběhu archeologického výzkumu učiněn, je krátký úsek (cca 1,50 m) hrotitého příkopu s. j. 562 dokumentovaného v sondě 20. Na základě keramiky ze zásypu lze tento příkop datovat do období mladší doby kamenné (neolitu), resp. staršího stupně lidu s moravskou malovanou keramikou. Objekt lze interpretovat jako pozůstatek kruhového kultovního objektu – tzv. rondelu, který je zároveň nejsevernějším nálezem svého druhu na Moravě.

Patrně nejucelenější rekonstrukci historické zástavby umožnily výsledky archeologického výzkumu v ulici Sukova. Byla nově vystavěna na počátku 20. stol., po zbourání starší, v jádru středověké zástavby. V rámci ražby zde byly dokumentovány dva suterény dřevohliněných domů zasypané na přelomu 13. a 14. stol. (s. j. 620; s. j. 628=629=634). Nejstarší středověkou zděnou zástavbu zde reprezentují dva gotické sklepy. První se nacházel na nároží Kobližné a Sukovy. Ze stěn sklepa bylo zachyceno několik úseků zdív (s. j. 917, 925, 931),

Obr. 43. Kobližná, Kozí, Poštovská, Sukova (A002/2003). Plošný odkryv ve spodní části těžní šachty TŠ 6. Pohled z jihovýchodu. Kobližná, Kozí, Poštovská, Sukova (A002/2003). Flächenabdeckung im Unterteil des Abbauschachts TŠ 6. Blick vom Südwesten.

na jejichž základě lze rekonstruovat celý půdorys o velikosti 10 × 9 m. Další gotický sklep (s. j. 944=946=950) byl dokumentován hlouběji v Sukově ulici cca 20 m od původní uliční čáry Kobližné. Ze sklepa bylo zachyceno jihovýchodní nároží a část severní stěny. Rozměry sklepa lze rekonstruovat přibližně na 7 × 7 m. Celkově lze situaci na Sukově ulici interpretovat jako městiště se dvěma gotickými jádry, která byla postupně spojena v jeden velký domovní trakt (viz stabilní katastr z roku 1825). Hospodářské zázemí tohoto městiště představovalo několika odpadními jímkami a odpadními jámami z období od 13. do 16. stol. (s. j. 626 z 2. pol. 13. stol.; s. j. 631 ze 16. stol.; s. j. 633=647=634 z přelomu 15. a 16. stol.; s. j. 635, 636 a 637 ze 16. stol.).

Jednu z klíčových otázek, na kterou měl výzkum kolektorů Kobližná odpovědět, představuje průběh městské hradby a podoba nejstarších částí opevnění, které na východě uzavíraly ulici Kobližnou. Zásadní roli při řešení této otázky sehrál prostor těžní šachty TŠ6 a ražby do Kobližné ulice. V šachtě byla zachycena gotická základová zeď (branky?; s. j. 900) orientovaná ve směru Z-V, kterou lze datovat do přelomu 13. a 14. stol. Zdivo bylo zapuštěno do cca 1,50 m mocných dorovnávek terénu ze 13. stol. Jižně zdi s. j. 900 v úrovni cca 4 m pod současným terénem byl dokumentován základ pozdněgotického zděného kanálu (s. j. 902 až 904), který probíhal ve směru Z-V při jižní stěně sondy a jeho větší část se nachází jižně šachty. Samotnou městskou hradbu máme dokumentovanou na dvou místech, a to v sondě S15 a v ražbě Kobližná. Podle charakteru zdiva lze usuzovat, že byla postavena nejpozději na přelomu 13. a 14. stol.

Důležitým dílčím výsledkem výzkumu kolektorů bylo ověření průběhu a charakteru původní zástavby v prostoru Kobližné ulice. Směr a průběh uličních front Kobližné se ve středověku výrazně nelišil od současného stavu, pouze severní strana byla předsazena více do dnešní ulice, a komunikace tak byla užší než dnes. Současnou podobu získala ulice na přelomu 19. a 20. stol. v rámci asanace historického jádra. V rámci severní uliční fronty se podařilo dokumentovat fragmenty celkem 8 gotických sklepů a řadu mladších rene-

Obr. 44. Koblížná, Kozí, Poštovská, Sukova (A002/2003). Plošný odkryv situace v rozrážce kolektoru ke Koblížně 4. Pohled od severu.
Koblížná, Kozí, Poštovská, Sukova Str. (A002/2003). Flächenabdeckung der Situation beim Vortreiben des Kollektors zur Koblížná 4. Blick vom Norden.

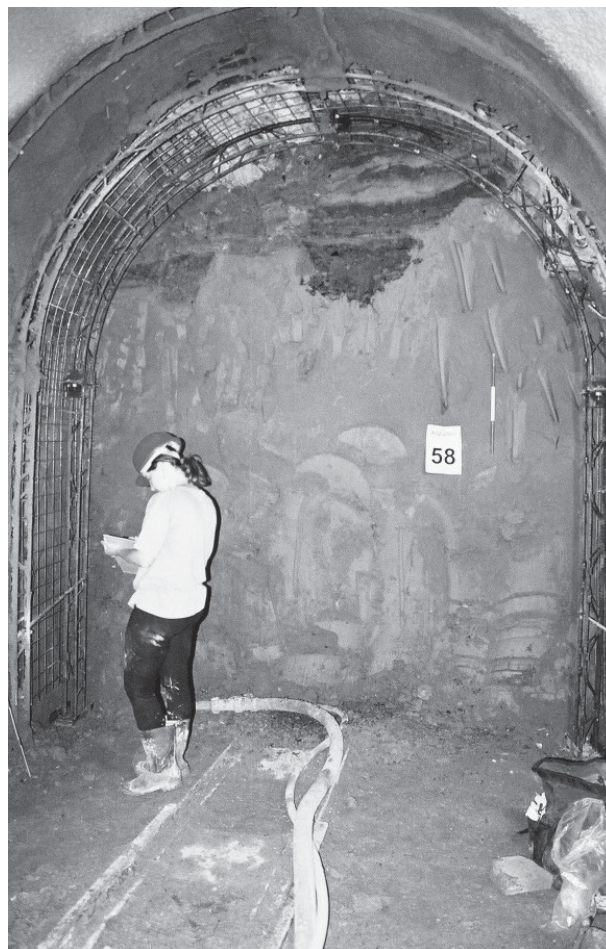
sančních či barokních sklípků navazujících na tuto starší zástavbu. Zajímavý nález části zděného domu (s. j. 1975) byl učiněn před Obchodním domem Centrum ražbou do Jánské ulice. Samostatně stojící zděná stavba je zachycena obrazem Beyera-Zeisera z roku 1645, ale na stabilním katastru z roku 1825 již chybí. Vznik domu lze zasadit do přelomu 13. a 14. stol. a jeho rozměry jsou přibližně $>4 \times >7$ m.

Z ostatních nálezů na ulici Koblížně stojí za zmínku dvě studny. První – kamenná a patrně středověká (s. j. 914), byla dokumentována ražbou před domem Koblížná 21. Druhá – cihelná, zřejmě novověká, byla dokumentována v ražbě do uličky Pohořelec (s. j. 1922). Tato studna je zachycena ještě na plánu stabilního katastru z roku 1825 a na historických fotografiích.

Velmi zajímavý nález představoval poměrně velký objekt snad výrobní funkce či sloužící jako sklípek. Byl vyhlouben do podloží (s. j. 651) uprostřed ulice před domem Koblížná 19. Jeho plošné rozměry přesahovaly 2×2 m, hloubka dosahovala cca 4 m pod tehdejší terén. Při dně objektu byly patrné podlahové úpravy. Výplně obsahovaly části z dřevěných konstrukcí, které mohly pocházet z výkopu samého, při dně pak dřevěnou roztláčenou bečku. Protože dendrodta z odebraných vzorků nejsou dosud vyhodnocena a nejmladší keramický materiál vyzvednutý z výplně pochází ze 14. stol., lze vznik objektu zasadit pouze rámcově do 13., případně 14. stol.

Ražbou v prostoru Koblížně byla narušena ještě řada jiných nejrůznějších středověkých objektů, které však měly převážně odpadní funkci.

Výzkumem v místě Poštovské ulice byl také ověřen průběh a charakter středověké zástavby východní uliční fronty. V rámci vlastní ražby a rozrážek byly zjištěny celkem čtyři gotické sklepy. Rozrážkou k domu Poštovská 7 (Pos7/1) bylo dokumentováno jihozápadní nároží gotického sklepa (s. j. 1906), zapuštěné do situací z 2. poloviny 13. stol. Další zdivo gotického sklepa (s. j. 1904) bylo porušeno rozrážkou Pos7/2. Rozrážkami Pos9/2 a Pos9/3 k Poštovské 9 byla zjištěna západní stěna gotického suterénu, jejíž délka dosahovala patrně více než 14 m (s. j. 4910 a 999). Sklep bohužel také nelze spo-

Obr. 45. Koblížná, Kozí, Poštovská, Sukova (A002/2003). Dokumentace žezu v ražbě do ulice Sukova. Pohled z jihu.
Koblížná, Kozí, Poštovská, Sukova Str. (A002/2003). Dokumentierung eines Schnitts im Stollenvortrieb zur Sukova Strasse.

lehlivě datovat. Poslední objasněná část středověkého sklepa byla dokumentována v rozrážce Pos9/4. Jednalo se o jihozápadní nároží (s. j. 998), které nelze blíže datovat, ale na základě vyhodnocení informací ze stabilního katastru můžeme alespoň jeho délku rekonstruovat na cca 10 m. Dvě patra novověkých sklepních prostor byla zachycena ještě rozrážkou 9/5 (s. j. 995 a 996).

Ražba kolektoru a hloubení sond v Kozí ulici částečně objasnily poněkud nejasnou historickou topografii, ale zároveň nastolily i další otázky. V prostoru Kozí se podařilo odhalit celkem čtyři gotická jádra, které v ulici reprezentují nejstarší horizont zděné zástavby (13./14. stol.). Sondou S14 se podařilo zachytit západní stěnu gotického nadzemního jádra (s. j. 916) nárožního domu Koblížná – Kozí 2. Jižní stěna dalšího gotického sklepa byla dokumentována rozrážkou Koz1 (s. j. 1990). Byl zde zachycen základ mladší fáze někdejšího domu Koblížná 2, který byl přistavěn z jihu ke gotickému jádru. V západní části sondy S21 byl zachycen průběh původní západní fronty ulice Kozí. Nejstarší dokumentovanou část odhalené stavby představuje průčelí gotického sklepa, široké cca 6,50 m (s. j. 967=971). Někdy v průběhu novověku byl do jeho čela proražen vstupní otvor (s. j. 970), který ho spojil

Obr. 46. Koblížná, Kozí, Poštovská, Sukova (A002/2003). Dokumentovaná situace v prostoru Jakubského náměstí na nároží ulic Kozí a Běhounská. Koblížná, Kozí, Poštovská, Sukova Str. (A002/2003). Dokumentierte Situation auf dem Platz Jakubské náměstí, an der Ecke von den Kozí und Běhounská Straßen.

s nově vystavěnými prostorami pod Kozí ulicí, jimž náleží zdiva s. j. 966 a 972. Obě tyto zdi zároveň sloužily i ke zpevnění základů domu. Někdy v renesanci, případně v baroku byl k jižní stěně gotického sklepa přistavěn další sklep, z něhož se podařilo dokumentovat část východního průčelí (s. j. 966; celkově viz tab. II/83). V rámci západní větve sondy S21 byl dokumentován krátký úsek dalšího gotického zdiva s. j. 969 orientovaného ve směru S-J, který respektoval původní východní domovní frontu ulice Kozí. Nepochybně se jednalo o západní stěnu zaniklého gotického sklepa. Sklep není vyobrazen na stabilním katastru z roku 1825, ale je zde patrné nároží, jež mohlo původně respektovat jeho jižní stěnu. Poslední gotický sklep narušený výstavbou kolektoru byl dokumentován v rámci rozrážek 12/1 a 12/2, jež současně přinesly informace o původním průběhu východní domovní fronty. V rozrážce 12/1 bylo zjištěno jihozápadní nároží gotického sklepa (s. j. 1986), jehož západní stěna byla pravděpodobně odhalena v rozrážce 12/1 (s. j. 1982). Celková délka sklepa mohla dosahovat cca 10 m, což lze hypoteticky odvodit z mapy stabilního katastru z roku 1825. Patrně nejzajímavějším poznatkem učiněným při výzkumu na Kozí ulici, je skutečnost, že východní uliční fronta byla pravděpodobně postupně zastavována již od přelomu 13. a 14. stol. Rozsah

této zástavby nelze sice přesně rekonstruovat, ale gotická jádra zachycená rozrážkami 12/1 a 12/2 a sondami S21 a S27 jsou nepopiratelným faktem.

Jeden z ucelenějších výsledků výzkumu kolektoru nám přinesl odkryv na Běhounské ulici v místě, kde v 19. stol. stával nárožní dům Jakubské nám. č. p. 110 – „Café Spranz“, který byl zbourán na přelomu 19. a 20. stol. v souvislosti s asanací historického jádra Brna. Prostor při ústí ulic Kozí, Běhounská a Jezuitská byl bohužel postupně zničen řadou dílčích terénních výkopů. Při jejich sledování a dokumentaci zjištěných situací se však k původní podobě a vývoji domu podařilo získat řadu poznatků umožňujících částečnou rekonstrukci vývoje tohoto místa. Významnou pomoc poskytl i zachovaný historický plán. Nejstarší zděnou zástavbu zde reprezentuje malá obdélná zděná stavba zachycená v přeložce plynu i v šachtě (s. j. 1995=976=977), jejíž základ byl zapuštěn do vrstev ze 13. stol. Plošné rozměry objektu, který v současnosti nelze spolehlivě interpretovat, dosahovaly 2 × 1,70 m s vnitřním otvorem 0,80 × 0,80 m. O něco mladší než tato stavba byl středověký dům dokumentovaný částečně již v průběhu „Sanace brněnského podzemí“ v roce 2001. Jednalo se o dvouprostor, z něhož byla podsklepena pouze západní část (1/24). Výzkumem byla částečně zachycena východní stěna sklepa (s. j. 978=1976) a část severní stěny (s. j. 1976). Nepodsklepená východní část domu byla vystavěna na vynášecích pasech, z nichž se dochovaly dva pilíře severní stěny (s. j. 2900=275; druhý byl dokumentován v rámci sanace). Patrně v období renesance byl sklep sklenut cihlovou klenbou (s. j. 1998) a byla nově prorážena vstupní šíje v jeho severovýchodním rohu směrem do náměstí. Dodnes se zachovala západní stěna rampy s odkládací nikou (s. j. 1999). Někdy v 17. až 19. stol. byl vstupní koridor zaslepen cihelným zdívkem s. j. 1997. Patrně z období baroka pochází základ západní obvodové stěny domu s. j. 4902 (tab. II/107) a vyztužení jižní stěny východní části středověkého domu (s. j. 4901 a 4909), které byly dokumentovány pouze fotograficky (Peška – Zapletalová – Sedláčková 2005).

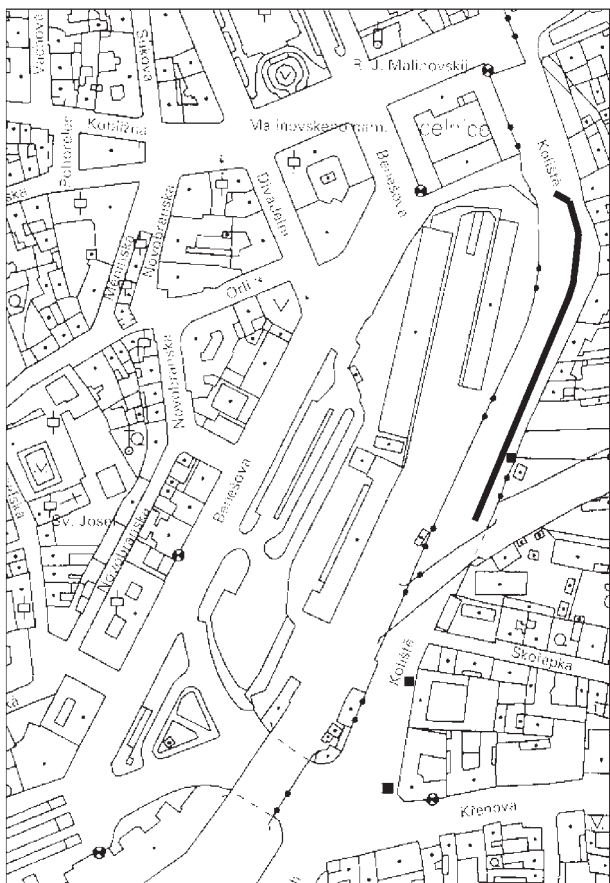
Ulice Koliště, parc. č. 637 (akce A022/2004). Středověk – novověk. Město. Záchranný výzkum.

V roce 2005 bylo ukončeno zpracování archeologického výzkumu, který proběhl v roce 2004 v souvislosti s opravou vodovodního potrubí na ulici Koliště.

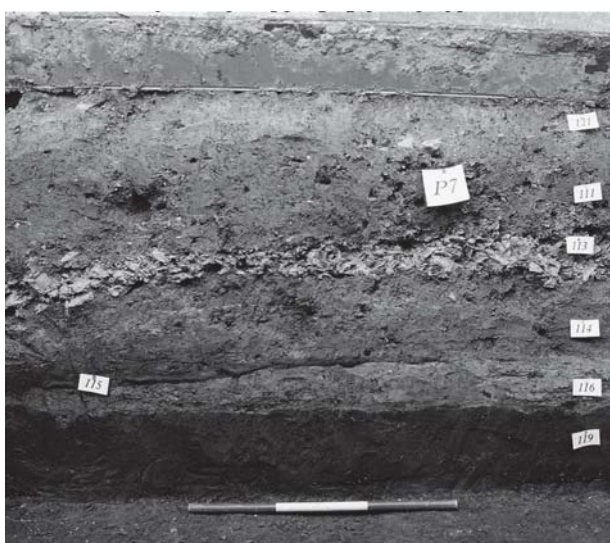
Celkem byly dokumentovány tři výkopy. Porušily souvrství odpadních vrstev či spíše odpadních navážek. Z nich byl získán keramický materiál pozdního středověku a novověku. Od 13. stol. zde existovala druhá předměstská čtvrť. Zrušena byla po třicetileté válce, ve 2. polovině 17. stol. Musela ustoupit výstavbě nového barokního opevnění města Brna. Dokumentované odpadní vrstvy a navážky spíše než s vlastním životem této čtvrti souvisejí asi s jejím zánikem a novým využitím prostoru (Polánka – Sedláčková – Zůbek 2006e).

Ulice Koliště, parc. č. 637 (akce A064/2004). Středověk – novověk. Město. Záchranný výzkum.

V roce 2005 bylo ukončeno zpracování archeologického výzkumu, který proběhl v roce 2004 v souvislosti s přeložkou kanalizace na ulici Koliště.

Obr. 47. Koliště. Dokumentované výkopy při opravě inženýrských sítí (A022/2004) a výkop kanalizace (A064/2004).
Koliště. Dokumentierte Gräben bei der Reparatur des Versorgungsnetzes (A022/2004) und Graben der Kanalisation (A064/2004).

Obr. 48. Koliště (A064/2004). Část profilu v západní stěně sondy, dokládající nárůst terénu ve 13. století.
Koliště (A064/2004). Teil des Profils mit einem sichtbaren Terrainanwuchs im 13. Jh.

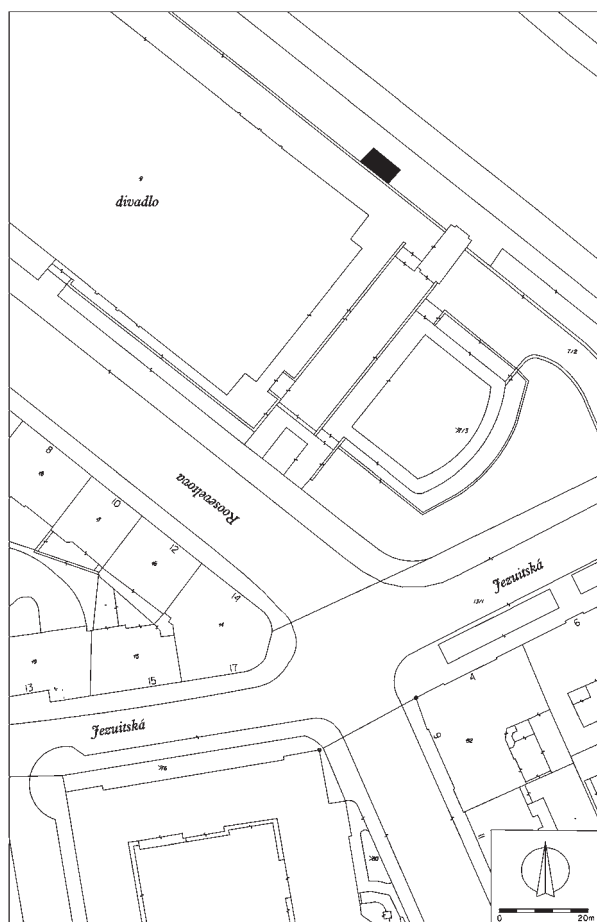
Obr. 49. Koliště (A064/2004). Dokopaná úroveň sondy S1. Pohled z východu.
Koliště (A064/2004). Ausgegrabene Ebene der Sondage S1. Blick vom Osten.

V celém úseku přeložky kanalizace bylo sledováno stejné podloží. Snad jde o naplaveninu Ponávky, jejíž stáří nebylo určeno. Podle dokumentovaných situací v úrovni domů Koliště 53, 55, 57, 59 byl jeho povrch víceméně plochý. Směrem na jih se však musel zvedat. Situace odhalené v úrovni domu Koliště 65 zaznamenaly převýšení až 1 m. Ve svrchní části podloží nejméně do hloubky 0,20 m byly nalézány keramické zlomky a kosti. Dva získané soubory byly datovány do 2. poloviny 13. stol., jeden k přelomu 12. a 13. stol. Pravděpodobně jde o doklady lidské činnosti, kterou se svrchní část podloží změnila v „kulturní vrstvu“. Je otázka, zda na základě několika keramických zlomků můžeme předpokládat osídlení již na přelomu 12. a 13. stol. Zcela nepochybně však bylo prokázáno osídlení 2. poloviny 13. stol. Jako nejstarší byly dokumentovány podlahové úpravy dvou snad dřevohliněných staveb. Nejméně jedna zanikla pravděpodobně požárem. Z dalších sídlištních aktivit bylo zachyceno několik jam neznámé funkce, odpadní vrstvy, šterkové úpravy a snad i planýrky dřevohliněných staveb. Během 2. poloviny 13. stol. se tak vytvořilo souvrství dosahující mocnosti až 1 m. Nebyly zachyceny doklady mladšího osídlení. Následovaly navážky a terénní úpravy rámcově datované do 17.-18. stol., pravděpodobně však pokračující i v 19. stol. Popsané aktivity souvisejí s druhou předměstskou čtvrtí, která zde existovala od středověku a zanikla v souvislosti s výstavbou barokního bastionového opevnění města Brna (Sedláčková – Zúbek 2005).

Koliště – park, parc. č. 7/1 (akce A092/2004). Středověk – novověk. Město. Záchraný výzkum.

V roce 2005 bylo ukončeno zpracování archeologického výzkumu, který proběhl v roce 2004 v souvislosti s budováním nádrže pro hašení případného požáru pódia Janáčkova divadla.

Archeologický výzkum ověřil podmínky svrchní části geologického podloží. Představoval ho cca 0,40 m silný holocénový půdní typ, který dosedl na sprašovou návěj. Do podloží bylo zahloubeno několik jam neznámé funkce. Z jejich výplní nebyl získán žádný datační materiál. Na základě jejich cha-

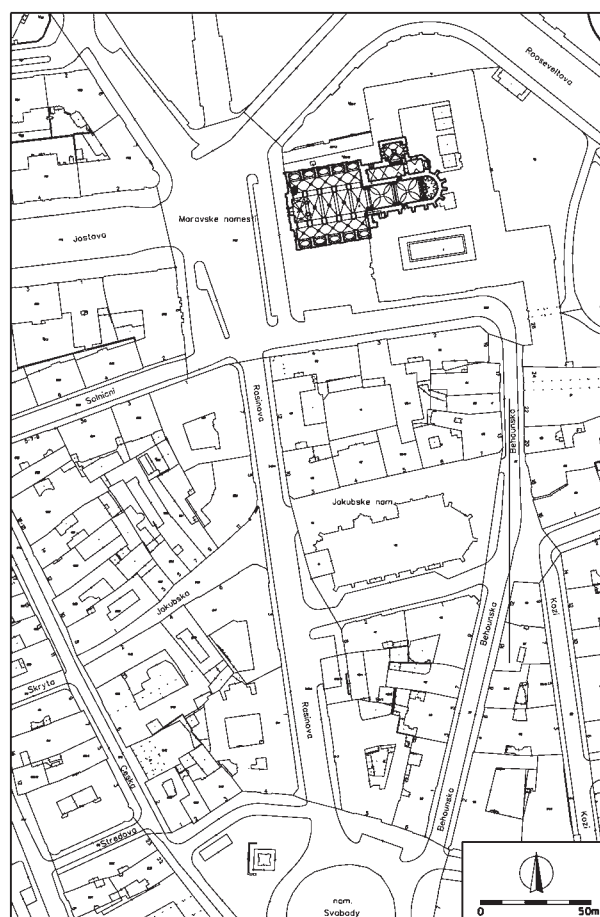

Obr. 50. Koliště (A092/2004). Zachycení sledovaného výkopu.
Koliště (A092/2004). Aufnahme der untersuchten Grabens.

rakteru je však můžeme řadit do středověku, popřípadě novověku. Jsou výsledkem sídlištních procesů, které se odehrávaly ve třetí předměstské čtvrti, jejíž součástí byl i zkoumaný prostor. Předměstské osídlení zde vzniklo ve 13. stol. a zaniklo koncem třicetileté války během švédského obléhání Brna v letech 1643 a 1645. Část čtvrti zaujal vnější bastionový pás nově budovaného opevnění města ve 2. polovině 17. stol. Na základě dokumentovaných situací lze prohlásit, že v minulosti došlo k úpravám terénu. Snad je můžeme spojit právě s výstavbou jmenovaného opevnění. Stávající povrch středověkých a novověkých archeologických situací se nachází přibližně v hloubce 2 m. Nárůst terénu způsobily novodobé navážky, které pravděpodobně souvisejí s úpravami terénu po zrušení bastionového opevnění v 19. stol. a zčásti asi také s výstavbou divadla ve 2. polovině 20. stol. (Polánka – Sedláčková – Zůbek 2006f).

Moravské náměstí – kostel sv. Tomáše, parc. č. 2 (akce A063/2005). Středověk – novověk. Kostel. Záchraný výzkum.

V roce 2005 se uskutečnil archeologický výzkum v sakristii kostela sv. Tomáše v Brně, který byl vyvolán celkovou rekonstrukcí těchto prostor. Výzkum se uskutečnil na základě smluvního vztahu mezi svatotomášskou římskokatolickou farností a společností Archaia Brno, o.p.s.

Obr. 51. Moravské nám. – kostel sv. Tomáše (A063/2005).
Moravské Platz – St. Thomas Kirche (A063/2005).

Archeologický výzkum se omezil na začistění snížené plochy interiéru obou částí současné sakristie a na následnou dokumentaci. Stavební úpravy se zastavily na úrovni archeologických terénů a na korunách odkrytých zdí. Dokumentace se týkala převážně odhalených stavebních konstrukcí. Pouze ve vybraných místech byly položeny drobné sondy pro ověření úrovně podlah, případně stratigrafických situací spojených se stavbou.

Ze zachycených archeologických situací vyplývá, že konvent byl založen do stratigraficky starších středověkých souvrství, která svým charakterem odpovídají odpadu vyváženému zřejmě z vnitřního města za hradby. Starší zástavba však nebyla v úrovních, jichž se stavby dotkla, rozpoznána.

Nejzávažnější dokumentovanou situací představují základy a substrukce nadzemního zdiva kaple a severně od ní ležící čtvercové sakristie. Kaple, v dobových pramenech nazývaná „ve zdi“, situovaná severně presbytáře, byla vystavěna zároveň s kostelem sv. Tomáše. Kaple dosahovala délky 17,40 m, široká byla 6,10 m. Zdivo presbytáře dosahovalo síly 1,45 m, zdivo lodi 1,70 m. Polygonální pětiboký presbytář nebyl stejně jako kaple opatřen opěrnými pilíři. Lze předpokládat, že kaple byla původně plochostropá. Mezi západním průčelím kaple a severní lodí kostela se nacházela nejdříve na čtvercovém půdorysu vystavěná předsíň. Byla primárně oddělená od kaple příčkou, dosahovala vnitřních rozměrů 5,60 × 5,60 m. Původní vstup do předsíně nebyl identifikován.

Čtvercová stavba vedle kaple, jejíž relikty byly výzkumem zachyceny, byla interpretována jako sakristie náležející první stavební fázi kláštera. Byla vystavěna na čtvercovém půdoryse 8,60 na 8,60 m a byla pravděpodobně plochostropá. Kaple prošla první zásadnější přestavbou někdy v pozdní gotice. Byla vybourána příčka mezi předsíní a kaplí, kterou nahradil vysoký lomený pas vyzděný z vysokých tvarovek. Této stavební fázi náleží omítky s freskami vyzvednuté ze zásypů zvedajících původní úroveň podlah na dnešní stav. Stejně tak jí patří omítky dokumentované na interiérové straně substrukcí středověkých zdí. Na několika místech byly dokumentovány i vlastní podlahy, a to jak v kapli, tak i v presbytáři. V dřívější většině se z nich dochovala pouze maltová lůžka s otisky vlastních dlaždic. Dlažba v kapli byla položena v řadách kolmo na delší zdi, byly zde použity obdélné dlaždice o rozměru 20 × 16 cm. V sakristii byla dlažba položena diagonálně, sestávala z dlaždic čtvercového formátu o straně 18 cm. Podlaha v kapli se nacházela asi o 0,20 m níž než v sakristii. V severní stěně bývalé předsíně byl proražen nový vstup. Nově byl řešen i vstup spojující sakristii s kaplí, dokládá to úprava zřejmě až za tímto účelem proražené zdi mezi kaplí a sakristií. Při východní straně sakristie byl v mladším období mezi dvojicí oken založen oltář, z něhož zůstal základ oltářní mensy.

Následně, někdy v období renesance nebo raného baroka, byla do prostoru presbytáře „kaple ve zdi“ vložena „kaple mrtvých“, přístupná po schodišti překrytém kamennou deskou umístěnou v podlaze. Pohřební kaple zničila veškeré archeologické situace i konstrukce včetně předpokládaného hrobu markraběte Jana Jindřicha (†1375). V sakristii byla

Obr. 52. Moravské nám. – kostel sv. Tomáše (A063/2005). Jedna ze středověkých podlah. Moravské Platz – St. Thomas Kirche (A063/2005). Einer der mittelalterlichen Fußböden.

Obr. 53. Moravské nám. – kostel sv. Tomáše (A063/2005). Zčištěná úroveň historických konstrukcí. Moravské Platz – St. Thomas Kirche (A063/2005). Geputzte historische Mauern.

vybudována krypta o křížovém půdoryse, která byla pravděpodobně spojená s „kaplí mrtvých“. Hrobka byla vyzděna z cihel, byla valeně zaklenuta. Měla centrální vstup v jižní části prostoru, který překrývala mramorová deska. Hrobka byla později rozšířena o rameno vybudované při severní zdi sakristie. Při severní zdi byl založen oltář.

Do tohoto období snad můžeme zasadit vyzděnou cihlovou hrobku, jejíž fragment byl odkryt při západní zdi sakristie.

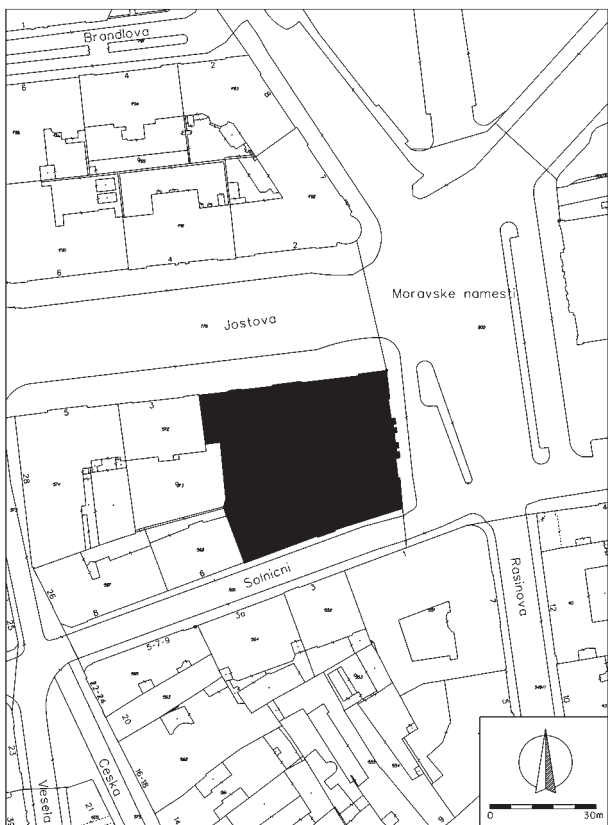
Nad kaplí mrtvých byl v závěru kaple „ve zdi“ umístěn oltář, což i zde dokládá základ mensy. Při těchto stavebních úpravách snad byl barokně upraven pouze presbytář kaple, přičemž byla původní okna nahrazena novými a byl vybourán pas pod severní věží. Došlo k osekání středověkých omítek s freskovou výmalbou. Byla také vytrhána původní podlaha v sakristii i kapli a úroveň obou prostor byla asi o 0,50 m zvýšena.

Při přestavbě kláštera ve 30. letech 18. stol. proběhla zásadní přestavba kaple. Uboural se původní polygonální závěr, který byl následně prodloužen k východu. Opět došlo k úpravě interiéru. Sakristie byla z větší části ubourána až na úroveň okolního terénu, zdi v interiéru srovnány plentou dle nového projektu a celý prostor byl zaklenut. V důsledku zaklenutí byly zasypány prostory starší hrobky a mladší severní rameno, do kterého byla ze statických důvodů vložena dvojice pilířů, bylo ponecháno volné, nicméně bylo zazděno a znepřístupněno (Merta 2006b).

Moravské náměstí 6, parc. č. 569, 570, 571 (akce A081/2004). Středověk – novověk. Město. Záchranný výzkum.

V souvislosti s rekonstrukcí a adaptací domů Moravské náměstí 6, Joštova 1 a Solniční 4 pro potřeby Nejvyššího správního soudu byl od listopadu 2004 do června 2005 prováděn v rámci výkopových prací záchranný archeologický výzkum. Akce probíhala částečně v předstihu (bývalý dvůr domu Moravské náměstí 6; smlouva s NPÚ, územní pracoviště Brno), částečně v souladu s harmonogramem prováděných prací (snižované suterény domů; objednávka firmy IMOS Brno, a. s.).

Výzkumu předcházela dokumentace průzkumných sond v suterénech a přízemí zmíněných domů hloubených firmou INTERRA, s.r.o., pro potřeby posouzení statiky objektu (12. 3.

Obr. 54. Moravské nám. 6 (A081/2004). Zachycení plochy staveniště.
Moravské nám. 6 (A081/2004). Aufnahme der Baustelle.

2004 - 6. 4. 2004; Holub - Kolařík - Merta et al. 2005, 142-145; Kolařík - Peška 2004a).

Geomorfologicky se zkoumaný prostor nachází v nadmořské výšce cca 220 m n. m., na velmi mírném svahu, který pozvolna klesá jižním směrem k náměstí Svobody. Geologické podloží je zde tvořeno kvartérní sprašovou návějí. Na sprašové podloží nasedá dnes již pouze místy zachovaný až 0,60 m mocný, holocenní půdní typ. V úrovni cca 3,80 m pod horní hranici sprašových hlín se nacházela pohřbená interglaciální půda, mocná cca 0,80 cm, nasedající na třetihorní neogenní jílu.

Na základě výsledků sondáže byl k předstihovému výzkumu určen pouze dvůr domu Moravské náměstí 6 a ostatní části byly zkoumány v součinnosti se stavebními pracemi (zde bylo možné očekávat jen výrazně zahluobené aktivity).

Původní neporušený terén, zachycený pouze ve východní části bývalého dvorku, tvořil místy až 0,60 m mocný půdní typ (částečně zkulturněný), nasedající na sprašovou návěj.

Nejstarší antropogenní aktivitou zjištěnou výzkumem v prostoru dvorku je část výkopu s. j. 500 zabírající celou jeho severní polovinu. Sondy S1 - S4 zachytily jeho výrazně nepravidelné dno s řadou dílčích výkopů (s. s. j. 003). Výkop vznikl pravděpodobně v průběhu 13. stol. a zčásti byl zasypáván již v jeho 2. polovině. Deprese zde ale zůstávala nadále, postupně zanášena zčásti antropogenními, zčásti fluvialními sedimenty (s. s. j. 005). Jak plyne ze stratigrafické situace, musel být výkop alespoň v jihovýchodní části zarovnan nejpozději na konci 15. stol. Výkop interpretujeme jako jámu na

Obr. 55. Moravské nám. 6 (A081/2004). Pohled na středověkou kontreskarpu s opěrným pilířem. Pohled ze západu.

Moravské Platz 6 (A081/2004). Blick vom Westen auf die mittelalterliche Kontreskarpe mit Stützpfeiler.

exploataci hlíny - hliník (?). Na základě zjištěných rozměrů (min. 15 × 8,50 × až 3,30 m) a polohy v rámci města není vyloučeno, že se jednalo o zdroj hlíny pro zatím nelokalizovanou cihelnu (?).

V jižní části dvorku byla zachycena vyzděná kontreskarpa městského příkopu, jehož torzo se rozkládá pod celým jižním křídlem domu Moravské nám. 6 a domem Solniční 4. Směrem do příkopu vyztužují kontreskarpu opěrné pilíře, rozmístěné v osových odstupech 4,50-5 m. Pro založení kontreskarpy byl vyhlouben paralelní základový výkop s. j. 501.

Součástí příkopu byla i šikmo skloněná eskarpa s. j. 1923 zachycená v suterénních místnostech domu Solniční 4. Již při předstihové sondáži na jaře roku 2004 byly v sondě K09 a K12 dokumentovány dvě fáze vyzdění eskarpy. Obě lze zasadit do středověku. Starší vyzdění přitom vzniklo pravděpodobně na přelomu 13. a 14. stol., protože porušovalo značně zahluobený výkop neznámého charakteru, datovaný keramickými nálezy do 2. poloviny 13. stol. (Kolařík - Peška 2004a, 9). Mladší fáze snad souvisí s vyzděním kontreskarpy někdy na přelomu 15. a 16. stol., není ovšem vyloučeno, že je starší. Případného předchůdce vyzděného příkopu se nepodařilo zachytit a pokud existoval, byl pravděpodobně zničen jeho zděným nástupcem. Rekonstruovaná šířka příkopu činila na západě cca 15 m, v rozšířené části na východě asi 17 až 18 m. Hloubka se pohybovala kolem 5,5 m. Dno příkopu bylo pravděpodobně ploché nebo jen mírně klesalo ke středu. Příkop byl v těchto místech zasypáván v průběhu 19. stol., kdy se stavěly základy zde dodnes stojících domů.

Prostor před středověkým příkopem byl v 1. polovině 17. stol. zplanřován a 11 m před ním byl vykopán další příkop spojující barbakán Veselé brány s opevněním kláštera augustiniánů. Podařilo se z něj zachytit pouze jižní hranu a v sondách také dno. Souvisel s opeňovacími pracemi probíhajícími v době ohrožení Brna Švédy v letech 1639-1642. Jednalo se pravděpodobně o jednorázové účelové dílo. Jeho šikmé stěny nebyly vyzděny. Vytěžený materiál byl pravděpodobně využit na navržení valu před novověkým příkopem nebo k úpravě uvažovaného staršího valu mezi oběma příkopy. Příkop byl hluboký asi 3,50 m, jeho šířka nebyla zjištěna.

Byl zasypán vzápětí po skončení bezprostředního nebezpečí, nejpozději snad při výstavbě barokního bastionového opevnění v 50.–60. letech 17. stol.

Pravděpodobně v 1. polovině 18. stol. došlo v pásmu mezi středověkým příkopem a barokním opevněním k vzniku zástavby, orientované v pruhu směřujícím od západu na východ a kopírující průběh příkopu. Na místě námi sledovaného prostoru to byla vojenská pekárna a soukromý dům č. 139. Prostor dosud ne zcela zasypaného příkopu byl využíván jako zahradní pozemek. Soukromému domu můžeme připisat smíšené zdivo s. j. 1908, tvořící základ pro jeho jiho-východní nároží. S ním souvisela i zděná studna s. j. 1907. V zázemí domu na jeho jižní straně stálo přibližně čtvercové, částečně zahloubené cihlové stavení (s. j. 1906; rozměry 3,30 × 3,50 m), snad hospodářského charakteru. S provozem vojenské pekárny souvisely dva kanály zachycené v suterénech pod východním křídlem domu Moravské náměstí 6. Oba kanály směřovaly k jihu do městského příkopu.

Další výraznou aktivitu zachycenou v suterénech pod domem Moravské náměstí 6 představovaly zbytky zahloubených částí vápenických pecí. Z pece s. j. 505 se dochovala západní část topeniště, hloubená do sprašového podloží. Vápenka dále pokračovala východním směrem, kde byla narušena základovou zdí dnešního domu. Při jihozápadním rohu nasedala od podlahy pece na krustu vápna zídka z vysokých cihel spojovaných jílem, což svědčí zřejmě pro reparaci topeniště a vícenásobné užití tohoto zařízení. Po zániku bylo topeniště zasypáno souvrstvím jílovitých hlín s množstvím zlomků cihel malých formátů, fragmentů mazanic a mazanicové drti. Celková šířka pece byla větší než 2 m. Na základě úrovně holocenního půdního typu, zjištěné v místě bývalého dvora, můžeme niveletu povrchu původního terénu odhadnout na cca 3,20 m ode dna topeniště. Byl zachycen také otopný kanál náležející k této peci, kopaný horizontálně z nezjištěné předpecní jámy. Celková délka pece, orientované k severu, se pohybovala okolo 5,50 m.

V bezprostředním západním sousedství pece s. j. 505 se na ploše čtyř místností nacházely zbytky pece s. j. 506. Opět se jednalo o jednoduchý, přibližně čtvercový výkop topeniště, hloubený do spraše, jehož stěny byly vypáleny až v síle 0,30 m. Byl orientován ve směru severovýchod-jihozápad. Na severovýchodní straně se nacházel fragment otopného kanálu, jehož dno klesalo mírně směrem do pece. Vzhledem k celkovým rozměrům pece můžeme druhý kanál předpokládat na severní straně. Plošné rozměry rekonstruované pece činily 5,50 × 4,20 m. Hloubka pece od předpokládaného středověkého povrchu je 3,50 m.

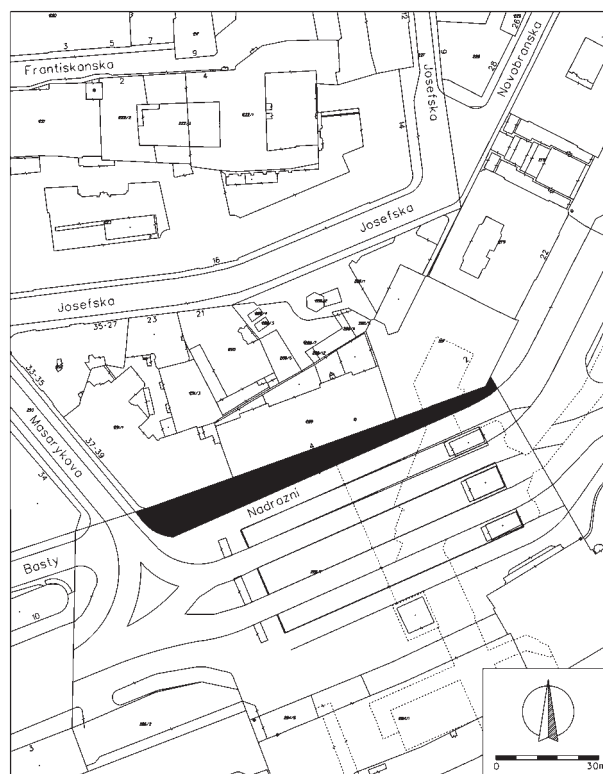
Obě pece byly obsluhovány přibližně ze stejného místa, podobu předpecní jámy však neznáme. Stratigrafická situace není zcela jasná a na základě získaných informací není jednoznačně řešitelná. Pec s. j. 505 je pravděpodobně starší, ale ještě v době její existence vznikla a fungovala pec s. j. 506. Ve výplních obou zařízení bylo nalezeno jen velmi malé množství keramického materiálu umožňujícího datování. Zánik pece s. j. 506 můžeme vložit někde do 14. stol. Přesný vznik také nemůžeme určit vzhledem k dochování situace. Maloformátové cihly z výplní, které tvořily nepochybně konstrukční součást pece, mohou naznačovat provoz již ve 13. stol. Vzhledem k poloze pecí a jejich datování můžeme hypoteticky

uvažovat, že sloužily pro výstavbu, popř. opravu některé z přilehlých částí městského opevnění.

V místnosti 01.43 se dochovaly východní část topeniště a předpecní jámy pece s. s. j. 018. Pec byla orientována přibližně severojižně. Po zániku pece někdy na přelomu 15. a 16. stol., bylo topeniště zasypáno souvrstvím hlín s množstvím zlomků cihel, fragmentů vypálených stěn pece. Vápenka dále pokračovala západním a severním směrem, kde byla narušena zdí dnešního domu. Celková šířka pece byla větší než 2 m a délka 3,50 m. Rekonstruovaná hloubka pece od středověkého terénu činila přibližně 3,40 m. Dno předpecní jámy, která pokračovala dále k jihu, východu i západu, se nacházelo asi o 0,40 m níže než dno pece.

Archeologický výzkum potvrdil v suterénech a přizemí rekonstruovaných domů známou skutečnost, že se zde nachází zachovaný středověký městský příkop s vyzděnými eskarpami a mladší raněbarokní příkop. Počátky vyzdění středověkého příkopu se snad podařilo zasadit přibližně do závěru 13. nebo počátku 14. stol. Bylo také potvrzeno, že v západovýchodní ose domu se v nepodsklepených částech skrývá cca 11 m široký, téměř neporušený pás středověkého terénu, který byl pravděpodobně konzervován násypy opevnění (?). V tomto pruhu jsou dodnes zachovány pozůstatky středověkého osídlení a především výrobních aktivit, které byly ve vrcholném středověku postupně vytlačovány vně městského opevnění. V suterénech domu jde ovšem pouze o zbytky výrazně zahloubených objektů (Kolařík 2005a).

Nádražní ulice, parc. č. 286/1 (akce A074/2005). Negativní. Město. Záchranný výzkum

Obr. 56. Nádražní (A074/2005). Zachycení plochy staveniště. Nádražní Str. (A074/2005). Aufnahme der Baustelle.

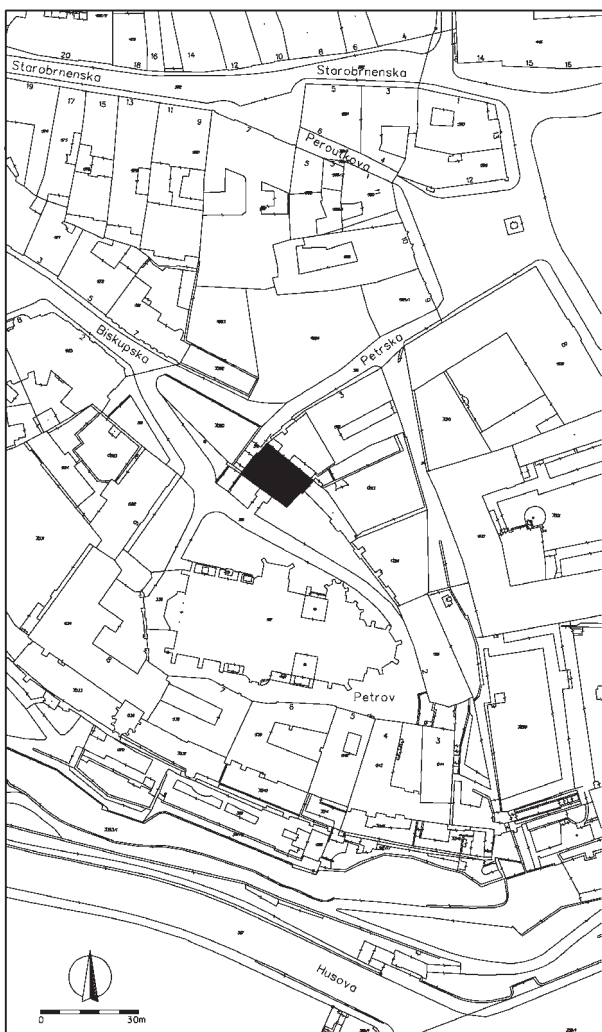
V souvislosti s předlážděním chodníku a pokládáním nového vodovodu před domy Masarykova 37-39 a Nádražní 4 a 6, byl v červnu 2005 proveden archeologický výzkum formou dohledu. Prostor se nachází v místech bývalého středověkého městského příkopu.

V celé ploše chodníku byl podklad dlažby odebrán jen do hloubky cca 0,30–0,50 m, a nebylo tedy dosaženo archeologických terénů. Také výkop pro vodovod procházel pouze recentními zásypy starších inženýrských sítí (Kolařík 2005b).

Petrov 1, parc. č. 318 (akce A094/2005). Středověk – novověk. Město. Dokumentace stavby.

V roce 2005 započala dokumentace rekonstruovaného domu Petrov 1. Současně probíhá i archeologický výzkum v prováděných výkopech.

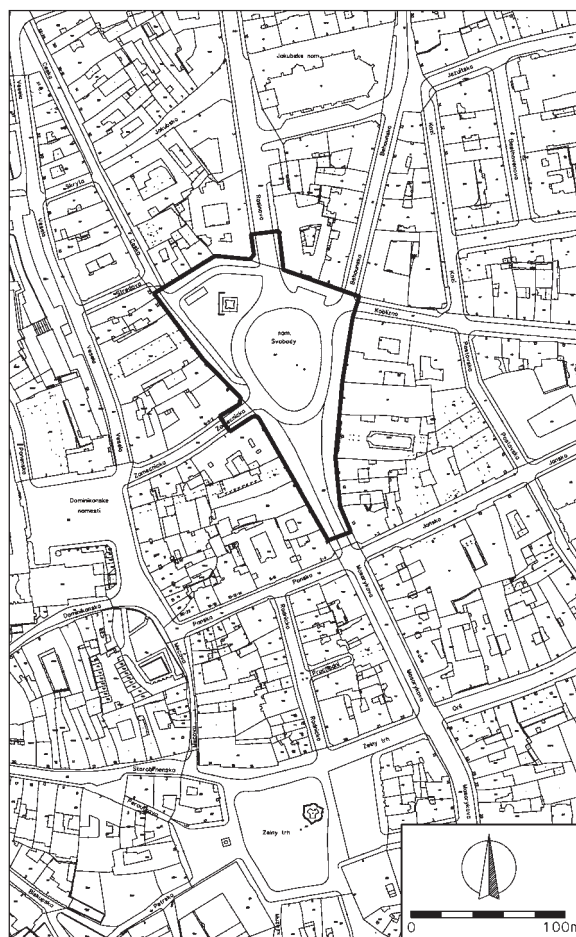
Rekonstrukce domu bude pokračovat i v roce 2006. O výsledcích akce tedy budeme referovat až po jejím ukončení.

Obr. 57. Petrov 1 (A094/2005). Objekt kapitulního děkanství ve výřezu technické mapy 1 : 500. Petrov Str. 1 (A094/2005). Das Haus des Kapitels im Ausschnitt des technischen Plans von Brno 1 : 500.

Náměstí Svobody, parc. č. 537 (akce A093/2005). Středověk – novověk. Město. Záchranný výzkum.

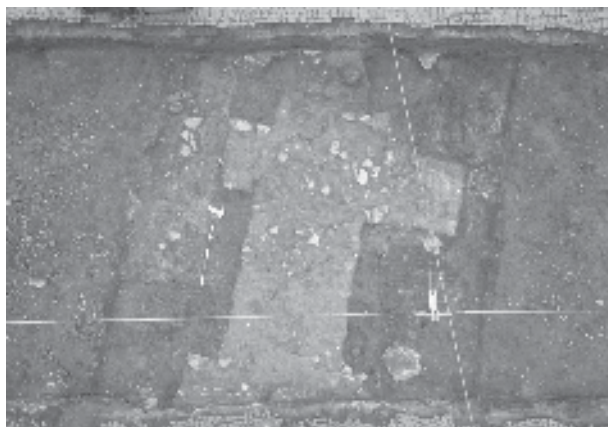
V listopadu 2005 započal archeologický výzkum při rekonstrukci náměstí Svobody. Pokračovat bude i v roce 2006, proto o něm budeme referovat později. Prozatím alespoň stručná zpráva o dosavadních výsledcích.

Obr. 58. Nám. Svobody (A093/2005). Zachycení dosavadní plochy staveniště. Platz Svobody (A093/2005). Aufnahme der bisher erforschten Baufläche.

Obr. 59. Nám. Svobody (A093/2005). Část městské zbrojnice. Platz Svobody (A093/2005). Teil der Fundamentmauern des Stadtzeughauses.

Obr. 60. Nám. Svobody (A093/2005). Část severní stěny kostela sv. Mikuláše. Pohled od východu.
Platz Svobody (A093/2005). Teil der Nordwand der St. Nikolaus Kirche, Blick vom Osten.

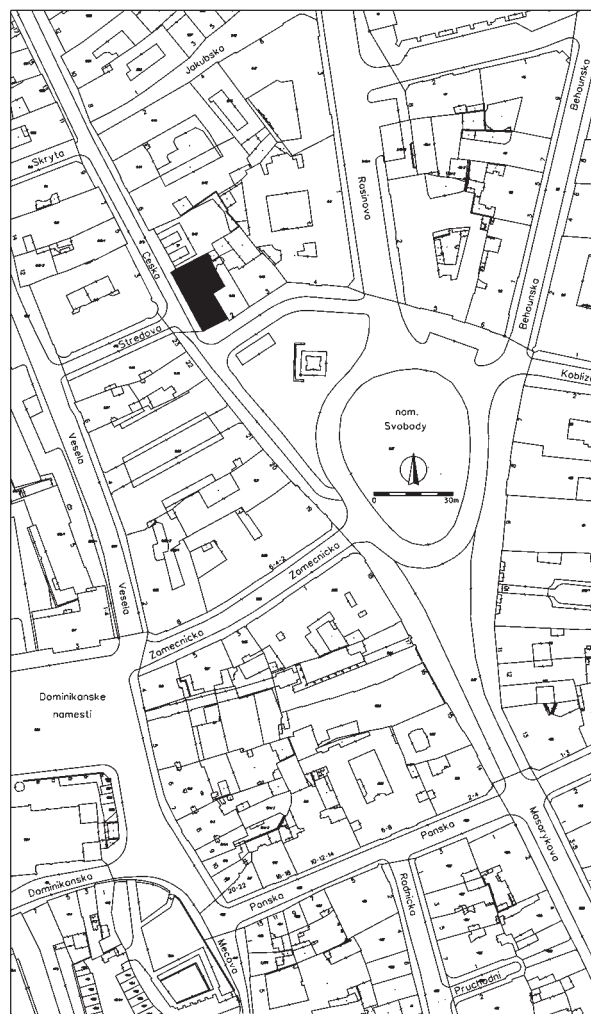
V prostoru odebraného tramvajového kolejiště byla zkoumána zdiva historických staveb. Ty stávaly na náměstí až do 19. stol., kdy byly zbourány. Na prvním místě to byl kostel sv. Mikuláše, písemnými prameny zmiňovaný již ve 13. stol. Ze severní strany k němu byla přistavěna budova městské váhy. Jižně od kostela se nacházela městská zbrojnice.

V prostoru nově budované kašny v severovýchodním rohu náměstí se podařilo odkrýt část základového zdiva někdejší Merkurovy kašny. Byla postavena na konci 17. stol. a vytrvala až do roku 1867, kdy byla zrušena. Mezi četnými výkopy starých a nových inženýrských sítí se zachovalo mohutné souvrství odpadních a komunikačních vrstev. Ty se navršily během 13. stol. Do jisté míry se tak vyrovnala terenní depresi v severní části náměstí. Spodní úroveň souvrství dosahuje hloubky 2,50 m od stávajícího povrchu náměstí. Byla zachycena středověká městská stoka. Objev vodovodního potrubí je v Brně zatím ojedinělý; předběžně ho klademe do 16. stol. Jednotlivé části potrubí tvořily keramické roury (Kolařík – Polánka – Zúbek 2005).

Obr. 61. Nám. Svobody (A093/2005). Počátek výzkumu v prostoru nově budované kašny, pohled ze severozápadu.
Platz Svobody (A093/2005). Grabungsanfang im Raum eines neugebauten Trinkbrunnens.

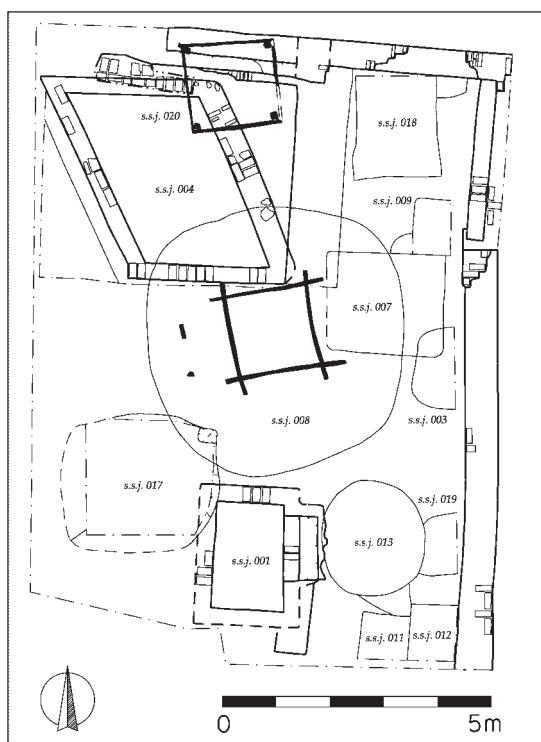
Náměstí Svobody 1, parc. č. 538 (akce A030/2005). Středověk – novověk. Město. Záchranný výzkum.

Obr. 63. Nám. Svobody 1 (A030/2005). Dům ve výřezu technické mapy 1 : 500.
Platz Svobody 1 (A030/2005). Das Haus im Ausschnitt des technischen Plans von Brno 1 : 500.

Obr. 62. Nám. Svobody (A093/2005). Dokumentace novověkého vodovodního potrubí.
Platz Svobody (A093/2005). Dokumentierung einer neuzeitlichen Wasserleitung.

Obr. 64. Nám. Svobody 1 (A030/2005). Přehled archeologických situací.
 Platz Svobody 1 (A030/2005). Übersicht der archäologischen Situationen.

Obr. 65. Nám. Svobody 1 (A030/2005). Pohled ze západu na část zkoumané plochy.
 Platz Svobody 1 (A030/2005). Blick auf einen Teil der untersuchten Fläche.

V souvislosti s rekonstrukcí a adaptací domu náměstí Svobody 1 proběhl ve dnech 1.7.–14.12. 2005 záchranný archeologický výzkum.

Potvrdil, že geologické podloží v daném prostoru je ve své horní partii tvořeno sprašovou hlínou. Její mocnost přesahuje 2 m. Na jejím povrchu byl uložen půdní typ o zachované síle cca 0,50 m. Ten byl místy již ve středověku zčásti odebrán. Uložilo se na něm souvrství, datované do 13. stol. Sestávalo z odpadních vrstev a šterkové úpravy. Bylo doku-

Obr. 66. Nám. Svobody 1 (A030/2005). Dřevěná studna ze 13. století; pohled ze západu.
 Platz Svobody 1 (A030/2005). Holzbrunnen aus dem 13. Jahrhundert, Blick vom Westen.

mentováno několik jam neznámé funkce většinou ze 13. stol., popřípadě rámcově zařaditelných do středověku. Neobjasněna zůstala i funkce středověkého objektu s. s. j. 022. Situace nedovolila prokázat, zda mohlo jít o technické či výrobní zařízení. Byla také objevena studna s dřevěnou konstrukcí ze 13. stol. Není vyloučeno, že i v případě s. s. j. 020, rovněž vydřevené, nejde o odpadní jímku, ale o studnu. Byla také datována do 13. stol. Poměrně četné byly odpadní jímky. Pocházely ze 13.–16. stol. Jako odpadní šachta sloužil i novověký objekt s. s. j. 004. Stejný účel měla snad i novověká šachta s. s. j. 001, pokud se ovšem nejednalo o „chladírnu“. Objeveny byly základy poměrně rozsáhlé stavby (cca 11,50 × 11,50 m) se zděnými základy. Pocházela nejpozději z počátku 14. stol. a ve stejném stol. také zanikla. Dokumentované základy dvou pozdně středověkých staveb využívá stávající zástavba. Zachyceny byly rovněž základy severního a východního křídla domu (Polánka – Zůbek 2006).

Náměstí Svobody 9, parc. č. 131 (akce A069/2004). Středověk – novověk. Město. Záchraný výzkum.

V souvislosti s výstavbou obchodního a administrativního centra proběhl na parcele domu náměstí Svobody 9 v několika etapách během let 2004 a 2005 záchranný archeologický výzkum.

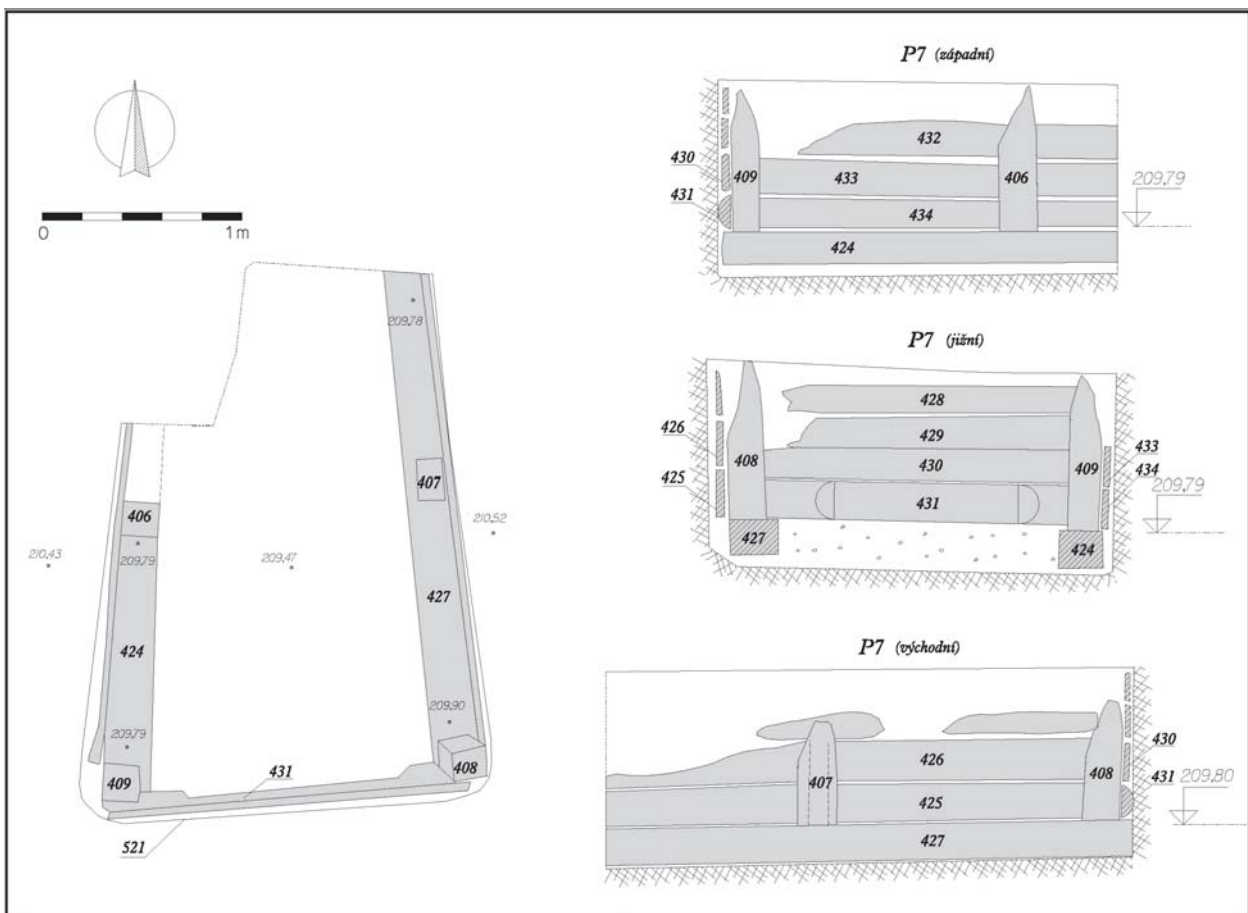
Nejstarší osídlení na lokalitě lze datovat do první poloviny, nejpozději však k polovině 13. stol. Jedná se o pozůstatky čtyř odpadních jímek, z nichž nejzajímavější zjištění přinesla jímka s. s. j. 036, jejíž jižní polovina byla již v minulosti odtěžena při výstavbě obchodního domu. Původně měla obdélný či mírně oválný tvar (výkop s. j. 533), zkoumána byla pouze část ode dna výkopu zahloubená 0,60 m v říčních štěrčích. Ze záspy jímky (s. j. 180) pochází zlomky keramiky zdobené radělkem a minimálně pět tyglíků pro tavení barevných kovů, celých nebo ve zlomcích.

Četné sídlištní aktivity můžeme sledovat i dále ve druhé polovině 13. a ve 14. stol. Jedná se především zase o spodní části odpadních jímek. Sloupová jáma s. s. j. 017 obsahovala ve svém záspy materiál, který lze datovat do závěru 13. stol. Díky její superpozici nad jámou s. s. j. 014 můžeme říci, že v tomto prostoru se nejpozději ve druhé polovině 13. stol.

Obr. 68. Nám. Svobody 9 (A069/2004). Přehled archeologických situací.
 Nám. Svobody 9 (A069/2004). Übersicht archäologischer Situationen.

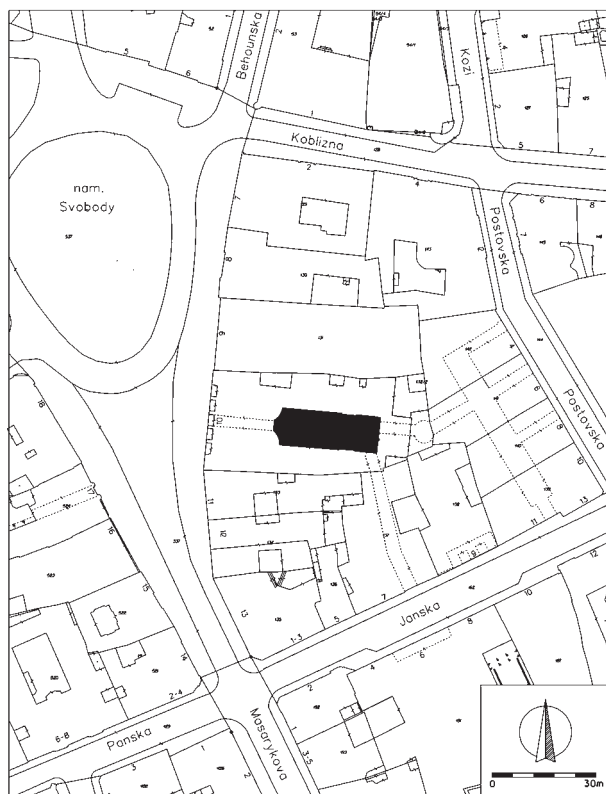
Obr. 69. Nám. Svobody 9 (A069/2004). Jedna z odpadních jímek.
 Nám. Svobody 9 (A069/2004). Eine der Kloaken.

východním rohu staveniště, v cípu zabíhající za dům náměstí Svobody 10. Jednalo se o obvodové zdivo vstupu do sklepa (s. j. 903), zpevněné vynásecím pasem (s. j. 902). V jižní stěně při schodišti byl zachycen zazděný otvor – vstup do dalších sklepních prostor (zazdívka 906). Schodiště sestávalo z pěti odhalených dřevěných stupňů a pokračovalo dále pod zkoumanou oblast. Za zdí 903 byly dokumentovány uloženy dvora za domem náměstí Svobody 10 a pozůstatek cihelného vydláždění (s. j. 905). Nejstarší zachycenou konstrukcí byla pravděpodobně zeď s. j. 904, která snad vymezovala parcelu východním směrem. Období její výstavby lze rámcově datovat do závěru středověku (Holub – Sedláčková 2005b).

Náměstí Svobody 10, parc. č. 132/1 (akce A073/2005). Středověk – novověk. Město. Záchraný výzkum.

V souvislosti s předlážděním dvora domu náměstí Svobody 10 a s pokládáním nových dešťových svodů proběhl zde v říjnu 2005 záchraný archeologický výzkum. Původní historický terén se v raném novověku nacházel 0,35 m pod současnou dlažbou (středověký pak ještě asi o 0,40 m hlouběji), a proto nebyl sejmutím staré dlažby a jejího podkladu nijak porušen. Proto se výzkum soustředil jen na výkop pro nový dešťový svod v západní části dvora.

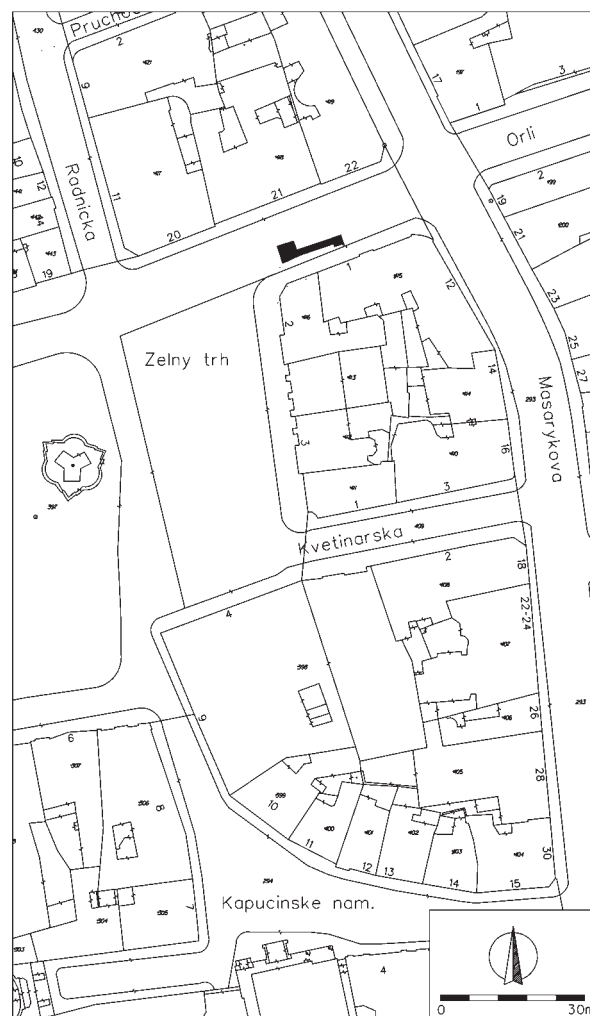
Zde byla narušena parcelní zeď, pravděpodobně pozdně středověkého stáří. Lze ji ztotožnit s hranicí Vičarových měšťáků C3 a C4 (Vičar 1965, 265–266). Na obou stranách této konstrukce se nacházely štetové úrovně a dlažby středověké-

Obr. 70. Nám. Svobody 10 (A073/2005). Zachycení plochy staveniště.
Nám. Svobody 10 (A073/2005). Aufnahme der Baufläche.

ho i novověkého stáří, odpovídající komunikačním úpravám dvorních částí obou domů a dokládající také jejich rozdílné úrovně. V prostoru dvora se tedy dodnes nachází neporušený středověký terén s pozůstatky zástavby zázemí dvou středověkých domů (Kolařík – Sedláčková – Zúbek 2006c).

Zelný trh, parc. č. 397 (akce A027/2005). Novověk. Město. Záchraný výzkum.

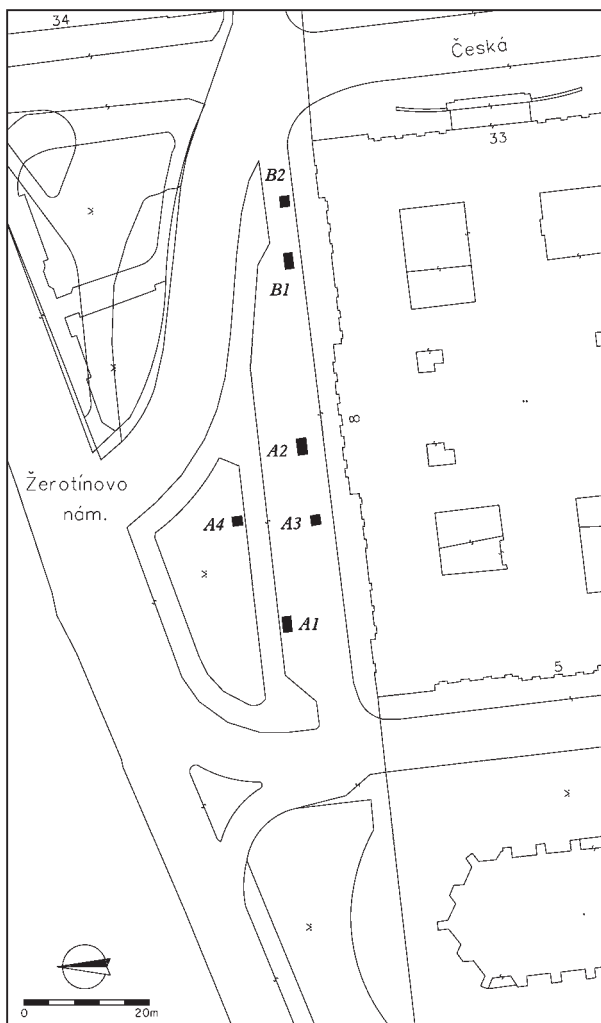

Obr. 71. Zelný trh (A027/2005). Sledovaný výkop.
Zelný trh (A027/2005). Untersuchter Graben.

V červnu 2005 proběhl archeologický dohled výkopů při opravě parovodu v severovýchodní části Zelného trhu. Doložil, že svrchní část podloží byla snesena již v minulosti. Z archeologických situací byly zachyceny pouze dva z cihel zděné kanály 19. či 20. stol. (Kolařík – Zúbek 2005h).

Žerotínovo náměstí, parc. č. 786 (akce A002/2005). Středověk – novověk. Město. Záchraný výzkum.

V souvislosti s projektem „Sanace brněnského podzemí“ v uličním bloku 68 se uskutečnil 10.1. až 22.3. 2005 záchraný archeologický výzkum. Celkem bylo provedeno 6 průzkumných sond.

Obr. 72. Žerotínovo náměstí (A002/2005). Zachycení jednotlivých sond.
 Žerotínovo náměstí (A002/2005). Aufnahme der einzelnen Sondagen.

Archeologický výzkum ověřil podmínky geologického podloží. Jeho nejsvrchnější část tvoří spraš překrytá holocénním půdním typem. Jeho maximální síla zaznamenaná v sondě A4 činila 0,40 m. Sonda B1 dokumentovala i níže položený fosilní půdní sediment v rámci spraše.

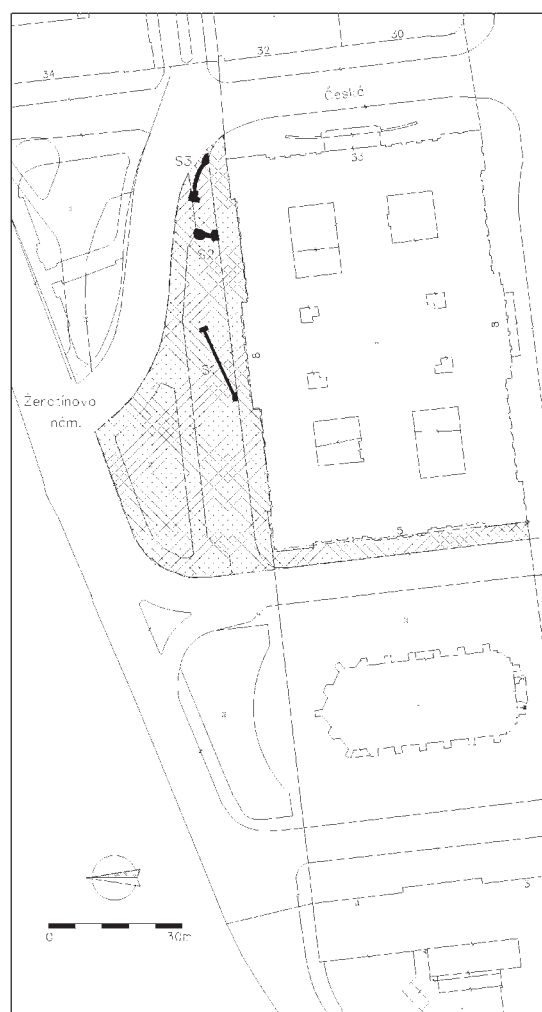
Doklady pravěkého osídlení nebyly zaznamenány. První lidské aktivity je nutné spojovat až s předměstským osídlením Brna při ulici Hertlinové, s pozdější Hartlůvce. Na základě sondy A3 lze uvažovat o jistých terénních úpravách, při kterých byla snesena část půdního typu. Tři sondy zachytily zahloubené části pravděpodobně dřevohliněných staveb. V sondě A1 a B1 se jednalo o „klasické“ suterény, se kterými se běžně setkáváme v historickém jádru Brna. Pokud by v sondě A2 mělo jít také o suterén, museli bychom mezi sondou A2 a A3 uvažovat o původním sklonu terénu až 5°. Snad to mohla být spíše polozahloubená část nějaké stavby. Všechny aktivity datujeme do středověku. Stejněho stáří bylo pravděpodobně i několik dalších jam neurčené funkce a jedna odpadní jámka. Pozdně středověký, popřípadě novověký byl zděný sklep v sondě B1. Dokumentovány byly také odpadní vrstvy, planýrky a terénní úpravy. Terén jejich pro-

střednictvím narostl až o cca 1 m. Navážky v sondě A3 nepřímo dokládají přítomnost zděných staveb. Přímý důkaz zděné architektury kromě jmenovaného sklepa přinesla sonda B2. Zachytila základové zdivo blíže neurčené novověké stavby. V západní části předmětného prostoru byl terén navýšen o 1 až 2 m navážkami, ze kterých byla získána novověká keramika (Polánka – Sedláčková – Zůbek 2006h).

Žerotínovo náměstí, parc. č. 786 (akce A035/2005). Středověk – novověk. Město. Záchraný výzkum.

V souvislosti s rekonstrukcí povrchů a výstavbou nových odpadních svodů při severní a západní straně domu Žerotínovo náměstí 8 se na přelomu července a srpna 2005 uskutečnil záchraný archeologický výzkum.

Potvrdilo se, že svrchní část geologického podloží je v daném prostoru tvořena půdním typem, který dosedá na sprašovou návěj. Doklady pravěkého osídlení nebyly zaznamenány. První dokumentované lidské aktivity náležejí až 13. stol. Jsou výsledkem sídlištních procesů, které se odehrávaly na předměstí před branou Veselou, jež zaniklo ve 2. polovině

Obr. 73. Žerotínovo náměstí (A035/2005). Plocha staveniště s dokumentovanými sondami.
 Žerotínovo náměstí (A035/2005). Baufläche mit dokumentierten Sondagen.

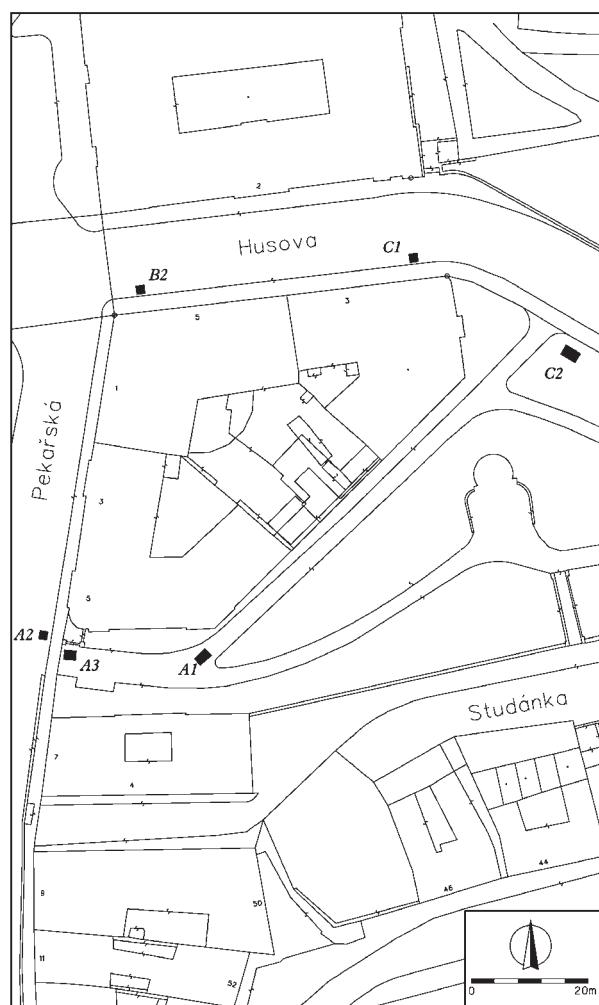
17. stol. Bylo zachyceno několik jam neznámé funkce, suterén dřevohliněné stavby, zděný sklep a základy blíže neurčené stavby. Nalezená vápenná jáma může souviset až s výstavbou 19. stol. (Polánka – Sedláčková – Zúbek 2006i).

K. ú. Brno-město, k. ú. Staré Brno

Husova ulice, Pekařská ulice, Studánka, parc. č. 367, 958, 1147 (akce A004/2005). Středověk – novověk. Město. Záchraný výzkum.

V souvislosti s projektem „Sanace brněnského podzemí“ v uličním bloku 62 se uskutečnil 20.1. až 25.7. 2005 záchraný archeologický výzkum. Celkem bylo vyhloubeno 6 průzkumných sond.

Archeologický výzkum do jisté míry ověřil podmínky geologického podloží. Představovaly ho úrovně sprašových nálezů. Mezi nimi byl dokumentován fosilní půdní typ. Velice zajímavý poznatek přinesla sonda C2. V nehlubší partii (cca 4–5,40 m) dokumentovala souvrství, které svým charakterem odpovídalo písčitému a šterkovému podloží říčních teras či dna moře. Ke geologické situaci zatím není k dispozici posudek specialisty.

Obr. 74. Husova, Pekařská, Studánka (A004/2005). Zachycení jednotlivých sond. Husova Str., Pekařská Str., Studánka Str. (A004/2005). Aufnahme der einzelnen Sondagen.

Sondy prokázaly, že v prostoru proběhly v minulosti velké zemní úpravy. Při nich byl snesen půdní typ i velká část svrchní partie sprašového podloží. Kdy k tomu došlo, se nepodařilo určit. Není vyloučen středověk, pravděpodobnější snad bude novověk. Z dalších lidských aktivit dokumentovala sonda C1 novověkou jámu neznámé funkce. Stejně stará snad byla i jáma zachycená v sondě A2. Zde byl dokumentován relikv novověké pece. V sondě A1 byla zachycena část novověké zděné stavby. Blíže neurčené jámy v sondě C2 se nepodařilo datovat. V sondách A1, A3 bylo dokumentováno mohutné navážkové souvrství s novověkým materiálem. Dokládá další rozsáhlou úpravu terénu v daném prostoru.

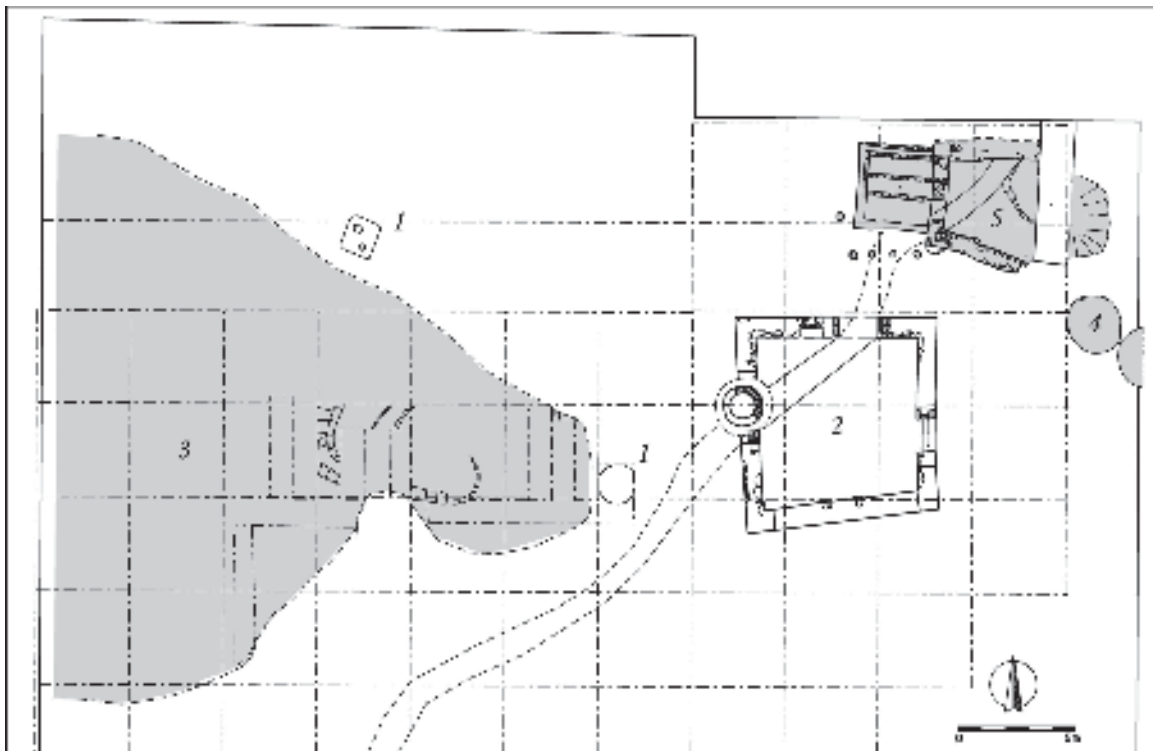
Archeologický výzkum nenarazil na pozůstatky historickými prameny doloženého osídlení „před branou Brněnskou“. Dokumentoval je však starší výzkum z roku 2001 (Peška 2002, Merta – Peška 2003). Osídlení zčásti zaniká asi ze strategických důvodů v 15. a 16. stol. Snad právě do této doby bychom mohly klást dokumentované rozsáhlé terénní úpravy prostoru vázaného na opevnění. Není vyloučeno, že alespoň část území mohla při zachování stejného účelu sloužit jako exploatační prostor k těžbě sprašové hlíny, samozřejmě pouze za předpokladu zachování existence komunikace vedoucí od Brněnské brány na Staré Brno. Prostor byl využíván i pro výrobní činnost. Nejlépe to dokládá relikv novověké pece dokumentované výzkumem v prostoru dnešní vozovky na ulici Pekařské a pece ze 17. stol., kterou zachytil starší výzkum z roku 2001 (Peška 2002, Merta – Peška 2003). Že i v novověku tu existovala jistá zástavba, doložila sonda A1, která zachytila segment zděné stavby, založené do novověkých navážek; další, mladší, konstrukce překryly. Jejich účel nebyl objasněn (Polánka – Sedláčková – Zúbek 2006b).

K. ú. Královo Pole

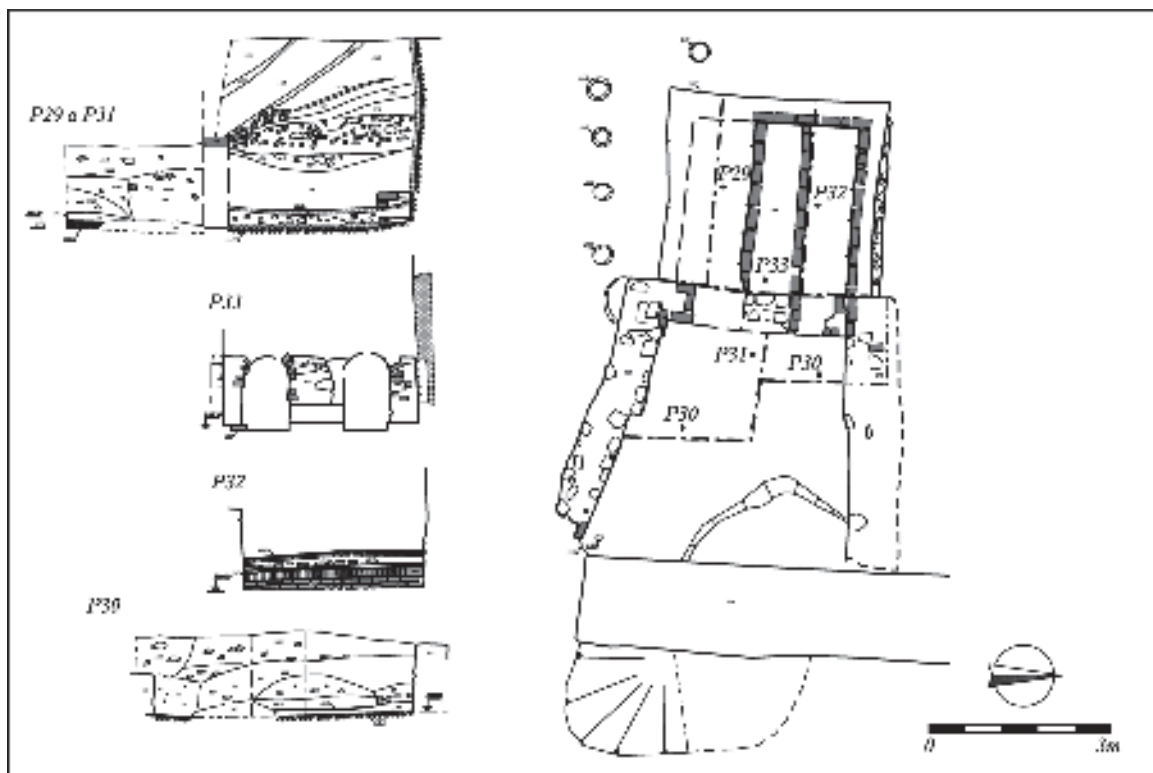
Božetěchova 1-3 (akce A101/2004). Středověk – novověk. Vesnice. Záchraný výzkum.

Obr. 75. Přehled archeologických výzkumů v Králově Poli – Božetěchova 1, 3 (A101/2004), Božetěchova 2 (A029/2005), Chaloupkova/ Mojmírovo náměstí (A058/2004). Übersicht von archäologischen Grabungen in Královo Pole – Božetěchova Str. 1, 3 (A101/2004), Božetěchova Str. 2 (A029/2005), Chaloupkova Str./ Mojmírovo Platz (A058/2004).

Obr. 76. Božetěchova 1, 3 (A101/2004). Část plochy se zkoumanými situacemi. 1 - odpadní jímky, 2 - středověký sklep, 3 - hliník, 4 - jámy na zpracování cihlářské hlíny, 5 - cihlářská pec. Šedě objekty související s cihlářskou pecí.
 Božetěchova Str. 1, 3 (A101/2004). Teil der Grabungsfläche mit untersuchten Situationen. 1 - Latrinen, 2 - mittelalterlicher Keller, 3 - Lehmgrube, 4 - Gruben zur Verarbeitung des Ziegellehms, 5 - Ziegelofen. In grau die Objekte zusammenhängend mit dem Ziegelofen.

Obr. 77. Božetěchova 1, 3 (A101/2004). Cihlářská pec.
 Božetěchova Str. 1, 3 (A101/2004). Ziegelofen.

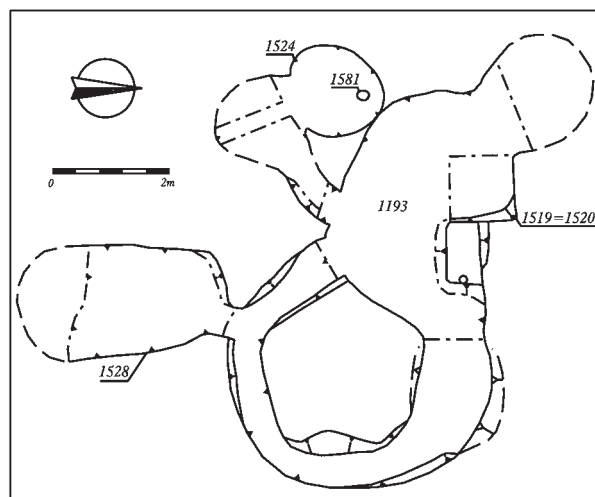
Záchranný archeologický výzkum při výstavbě komplexu FIT VUT v Brně poskytl možnost prozření největšího plošného archeologického odhalení v rámci historického jádra Králova Pole. V rámci archeologického výzkumu zde bylo plošně prozkoumáno území o celkové rozloze přesahující 3 300 m². I přes pro archeologickou práci nevhodné roční období a klimatické podmínky se podařilo zjistit zásadní poznatky o vývoji této vesnice ve středověku a novověku, zachyceny byly i pozůstatky pravěkého osídlení (neolit – LnK). Ve středověku lze lidskou aktivitu na tomto území postihnout od 2. poloviny 13. stol., což dokládají zachycené zásobní a sloupové jámy. O přítomnosti vyšších vrstev společnosti již v tomto období nás informují nálezy ostruh. Od 14. stol. je patrné výrazné pronikání městských znaků do jinak vesnického prostředí. To nám dokládá např. zděný sklep blíže neznámého domu (s. s. j. 018) s odpadními jímkami v zámečí nebo rozsáhlý suterén dřevohliněného domu (s. s. j. 022).

Pravděpodobně největší rozkvět ale celé území prožilo až po založení kartuziánského kláštera markrabětem Janem Jindřichem v poslední třetině 14. stol. Na přelomu 14. a 15. stol. zaniká v tomto prostoru několik sklípků, což indikuje změnu či obnovu zástavby. Ta mohla proběhnout díky převodům majetků nebo v 1. pol. 15. stol. následkem husitských válek. Další vlna zániku sklípků je patrná ve 2. polovině či v závěru 15. stol. Zde můžeme díky zachyceným situacím uvažovat o obnově dvora po česko – uherských válkách, kdy měl být značně poškozen i samotný klášter. Vzniklo pravděpodobně i nové ohrazení dvora, datované díky vyzvednutému zlomku dubového sloupu brány do poslední třetiny 15. stol.

Se vznikem kláštera také pravděpodobně souvisí vybudování cihlářské a vápenické pece přímo naproti kostelu Nejsvětější Trojice. Význam tohoto nálezu spočívá především v možnosti doplnit poznatky o cihlářské výrobě u nás ve středověku. Dosud bylo na území naší republiky nalezeno cihlářské výrobní zařízení pouze na třech lokalitách (Sezimovo Ústí, Milevsko, Brno; srov. Drda 1983, Krajc 2001, Merta J. 1996, Merta D. – Merta J. 2001). Spolu s vlastní cihlářskou pecí a předpecím byl částečně prozkoumán i výrobní areál v okolí. Jednalo se především o rozsáhlý hliník západně a jihozápadně od pece a dále o dvě jámy, které pravděpodobně sloužily pro zpracování cihlářské hlíny. V okolí (severně?) lze očekávat ještě jednu podobnou cihlářskou pec, protože tyto výrobní areály fungují většinou střídavým způsobem, kdy jedna pec pálí a chladne, do druhé je ukládána vsádka.

Pro vesnické prostředí středověku jsou typické podzemní chodby, tzv. lochy. V rámci archeologického výzkumu byly zachyceny dva relikt. Jeden jako chodba prochází jádrem kamenného sklepa a v severní části je porušen výstavbou pece. V jihozápadní části lze snad postihnout její pokračování v rámci čtverců 31, 32, 35 a 42. Druhý loch je typický podzemní systém s kruhovou chodbou s centrálním pilířem a postraními komorami.

V průběhu novověku se zásahy do podloží zmírnily. Můžeme zde vysledovat maximálně dva relikt nadzemních staveb založených na základových zděných pilířích. Některé situace rozměrných jam z průběhu 17.–18. stol. lze snad interpretovat jako hnojiště. Ze zachycených novověkých studní je pravděpodobně nejzajímavější nález dvojice pivovarských studen při východní stěně pivovaru.

Obr. 78. Božetěchova 1, 3 (A101/2004). Jeden ze zkoumaných lochů.
Božetěchova Str. 1, 3 (A101/2004). Einer von den untersuchten unterirdischen Räumen der sg. „lochy“.

Závěrem je možno říci, že archeologický výzkum významně přispěl k poznání osídlení Králova Pole od 13. stol. a částečně nám dotvořil i představu o rozsahu osídlení pravěkého. Na základě vyhodnocených nálezných situací je patrné, že přítomnost archeologa je nezbytná při jakýchkoliv zemních zásazích v centru tak významné vsi, jakou Královo Pole v minulosti pro brněnskou aglomeraci bylo, obzvláště s přihlédnutím k přítomnosti významné sakrální památky v těsném kontaktu se samotnou vsí (Holub – Sedláčková 2005a).

Božetěchova 2 (akce A029/2005). Středověk – novověk. Vesnice, klášter. Záchranný výzkum.

V souvislosti s výstavbou kolektoru na nádvoří bývalého kartuziánského kláštera (Božetěchova 2) proběhl v červnu

Obr. 79. Božetěchova 2 (A029/2005). Pohled od východu na zkoumaný výkop kolektoru.
Božetěchova Str. 2 (A029/2005). Blick vom Osten auf den untersuchten Graben des Kollektors.

Obr. 80. Božetěchova 2 (A029/2005). Pohled od východu na část zkoumaného výkopu kolektoru. Je patrná koncentrace sloupových jam. Božetěchova Str. 2 (A029/2005). Blick vom Osten auf einen Teil des untersuchten Grabens des Kollektors mit einer sichtbaren Konzentration von Pfostengruben.

a srpnu 2005 záchranný archeologický výzkum. Akce souvisí s rekonstrukcí kláštera, při které bude probíhat archeologický výzkum i v roce 2006 a 2007.

Nejstarší středověké aktivity lze na základě keramického materiálu datovat k polovině 13. stol. Je pravděpodobné, že především na ploše 02 byla zachycena část původní osady Královo Pole, zmiňované v pramenech od 40. let 13. stol. Okraj nádoby datovatelný přibližně do období kolem poloviny 13. stol. byl vyzvednut ze zásypu sloupové jámy s. s. j. 146. Další sloupové jámy lze zařadit do druhé poloviny, resp. k závěru 13. stol.

Výrazný zánikový horizont můžeme pozorovat na přelomu 13. a 14., spíše však ve 14. stol. Do tohoto období datujeme zásypy veškerých objektů, které lze spojit se zástavbou původní středověké vesnice. Jedná se především o pozůstatky lochů nebo sklípků zachycených v rámci průjezdu a v západní části plochy 02. Z torzovitosti nálezové situace nelze bohužel vyvodit bližší podobu ani počet zaniklých objektů. V rámci plochy 02 byla zachycena necelá polovina raženého sklepa nebo komory neznámého lochu s. s. j. 103. Ražený objekt v tomto případě indikuje šikmý sklon stěn při dně objektu a uložení s. s. j. 3231 v zásypu sklípku, která představuje přenesený půdní typ a spraš, v jejímž rámci byly nalezeny dva neolitické zlomky keramiky. Jedná se o původní propadlý strop sklepa, tedy prokleslé podlaží. Při podlaze sklepa byla dokumento-

vána komunikační úroveň s. j. 3251. Podle nalezeného keramického materiálu zanikl sklípek či loch v průběhu 14. stol.

V rámci průjezdu byly v reliktech dokumentovány další podobné zaniklé objekty s. s. j. 130 a 131. I u objektu s. j. 3617 (s. s. j. 130) bylo zachyceno několik horizontů komunikačních úrovní – s. j. 3266, 3267, 3268, v nichž byl nalezen mj. železný předmět, který můžeme předběžně označit jako vinařský nůž. Z horních úrovní zásypu, popř. z úrovní nad ním byla získána železná ostruha. Z nálezové situace není jasný vztah objektů s. s. j. 130 a 131, není však vyloučeno, že jsou současné či totožné. Archeologický výzkum v rámci průjezdu byl význačně omezen ze statických důvodů s ohledem na okolní stavby. K přelomu 13. a 14. stol. (popř. do 1. pol. 14. stol.) můžeme datovat zánik částečně zachycené nadzemní stavby ve čtverci 13. na ploše 02 (s. s. j. 107). Do podlaží mírně zahlubená stavba měla v podlaze (ušlapaný povrch s. j. 3152) několik kúlových jam jako pozůstatek dalšího vnitřního členění nebo zařízení. Sprašová hlína byla pod objektem zbarvena mírně do zelena vlivem působení biologických procesů (močoviny?). Snad se jednalo o chlév či stáj v zázemí vesnického domu. Ze zánikových výplní (s. j. 3221) pochází nález torza železného gotického klíče.

Dalším pozůstatkem nadzemní stavby v prostoru plochy 02 je relik zkladového žlábků s. j. 3584 (s. s. j. 094) zachycený ve čtverci 14. Dochovala se pouze část propadená do stratigraficky starší prokleslé uložení s. j. 3207. Výplň žlábků tvořil vyhořelý zuhelnatělý trám (s. j. 3207). Stratigraficky starší sloupová jáma s. s. j. 095 je datována na počátek 14. stol.

Do středověku můžeme také zařadit většinu sloupových jam odkrytých na ploše 01. Z nich byl získán pouze sporý datační materiál, takže bližší zařazení je většinou nemožné. Nevyskytly se zde žádné prokazatelné situace datovatelné hlouběji do středověku než do 14. stol. Většina zachycených sloupových jam se koncentruje v jižní polovině plochy a ze získaných keramických zlomků můžeme soudit, že některé lze datovat i do období pozdního středověku a novověku. Z toho lze soudit, že zde v době existence kláštera stály lehké dřevěné sloupové stavby jako součást středověkého a raně novověkého hospodářského zázemí. Na základě koncentrace pozdně středověkých a novověkých sloupových jam v pásu v jižní části plochy 01 a severním okraji plochy 02 (s. s. j. 114, 115) můžeme v těchto místech předpokládat snad jedno (jižní?) křídlo hospodářského dvora.

Dvě novověké vápenné jámy byly zachyceny i ve čtvercích 5, 6 a 6, 7, 8, 9, 11. Jáma s. s. j. 147 (čtv. 5, 6) je spíše až recentní. Původně vydřevená jáma s. s. j. 088 se sloupovou konstrukcí může souviset s přestavbou kláštera v závěru 17. stol. Pravděpodobně v rámci této přestavby vznikla na nádvoří kašna, ze které bylo zachyceno ve čtverci 9 a 10 základové zdivo. Do kašny přivádělo vodu dřevěné potrubí, ze kterého byly nalezeny železné spojovací objímky, přímo ve zdivu kašny pak atypická koncovka.

Archeologickým výzkumem byl dokumentován také nárůst terénu na nádvoří od pozdního středověku. V řezech P6 a P7 byly zachyceny zpevněné komunikační úrovně datované do 15. stol. (s. s. j. 093). Nádvoří se v této části v průběhu 15. a 16. stol. zvedlo o cca 0,70 m. Ještě markantnější je nárůst terénu ve východní části nádvoří, kde dosahuje až 1,70 m. V průběhu středověku narůstá terén pomocí navážek

rozličných hlín, novověký nárůst je spojen s navázkou stavební sutě překrytou vrstvou přenesené spraše. Tyto poslední mohutné terénní úpravy musely doprovázet jednu z přestaveb kláštera, kdy odstraňované konstrukce byly rozplányrovány v rámci nádvoří, přes ně pak byla uložena sprašová nivní hlína získaná v rámci hloubení sklepů. Lze opět uvažovat o navýšení terénu v souvislosti s výstavbou dvora v závěru 17. stol. Od 17. stol. se terén nádvoří ustálil přibližně na dnešní niveletě. Tomuto období by mohla odpovídat i valounová dlažba zachycená při bagrování ve čtverci 1 cca 0,50 m pod dnešním povrchem terénu.

Archeologický výzkum opět potvrdil bohatou historii celého území historické osady Královo Pole a přilehlého kartuziánského kláštera. Jedná se o jedinečně dochovaný areál se zachovanými archeologickými terény (Holub 2006).

Chaloupkova ulice/ Mojmírovo náměstí (akce A058/2004). Středověk – novověk. Vesnice. Záchraný výzkum.

Akce proběhla v roce 2004 v souvislosti s výstavbou polyfunkčního domu na nároží ulic Mojmírovo náměstí a Chaloupkova. Stavební práce spočívaly v hloubení pilot a mělkých základových pasů. Většina archeologických terénů tak zůstala zachována pod stavbou.

Nejstarší zachycenou datovanou aktivitu představuje výkop neznámého účelu zachycený v sondě S1, vyplněný uloženinami s. j. 103 a 104, z něhož byl získán keramický materiál 14. stol. Na přelom 15. a 16. stol. můžeme zařadit zánik severněji položeného objektu, interpretovatelného snad jako sklípek či loch (uloženiny s. j. 101 a 102). Objekt byl buď částečně ražen do podloží, nebo v rámci jeho výplně bylo přemístěno, popř. se propadlo velké množství spraše, což napovídá výše zmíněné interpretaci. Dále byly v rámci sondy S1 zachyceny dva objekty datovatelné keramickým materiálem do 16. stol. (uloženiny s. j. 105, a s. j. 108) a jeden pravděpodobně středověký objekt, z něhož nebyl získán žádný materiál napomáhající jeho dataci (s. j. 107).

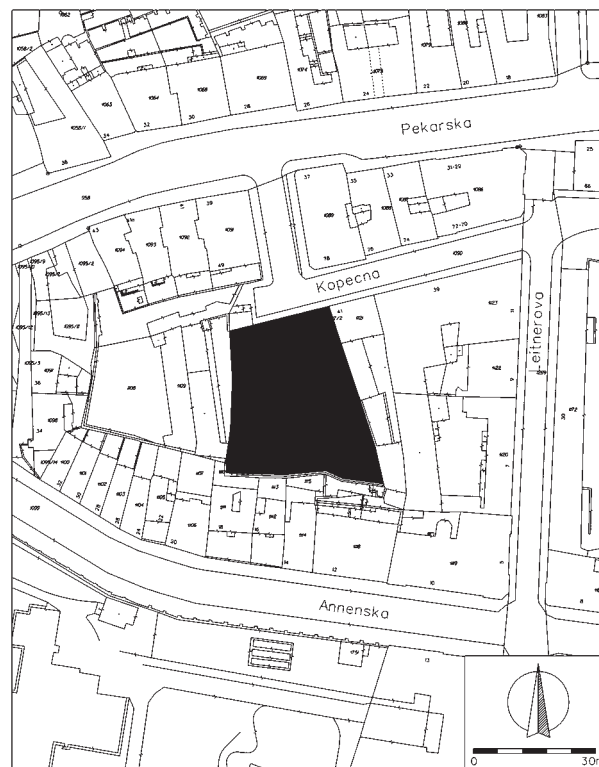
V rámci sondy S2 byl zachycen blíže neinterpretovatelný a nedatovatelný objekt (uloženiny s. j. 110, 111, snad sloupová jáma).

Sonda S3 zachytila větší objekt vyplněný uloženinou s. j. 112 a v řezu P5 sloupovou jámu z 16. stol. s negativem dřevěného sloupu (s. j. 114). Také byla zachycena kulturní vrstva stratigraficky mladší než zmíněná sloupová jáma (s. j. 115).

Závěrem lze říci, že archeologický výzkum přinesl několik důležitých poznatků ke středověkému osídlení Králova Pole. Nejstarší zachycené aktivity lze datovat do 14. stol., větší rozvoj této části historického jádra Králova Pole lze ale podle archeologických nálezů předpokládat až od 15., resp. 16. stol. Vlastním archeologickým výzkumem byl však zachycen pouze zlomek sídelních aktivit a nelze vyloučit, že plošné odkryvy a systematický archeologický dohled v této oblasti by přinesly více zajímavých poznatků o středověkém, ale i pravěkém osídlení tohoto prostoru (Holub 2005a).

K. ú. Staré Brno

Kopečná ulice 43, parc. č. 1109, 1116, 1117/1, 2 (akce A043/2004). Středověk – novověk. Město. Záchraný výzkum.

Obr. 81. Kopečná 43 (A043/2004). Plocha archeologického výzkumu.
Kopečná Str. 43 (A043/2004). Grabungsfläche.

Plošný záchraný archeologický výzkum na Kopečné ulici č. 43 v Brně byl vyvolán stavbou bytového domu a probíhal v předstihu před vlastní stavbou postupně od června do října roku 2004. V roce 2005 došlo k jeho zpracování.

Lokalita se nachází na exponovaném návrší nad Anenskou ulicí, vybíhající z ulice Pekařské. Ve středověku se tomuto návrší říkalo Lochenberg, později, spíše až po třicetileté válce, se ujal název Provoznický vršek, tedy Seilerberg či Seilersteig (Flodrová 1997, 193–194). Vlastní zkoumaná plocha, proluka po domě Kopečná 43, byla již v minulosti radikálně snížena oproti parčíku západně od ní. Nadmořská výška před započatím zemních prací se pohybovala přibližně v rozmezí 217,50–219,00 m.

Geologické podloží tvoří skála z metabazitů brněnského masivu, která v jižní a jihozápadní části zkoumané plochy vystupuje k povrchu a svažuje se k jihu a jihovýchodu směrem do Anenské ulice. Na horniny nasedají jílovité a prachovité vrstvy terciérních sedimentů, místy pak také písky. Byly pozorovány geodynamické jevy (sesuvy, vrásky) narušující stratigrafii vrstev. Vývoj je ukončen reliktami sprašových hlín, jejichž sedimentace probíhala na svahu.

Vlastním plošným odkryvům předcházelo pět bagrem vyhloubených zjišťovacích sond (S1–S5), rozmístěných v různých částech staveniště. Výzkum se soustředil na západní část budoucí stavební jámy, neboť východní byla zasypána pouze recentními navázkami, vyrovnávacími prudký sklon svahu.

Výzkumem se podařilo v jihozápadní části staveniště odkrýt část gotického presbytáře kostela Všech svatých,

Obr. 82. Kopečná 43 (A043/2004). Průběh archeologických prací, v horní části zdíva kostela Všech Svätých. Pohled z východu.
Kopečná Str. 43 (A043/2004). Verlauf der archäologischen Arbeiten, oben Mauern der Allerheiligenkirche. Blick vom Osten.

konkrétně jeho polygonální pětiboký závěr se čtyřmi diagonálními opěrnými pilíři (s. j. 908). S výjimkou severního opěrného pilíře se zachoval jen v úrovni základového zdiva. V jižní a východní části byla stavba založena již do skalního podloží, v severní části pak do třetihorního jílu; vzhledem k jeho menší únosnosti byly pravděpodobně základy zpevněny dvěma cihlovými vynášecími pasy. Lze důvodně předpokládat, že základy a snad i nadzemní zdiva kostela pokračují na sousední západní parcele (parc. č. 1109). Z charakteru zdiva charakterizovaného nepravidelnými kameny a bloky slepenice a pískovce Old-Red a metabazitu a cihlami o síle 8 cm, spojeného oranžovou maltou, je možné usoudit, že se nejedná o nejstarší sakrální stavbu na lokalitě, ale až o přestavbu vzniklou na konci 13. či v 1. polovině 14. stol. Ostatní části kostela nebyly zkoumány, s výjimkou nárožního zdiva, které se objevilo poté, co se v blízkosti presbytáře po ukončení výzkumu utrhla část nezajištěné stěny stavební jámy. Zdivo se významně lišilo od zdiva presbytáře, vzájemný stav se však nepodařilo zjistit. Pravděpodobně šlo o mladší přístavbu (sakristie?).

Pod park pokračuje i hřbitov přiléhající ke kostelu. Byla zkoumána jeho východní část zasahující do prostoru staveniště. Díky dřívějšímu snížení terénu se však zachovaly jen nejnižší uložené hroby, jichž bylo prozkoumáno 137. Pohřbení byli poměrně často vybaveni mincemi, běžné jsou doklady rakví či oděvu nebo rubáše (spínadla, přezky z řemenů, prsten, nůžky). V prostoru hřbitova byly v druhotné poloze nalezeny i dva medailony, resp. poutní odznaky a drobné snad knižní kování.

Hřbitovu předcházelo starší osídlení z počátku 13. stol. Není vyloučeno, že se při podrobnějším zpracování podaří v nálezech rozlišit i horizont 12. stol. Starší sídelní aktivity zde nebyly doloženy. Kromě keramiky byla nalezena i esovitá záušnice velkého průměru (s. j. 1165). Z tohoto období pocházejí doklady pecí, resp. práce s ohněm (s. j. 1171). Přítomnosti starší fáze kostela by mohly nasvědčovat i některé hroby, narušené základy presbytáře. Uvnitř presbytáře se zachoval

základ pro oltářní menzu (s. j. 909) dosahující až po úroveň maltových podkladů pro dlažbu. Zejména v zásypu novověkého sklepa zasahujícího pod presbytář, ale i sekundárně v mladších zdivech byly nalezeny fragmenty kameňických článků pocházejících z kostela a zlomky náhrobních kamenů, ať již náhrobků nebo náhrobníků. Podle užitého písma jsou pozdně gotického a renesančního stáří, v jednom případě je doložen i heraldický znak.

Hřbitov byl přinejmenším po část své existence vymezen ohradní zdí. V severozápadní části stavební jámy byl zachycen okraj skládky sekundárně uložených kostí.

Podstatnou část plochy východně hřbitova zabírala superpozice dvou příkopů zhruba severojižní orientace. Výplň tvořilo přemístěné jílovité podloží, zemina z překopovaných starších vrstev a destrukce shořelých dřevohliněných konstrukcí. Interpretace těchto příkopů není zcela jasná. Mohlo se jednat např. o obléhací postavení vojska z období česko - uherských válek nebo o ohrazení sakrálního okrsku kostela. Úplně nelze vyloučit ani možnost, že jde o obnovovaný švédský obléhací příkop z roku 1645, čemuž ovšem neodpovídá datování nalezeného archeologického materiálu. V případě vojenského charakteru příkopů může překvapovat absence militárií. Původní povrch, z něhož byly příkopy hloubeny, byl zničen již před zahájením výzkumu.

Ve svažitém terénu východního úpatí návrší byly pozorovány nepřírozené zahloubeniny, projevující se ostrými odlučnými plochami v terciérních jílech a odpovídající svým charakterem lochům. Nemohly být vzhledem k bezpečnosti práce podrobněji zkoumány. S přihlédnutím k názorům geologů nelze vyloučit, že jde o zlomy v rámci podloží, po kterých jeho jednotlivé části ujížděly směrem ze svahu. Na jižní hraně svahu byl v rámci zkoumané plochy zachycen pravidelný obdélný výkop zasekaný spolu se schodištěm do metabazitové skály. Jednalo se s vysokou pravděpodobností o polozapuštěný suterén stavby stojící na jižní hraně Provaznického vršku někdy v období novověku. Také pod základy kostela zasahoval novověký sklep (s. j. 911). Další sklep byl narušen v severovýchodní části zkoumané proluky. Patřil původně domu Kopečná 43.

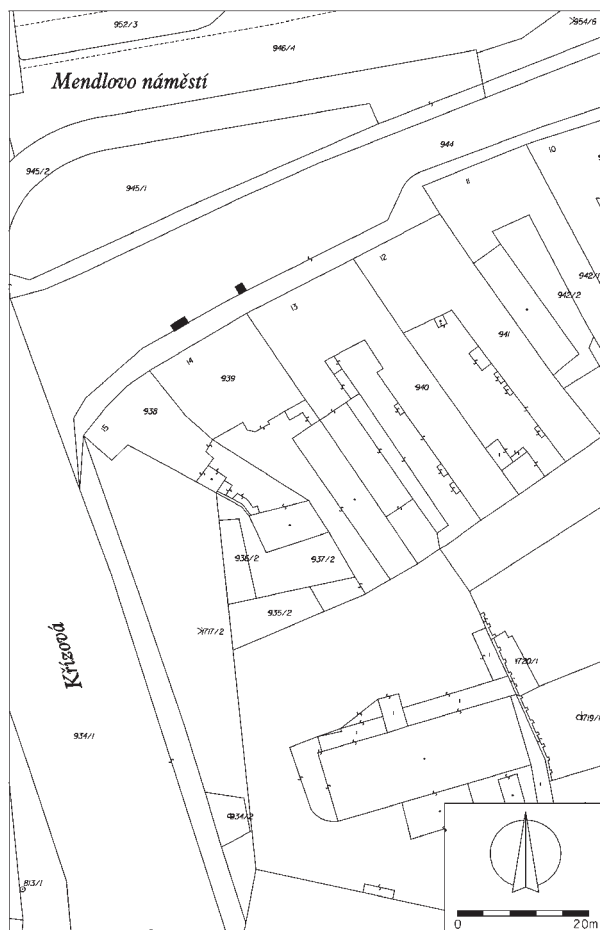
Ve střední části zkoumané plochy byly doloženy nečetné sídlištní objekty vrcholně a pozdně středověkého stáří, související pravděpodobně s ekonomickým zázemím kostela a fary.

Bezesporně nejvýznamnějším výsledkem výzkumu je nezpochybnitelná lokalizace kostela Všech svätých. Důležité informace byly získány také o farním hřbitově. Bez významu nejsou ani poznatky o profánním osídlení předcházejícím kostelu.

Všechny středověké i novověké archeologické situace, které se nacházely na parcelách 1116, 1117/1,2, byly výstavbou bytového domu zničeny. Pouze presbytář kostela byl doporučen k zachování a konzervaci; bude prezentován v novostavbě (Kolařík - Peška - Zapletalová 2005).

Mendlovo náměstí, parc. č. 944 (akce A085/2004). Novověk ?
Město. Záchraný výzkum.

V roce 2005 bylo ukončeno zpracování archeologického výzkumu, který proběhl v roce 2004 v souvislosti s opravou inženýrských sítí na Mendlově náměstí.

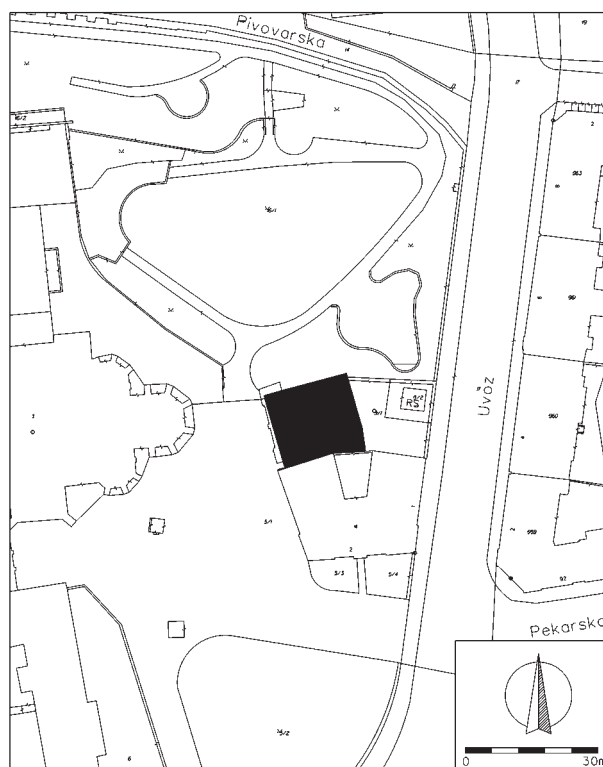
Obr. 83. Mendlovo nám. (A085/2004). Zachycení dokumentovaných výkopů.
Mendlovo Platz (A085/2004). Aufnahme der dokumentierten Gräben.

Dva dokumentované výkopy narazily na blíže neurčené souvrství. Snad se jednalo o výplně nějakého výkopu. Zda by mohlo jít o navážky, muselo by potvrdit studium stavu podloží a historického terénu daného území. Měly charakter přemístěného podloží. Nebyly získány nálezy vhodné k dataci (Polánka – Sedláčková – Zůbek 2006g).

Mendlovo náměstí 2a, parc. č. 2, 3/1, 16/1 (akce A056/2005). Středověk – novověk. Město. Záchraný výzkum.

Záchraný archeologický výzkum vyvolaný hloubením nových suterénních prostor pro novostavbu orlovný na Mendlově náměstí 2a byl uskutečněn v září a říjnu 2005. Akce probíhala v souladu s harmonogramem výkopových prací, prováděných firmou PRŮMSTAV Brno, a. s. V lednu 2006 byl proveden archeologický dohled výkopu teplovodu při východní a severní straně budovy.

V současné době se výzkum nachází ve fázi zpracování, proto bude o jeho výsledcích referováno později. Předběžně můžeme říci, že výzkum doložil osídlení plochy, vzdálené jen 20 m od presbytáře klášterního kostela Panny Marie, nejpozději od 1. poloviny 12. stol. Raněstředověké aktivity byly reprezentovány asi 0,50 m mocným souvrstvím odpadního charakteru, kterým byl snad navýšen okolní terén z důvodu

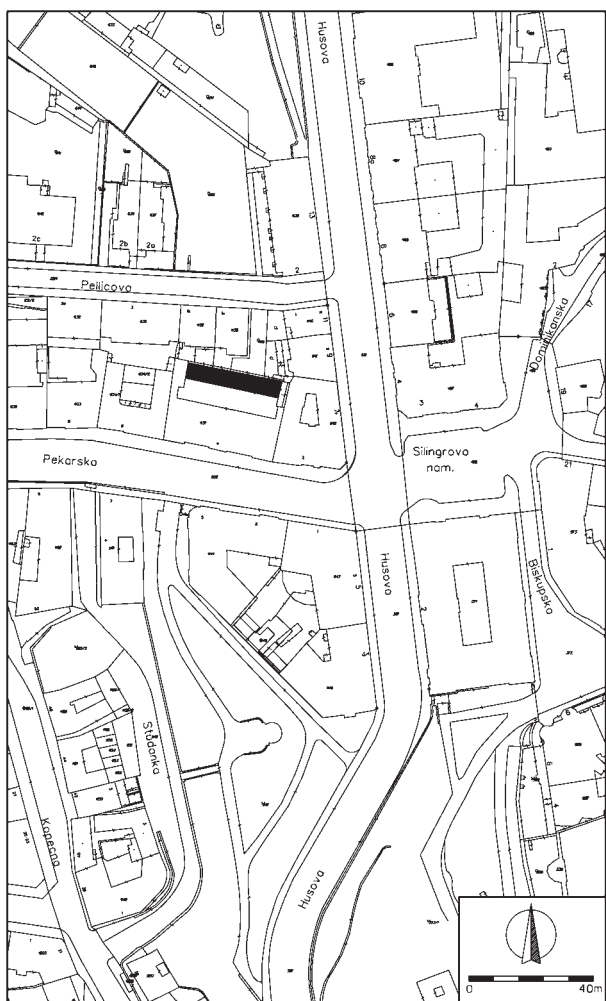
Obr. 84. Mendlovo nám. 2a (A056/2005). Plocha archeologického výzkumu.
Mendlovo Platz 2a (A056/2005). Grabungsfläche.

Obr. 85. Mendlovo nám. 2a (A056/2005). Průběh archeologických prací, patrně středověké zdivo. Pohled ze severovýchodu.
Mendlovo Platz 2a (A056/2005). Verlauf der archäologischen Arbeiten. Blick vom Nordwesten.

povodňové činnosti řeky Svratky a které se pravděpodobně nacházelo na okraji sídelního areálu. Do tohoto souvrství byly zahlabovány sídlištní objekty 13. a 14. stol. Ve 14. stol. se prostor stal nepochybně součástí areálu kláštera cisterciáků a nejpozději v pozdním středověku zde vznikly zatím blíže neinterpretované zděné stavby, tvořící zázemí kláštera (Kolařík – Zůbek 2005e).

Pekařská 4, parc. č. 1137 (akce A33/2005). Středověk – novověk. Město. Záchraný výzkum.

Obr. 86. Pekařská 4 (A033/2005). Zachycení plochy stavebníště.
Pekařská Str. 4 (A033/2005). Aufnahme der Baustelle.

V červenci 2005 proběhly dokumentační práce v dvorní části zmíněné domovní parcely v souvislosti s ražbou parkovacích stání do severního svahu. Stavba nebyla řádně hlášena, nebyla sjednána smlouva s investorem a ražbu nebylo možno pozastavit, proto se výzkum omezil na dokumentování narušených situací charakteru zemin. Novověkým sklepům a výklenku pro kašnu (vyobrazena v Anonym 1927) byla věnována jen okrajová pozornost.

Podloží lokality tvořila žlutá prachová hlína (pravděpodobně autochtonní nebo alochtonní spraš). Původní povrch byl na většině dvora významně snížen (nejméně o 1–1,50 m) a archeologický terén, pokud nebyl již dříve zničen sklepy, se zachoval pouze v původní, dnes odkopaně severní stěně dvora. Výzkum nebyl ještě vyhodnocen do náleзовé zprávy, předběžně lze konstatovat, že byla zachycena superpozice nejméně dvou rozměrných odpadních jam, původně snad exploatačních. Byly zasypány nesourodou směsí zemin, díky čemuž se neresnadno odlišovaly jejich hranice. Obsahovaly převážně novověkou keramiku, u stratigraficky nejstaršího stupňovitého výkopu nelze vyloučit středověké stáří (Zapletalová 2005a).

Obr. 87. Pellicova 51 (A026/2005). Plocha archeologického výzkumu.
Pellicova Str. 51 (A026/2005). Archäologische Grabungsfläche.

Pellicova 51, parc. č. 993 (akce A026/2005). Novověk? Město. Záchranný výzkum.

Na jaře 2005 proběhl archeologický výzkum formou dohledu nad výkopem zahradního bazénu na dvoře domu Pellicova 51. Jáma o rozměrech 5,50 × 2,50 m a hloubce 1,40 m narazila pouze na navážky (Kolařík – Zúbek 2005f).

Vodní ulice 1a, 3, parc. č. 1307, 1308 (akce A093/2004). Středověk (?) – novověk. Město. Záchranný výzkum.

V souvislosti s výstavbou bytových domů ADAM I, II na ulici Vodní byl při provádění výkopových prací pro stavební jámu v průběhu dubna až července 2005 proveden archeologický dohled, spojený s částečnou preparací zachycených archeologických situací.

Zkoumaná plocha se nacházela na místě dvou zbořených domů Vodní 1a, 3 (parc. č. 1307, 1308), které byly součástí jižní fronty ulice. Stavební jáma byla postupně bagrována do hloubky cca 3,50 m, pouze při severní uliční straně byly vyhloubeny dvě výtahové šachty přesahující tuto hloubku ještě o 1,20 m.

Stávající terén před započítím prací byl v zájmovém prostoru téměř rovinný s nepatrným sklonem k jihu, nacházející se v nadmořské výšce 202,50–202,70 m. Geomorfologicky se zkoumaný prostor nachází při jižním úpatí svahu Petrova, který zde strmě spadá do inundace řeky Svratky, směrem k dnešní ulici Hybešova a Nové Sady. V komunikaci při severní straně parcel protékal až do roku 1945 tzv. Svratecký náhon, v dnešní době kanalizovaný. Na skalní podloží nasedají fluvialní sedimenty řeky Svratky, tvořené ve spodních partiích říční písčitou až šterkovou terasou, v horních partiích polohami sedimentů říční nivy.

Archeologický výzkum potvrdil již dřívější pozorování, že na předmětné ploše byl terén do hloubky přibližně 3,00 až 3,20 m (cca 199,50 m n. m.) tvořen navážkami, které v menší části souvisejí s postupnou výstavbou a destrukcí zdejší zástavby (19.–20. stol.), z větší části – v případě starších navážek – pak pravděpodobně s vyrovnáváním a zasypáváním zamokřené deprese, popř. s ní souvisejícím zvyšováním břehů městského náhonu. Snad jen při severní straně staveniště je možné hovořit skutečně o navážkách ze 16.–17. stol. Důvod, proč se nacházely právě jen při jižním břehu Svrateckého náhonu, není zcela zřejmý. Snad by se mohlo jednat o pozůstatky po čištění jeho koryta.

Do těchto navážek byly od konce 18. stol. (především však v 19. stol.) zakládány konstrukce související s postupnou zástavbou ulice Vodní (bývalé domy Vodní 1a, 3). Jediná starší zděná konstrukce, která se svou stratigrafickou pozicí hlásí pravděpodobně do 18. stol., se nacházela v jihovýchodním rohu staveniště. Ve dvorních částech parcel domů byly často pozorovány jámy sloužící k hašení vápna, pravděpodobně bez výjimky sloužící při výstavbě a přestavbě domů Vodní 1a, 3.

V severovýchodní části parcely se podařilo dokumentovat zahluobený, cihlami vyzděný objekt o vnitřní světlosti cca 2,90 m, jehož funkci se zatím nepodařilo zjistit. Jeho nedílnou součástí byl i kanálek, který do ní pravděpodobně přiváděl vodu z náhonu (?). Pracovně zatím můžeme jímku považovat za součást blíže neznámého výrobního zařízení.

Ve východní části staveniště bylo učiněno pravděpodobně nejzajímavější pozorování celého výzkumu. Byla zde zachycena čtvercová jímka, jejíž stěny byly zajištěny dřevěnými deskami a dno bylo utěsněno jilem. Z jejího dna vycházelo na východní straně dřevěné potrubí, jehož dva odkryté díly byly spojeny železnou obrubou. Směřovalo a klesalo mírným sklonem k východu, mimo prostor staveniště. Potrubí bylo vyrobeno z kmene borovice, která byla smýčena na přelomu let 1744 a 1745. Funkci objektu nemůžeme určit stoprocentně, ale na základě jeho podoby a především datování se přikláníme k názoru, že se jedná o zařízení, pomocí něhož bylo v polovině 18. stol. vysoušeno zamokřené území v prostoru tzv. Žabí louže a okolí.

Archeologický výzkum ve svém rozsahu potvrdil, že předmětné území nebylo sídelně příliš atraktivní a stálá výstavba zde vzniká až v závěru 18. stol. Nebyly objeveny žádné pravěké a středověké sídlištní aktivity. Snad zde můžeme očekávat nějaké doklady hospodářské činnosti, případně starší než novověké. Zajímavé zjištění představuje pravděpodobný doklad vysoušení zdejšího prostoru v polovině 18. stol., na které navázalo navýšení terénu a následný rozvoj zástavby. Urbanisticky se prostor zaplnil až v 19. stol. (Kolařík – Zúbek 2005g).

Obr. 88. Vodní 1, 3 (A093/2005). Zachycení plochy staveniště.

Vodní 1, 3 (A093/2005). Aufnahme der Baufläche.

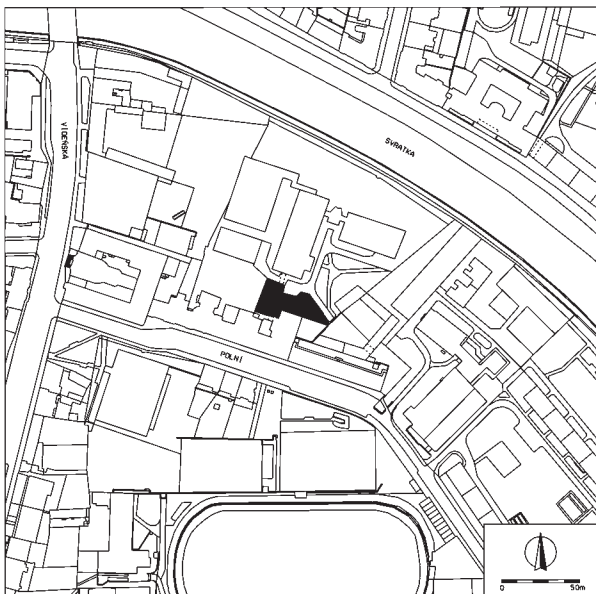
K. ú. Štýřice

Polní 3 (akce A31/2005). Pravěk – středověk – novověk. Sídlíště. Záchraný výzkum

V roce 2005 proběhla druhá etapa záchraného archeologického výzkumu při stavbě „Nemocnice milosrdných bratří, pavilon akutní medicíny“.

Plocha zkoumaná v rámci 2. etapy leží v bezprostředním východním sousedství nově vystavěného pavilonu akutní medicíny Nemocnice milosrdných bratří a severně od hlavního traktu nemocnice, v nadmořské výšce cca 202,5 m. Po geomorfologické stránce je lokalita situována na severním svahu pravobřežní terasy Svratky, kryté z velké části kvartérní (würmskou) sprašovou návějí, jež místy neměla charakter čisté spraše, ale písčito-prachovitěho eolického sedimentu. Na tomto sedimentu vytvořený holocénní půdní typ, popř. jeho antropogenně ovlivněná horní část (pravěká či mladší kulturní vrstva) se dochovala pouze v severnější části zkoumané plochy, kde díky sklonu sprašového podloží vykazovala postupně zvyšování mocnosti. Podobně jako na ploše stavební jámy pavilonu však tato zkulturněná půda patrně nevznikla znečištěním půdního horizontu sídlištní aktivitou, ale spíše pozdější aktivitou zemědělskou, popř. i působením svahových pochodů.

Z okolí konventu bylo pravěké a raně středověké osídlení již delší dobu známo, i když kvalita záchraných akcí vesměs nebyla vysoká a až do 90. let 20. stol. nepřekračovala hodnotu sběru. Vlastní areál konventu a nemocnice neměl dlouho ani takto „šťastný“ osud. První regulérní záchraný

Obr. 89. Polní 3 (A031/2005). Plocha archeologického výzkumu.
Polní Str. 3 (A031/2005). Grabungsfläche.

výzkum v areálu konventu proběhl za ztížených podmínek až roku 1997. Tehdy se podařilo v kanalizačních rýhách v jižním traktu konventu doložit halštatské, mladohradištní (11.–12. stol.) a vrcholně středověké osídlení (Zapletalová 1999). Výzkum kabelovodu podél východní hranice vozovky ve Videňské ulici roku 1998 tyto aktivity potvrdil a mimoto doložil první mladohradištní vtesanou pec (Kováčik 1998). V roce 1999 byly zkoumány sklepní prostory pod severním křídlem konventu (Matějčková 2000). Při této příležitosti bylo kromě očekávaného mladohradištního a vrcholně středověkého osídlení zachyceno do té doby neznámé středohradištní (velkomoravské) pohřebiště. V roce 2000 byly s téměř negativním výsledkem sledovány přeložky inženýrských sítí severovýchodně od kláštera a v blízkosti koryta řeky Svatky (Sadílek 2001). V letech 2002–2004 proběhl pod vedením D. Zapletalové plošný záchranný výzkum v rámci 1. etapy stavby pavilonu akutní medicíny (Holub et al. 2003; 2004). Doložil středopaleolitické (?) a pozdněpaleolitické osídlení, následně sporadické neolitické osídlení kultury s lineární keramikou a kultury s moravskou malovanou keramikou a poté ještě halštatské osídlení horákovské kultury. Ojedinelé nálezy laténské keramiky patrně nesignalizují přímo osídlení, ale spíše přemístění v důsledku přírodních či antropomorfních procesů. Raný středověk byl reprezentován středohradištním pohřebištěm a mladohradištním sídlištěm z 11.–12. stol. s doloženou železářskou kovovýrobou. Starší mladohradištní horizonty se doložit nepodařilo. Dále byl prozkoumán vrcholně středověký dřevohliněný suterén a zásobní jámy na obilí. Období po vzniku kláštera reprezentovaly parkové úpravy, budovy hospodářského zázemí a zejména klášterní hřbitov. Díky předchozím výzkumům tedy byly očekávány archeologické nálezy i východně stavební jámy pavilonu akutní medicíny a výzkum jejich přítomnost potvrdil. Přitom je nutno poznamenat, že celá lokalita byla ve 2. polovině 20. stol., zejména v 80. letech, velmi poničena zemními zásahy.

Nejdestruktivnějším zásahem v prostoru hustě osídlené říční terasy byla bezesporu stavební jáma výměňkové stanice a těleso horkovodu, popř. i jiné inženýrské sítě. Stavba léčebny dlouhodobě nemocných, situovaná již v inundačním prostoru, nepochybně zničila velkou část novověkého klášterního hřbitova. Přestože tyto stavební akce prokazatelně protínaly archeologické situace, absence nálezových zpráv či hlášení o výzkumu dokazuje, že nebyly archeologicky sledovány.

Druhá etapa výzkumu započala po ohlášení výkopu pro ukotvení nosné konstrukce mostu, k němuž byla vedoucí výzkumu přivolána až po vyhloubení a těsně před zabetonováním, takže byl zkoumán pouze formou dokumentace řezů stratigrafickými jednotkami. Následně byl již výzkum realizován jako plošná exkavace zjištěných pravěkých a středověkých aktivit. Za odborného dohledu byly odtěženy navážky a zbytky půdního horizontu až na sprašové podloží. Ve východní části zkoumané plochy stavba pod tyto navážky nezasáhla. Rozhodující část výzkumu s ohledem na postup stavby probíhala 8.–9. července za poměrně silného deště, jenž takřka znemožňoval klasické dokumentační postupy a ovlivňoval bezpečnostní podmínky výzkumu. Zkoumaná plocha tak nemohla být pro účely fotografické dokumentace začištěna jako celek. Zjištěné pozůstatky antropogenní aktivity byly dokumentovány písemně a kresebně, většina jich však musela být půdorysně i výškopisně zaměřena totální stanicí na stávající zástavbu a nivelační úroveň používanou stavbou.

Plocha výzkumu (2 000 m²) byla sice v minulosti silně poničena inženýrskými sítěmi, přesto zde zůstal archeologický terén vcelku dobře dochován. Pravěkému osídlení lze snad přiřknout úzký žlábek, z jehož zásypu byla získána keramika kultury s lineární keramikou a moravskou malovanou keramikou II. stupně. Byla však promíchána s keramikou halštatskou; lze tedy uvažovat, že jak spodní vrstva, tak i horní část zásypu, obsahující směs středověké keramiky, tvoří splachy a prokleslé vrstvy. Sekundárně se v zásypu vyskytl i mlado- či pozdněpaleolitický úštěp (silicit glacigenních sedimentů?). Stáří výkopu by mohlo být s výhradou pravěké, ve spodní části splachů se nevyskytla mladší keramika. Žlábek byl poru-

Obr. 90. Polní 3 (A031/2005). Archeologické práce za nepříznivého počasí; preparace zásobní jámy z mladohradištního období. Pohled od jihu.
Polní Str. 3 (A031/2005). Archäologische Arbeiten bei ungünstigem Wetter – Erforschung einer jungburgwallzeitlichen Vorratsgrube, Blick vom Süden.

šen jamkou se zásypem vykazujícím vrcholně středověkou keramikou. Dále byla nalezena zásobnice mladohradištního stáří, v jejímž zásypu se patrně druhotně octl rozlámaný bronzový drátěný prsten. Další zásobnice byla zasypána zeminou obsahující směs vrcholně a pozdně středověké keramiky. Mladohradištnímu období zřejmě patří dle sporadických nálezů keramiky v zásypu předpecní jámy jedna ze dvou odkrytých pecí. Druhá pec je nejistého stáří; byla porušena pravouhloú rozměrnou jámou z 18.–19. stol., kterou interpretujeme jako zbytek parkové úpravy či jako odpadní jámu. Ostatní odkryté situace jsou buď novověké, nebo se jejich stáří nepodařilo s jistotou určit (Zapletalová 2005b).

K. ú. Trnitá

Křenová ulice, Masná ulice, parc. č. 61/1, 225, 228, 230, 231/1, 231/2, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 253, 254, 255, 258, 260, 261, 262, 263/1, 421/1, 421/3, 417/1 (akce A072/2005). Novověk. Město. Záchranný výzkum.

V průběhu prosince 2004 a října 2005 byl realizován archeologický dohled vyvolaný stavbou „Bytové domy A, B – /DPS/, ul. Křenová – Masná, Brno“.

Sledovaný prostor se dnes nachází na pravém břehu regulovaného toku řeky Svitavy, od západu vymezen ulicí Masnou a od severu ulicí Křenovou.

Geomorfologicky zkoumaný prostor leží v nadmořské výšce cca 202 m, v rovinném terénu inundace řeky Svitavy. Geologické podloží je zde tvořeno nivními sedimenty. Na podloží nasedají přímo novověké navážky z 19.–20. stol., dosahující mocností cca 2 m.

Byly proto sledovány především výkopy stavby, které svou hloubkou přesahovaly zmíněné novověké navážky. Jednalo se o stavební jámy objektů A a B, které byly zahlobeny cca 3 m od současného terénu. Dno se nacházelo přibližně v úrovni 199,50 m n. m. Dále byly sledovány výkopy kanalizace západně a jižně od jmenovaných objektů, jejichž hloubka dosahovala cca 3,50 m.

Obr. 91. Křenová, Masná (A072/2005). Sledované výkopy. Křenová, Masná Str. (A072/2005). Untersuchte Aushübe.

Obr. 92. Křenová, Masná (A072/2005). Pohled z V na plochu archeologického výzkumu. Křenová, Masná Str. (A072/2005). Blick vom Osten auf die Grabungsfläche.

Archeologický výzkum potvrdil, že na předmětné ploše je terén do hloubky cca 2 m tvořen souvrstvím novověkých navážek. To nasedá na náplavové souvrství řeky Svitavy. Z něho byla zachycena pouze svrchní část v síle cca 1 m. Tvořil ji okrově zabarvený jemný hlinitý písek (píscitá hlína), místy zabarvený do tmavší ocelově šedé barvy. Na severním profilu stavební jámy objektu B byla v náplavové vrstvě zaznamenána úroveň s poměrně hojným zastoupením zvířecích kostí (?).

Z aktivit antropogenního původu byly kromě zmiňovaného novověkého souvrství navážek zaregistrovány pozůstatky původní novověké zástavby předmětné plochy a především vyzděná, dodatečně zaklenutá stoka. Byla zachycena ve výkopu kanalizace západně od objektů A a B, mezi kterými procházela. Na pravém břehu regulovaného koryta Svitavy je dodnes patrná část její zasypané vpusti. Jedná se o pozoruhodnou technickou památku z 2. poloviny 19. stol., spojující v délce cca 300 m regulovaný tok Svitavy s jejím nezasypaným starým korytem.

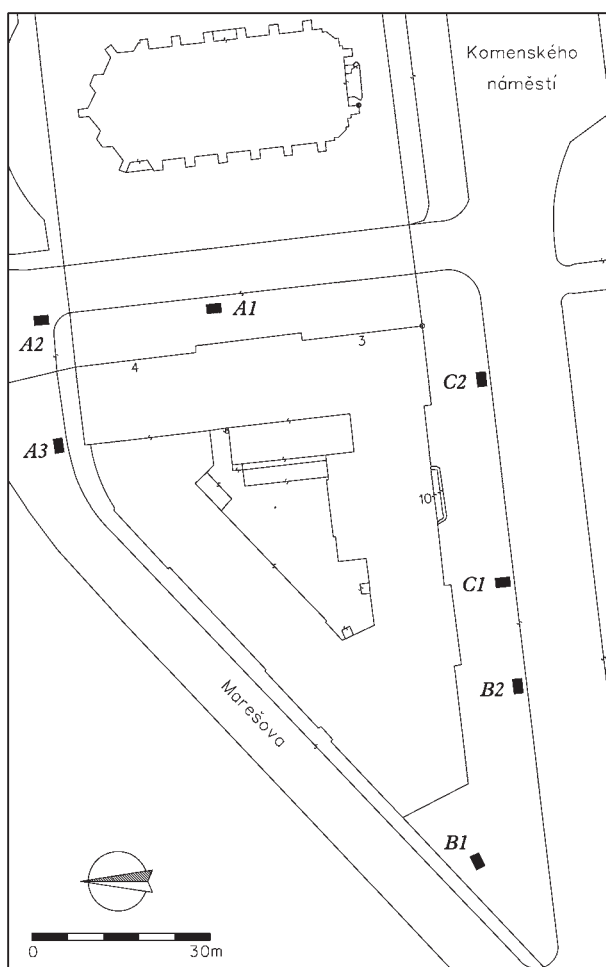
Archeologický výzkum ve svém rozsahu potvrdil, že předmětné území nebylo sídelně příliš atraktivní; prostor byl zastavěn až v 2. polovině 19. stol. Nebyly sice objeveny žádné sídelní aktivity pravěké ani středověké, jejich přítomnost nelze však vyloučit. Severně bytového domu B musíme počítat také s přítomností středověkého a novověkého městského popraviště (Kolařík – Zůbek 2005d).

K. ú. Veverčí

Joštova ulice, Komenského náměstí, Marešova ulice, parc. č. 776, 778 (akce A001/2005). Středověk – novověk. Město. Záchranný výzkum.

V souvislosti s projektem „Sanace brněnského podzemí“ v uličním bloku 66 se uskutečnil 7.1. až 22.3. 2005 záchranný archeologický výzkum. Celkem bylo provedeno 7 průzkumných sond.

Archeologickým výzkumem se podařilo ověřit skutečnost, že stávající úroveň prostoru je vůči původnímu terénu značně navýšená. Povrch geologického podloží se nachází v hloubce 5 m, což doložily sondy A1, C1 a C2. Směrem na západ velice pravděpodobně stoupá, poněvadž sonda B2 ho zachytila již

Obr. 93. Joštova, Komenského nám., Marešova (A001/2005). Zachycení jednotlivých sond. Joštova Str., Komenského Platz, Marešova Str. (A001/2005). Aufnahme der einzelnen Sondagen.

v hloubce 4,30 m. Dokumentované podlaží představovala vrstva svým rázem se blížící půdě, resp. půdnímu sedimentu. Není vyloučeno, že jde o holocénní naplaveninu či o uložení jiného původu. Sondy se dotkly pouze její svrchní části, žádná nezjistila její mocnost. Snad může souviset s činností vodoteče, možná potoka, který měl protékat Údolní ulicí.

Doklady pravěkého osídlení nebyly zaznamenány. První lidské aktivity je potřeba spojovat až se založením předměstí Švábka ve 13. stol. Za výsledek sídlištních procesů považujeme souvrství dokumentované v sondě A1. Jeho součástí byly také dvě vrstvy, které je možné interpretovat jako planýrky dřevohliněných staveb. Dále byly zachyceny dvě jámy neznámého účelu. Jmenované aktivity se archeologickým materiálem nepodařilo zcela přesně a beze všech pochybností datovat. Kloníme se však k názoru, že jsou středověkého původu. Pravděpodobně stejného stáří byla také alespoň část sídlištního souvrství v sondě C1, které sestávalo z odpadních vrstev a navážek. U některých jeho částí není vyloučeno, že jde o uložení vznikající v prostoru komunikací. Bylo zachyceno také subtilní blíže neurčené zdivo. Souvrství završila dlažba z nasucho kladených cihel. Její bližší souvislosti se nepodařilo určit.

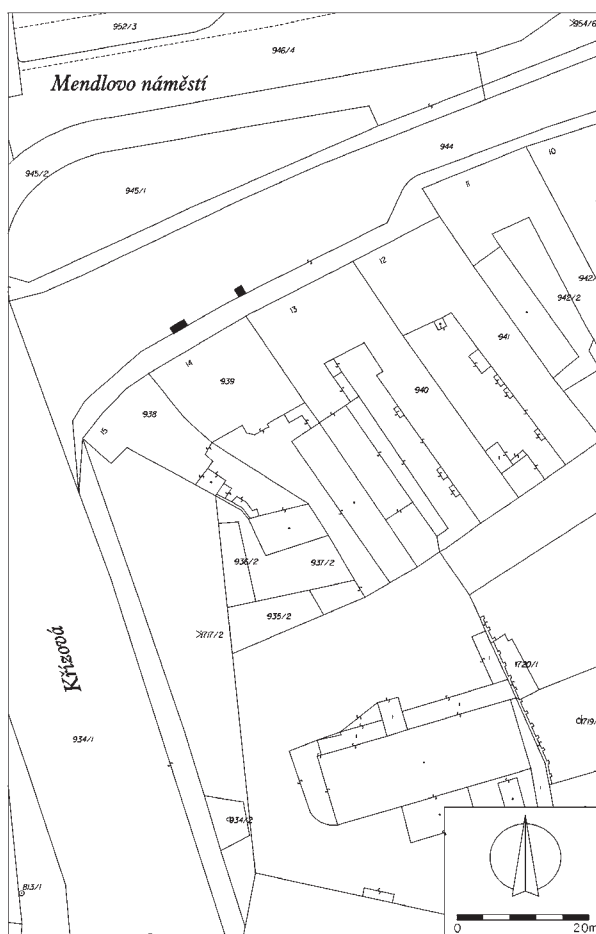
Jmenovanými aktivitami se úroveň terénu zvýšila během středověku a raného novověku o cca 0,80 až 1,20 m. Nárůst terénu až do současné úrovně se pak udál prostřednictvím mohutného souvrství navážek. Navážky obsahovaly velmi málo archeologického materiálu, navíc zčásti pocházejícího z přemístěných starších aktivit. Navážky dosahují mocnosti kolem 4 m; neměly odpadní charakter, postrádaly i stavební suť. Často bylo hlavní komponentou přemístěné podlaží. Struktura planýrek dokumentovaných v jednotlivých sondách naznačovala, že v navrsování terénu asi existovaly dvě výrazné etapy. Ve starší fázi dosáhl terén úrovně kolem 2,60 m pod stávajícím povrchem. To se zdálo potvrzovat situace v sondách A1, A3, C1 a C2. Jednoznačný důkaz poskytla sonda B1. Zachytila zbytek zděné stavby, jejíž základy byly zapuštěny do navážky v hloubce 2,40 m.

V sondě B1 bylo navážkové souvrství porušeno výkopem pro zděný kanál s. s. j. 004 z 19. či 20. stol. (Peška et al. 2006a).

K. ú. Zábrdovice

Stará 22, parc. č. 998 (akce A025/2004). Novověk. Sídliště. Záchranný výzkum.

V souvislosti s výstavbou domu na parcele č. 998 v ulici Stará proběhl v letních měsících roku 2004 archeologický výzkum formou dohledu nad výkopovými pracemi.

Obr. 94. Stará 22 (A025/2004). Zachycení plochy staveniště. Stará Str. 22 (A025/2004). Aufnahme der Baustelle.

V rámci akce byly dokumentovány dva řezy. Řez P1 se nacházel při uliční čáře ulice Stará a kromě sprašového podloží a na něj naléhajícího půdního typu (s. j. 100 a 101) zachytil zkulturněnou vrstvu půdy s. j. 102 (není jasné, zda se jedná o kulturní vrstvu nebo o přenesenou zkulturněnou půdu ze svahu Černých Polí) se zlomky pravěké keramiky. S. j. 102 se jevila opět jako kulturně neovlivněný půdní typ. Na ni naléhala blíže nedatovaná vrstva s. j. 104 se zlomky bílé malty a cihel. S. j. 105 vyplňovala blíže neznámý objekt, datovatelný pravděpodobně do období ranného novověku. Jeho horní hranice nebyla jasná, protože uložení 105 byla podobná půdnímu typu.

V zadní části parcely při domě Stará 20 byl dokumentován řez P2, který zachytil do sprašového podloží zahluobený objekt vyplněný uloženinou s. j. 106. Ze záspy objektu nebyl získán žádný datační materiál.

Zachycené situace indikují v tomto prostoru blíže nedatované pravěké osídlení a mohou nám ujasnit rozsah již dříve (Holub – Zůbek 2002) v tomto prostoru zkoumaných situací z mladší doby bronzové (Holub 2005c).

Petr Holub, Václav Kolařík, David Merta, Marek Peška, Petr Polánka, Lenka Sedláčková, Dana Zapletalová, Antonín Zůbek

Literatura

- Anonym 1927: *Zásobování vodou zemského hlavního města Brna*. Brno.
- Drda, M. 1983: Cihelna 13. století v Milevsku, *Archaeologia historica* 8, 167–173.
- Dragoun, Z. 2003: Výsledky archeologického výzkumu ve Staronové synagoze. *Staletá Praha* 24, 133–148.
- Flodrová, M. 1997: *Brněnské ulice a vývoj jejich názvů od 13. století po dnešek*. Brno.
- Holub, P. 2005a: *Brno-Královo Pole, nároží ulic Chaloupkova a Mojžírovo náměstí, výstavba bytového domu*. Nálezová zpráva č. 33/05 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Holub, P. 2005b: *Brno, Panská 6–8, Nám. Svobody 16. Obchodní galerie rozkvět*. Nálezová zpráva č. 9/05 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Holub, P. 2005c: *Brno-Stará 22*. Nálezová zpráva č. 32/05 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Holub, P. 2006: *Brno-Královo Pole, Božetěchova 2, výstavba kolektoru*. Nálezová zpráva č. 4/06 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Holub, P. – Kolařík, V. – Kováčik, P. – Merta, D. – Peška, M. – Procházka, R. – Zapletalová, D. – Zůbek, A. 2004: Systematický archeologický výzkum města Brna, *Forum Urbes Medii Aevi* I., 57–97.
- Holub, P., Kolařík, V., Merta, D., Peška, M., Zapletalová, D., Zůbek, A. 2004: Předběžné výsledky záchranných archeologických výzkumů v Brně v roce 2003, *Přehled výzkumů* 45, 39–95.
- Holub, P., Kolařík, V., Merta, D., Peška, M., Zapletalová, D., Zůbek, A. 2005: Předběžné výsledky záchranných archeologických výzkumů v Brně v roce 2004, *Přehled výzkumů* 46, 111–169.
- Holub, P., Kolařík, V., Polánka, P., Zůbek, A. 2005: *Brno-Joštova, Moravské náměstí, Rašínova. Terénní dokumentace z akce A28/05* uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Holub, P., Kováčik, P., Merta, D., Peška, M., Procházka, R., Zapletalová, D., Zůbek, A. 2002: Předběžné výsledky záchranných archeologických výzkumů v Brně v roce 2001, *Přehled výzkumů* 44, 71–114.
- Holub, P., Kováčik, P., Merta, D., Peška, M., Zapletalová, D., Zůbek, A. 2003: *Předběžné výsledky záchranných archeologických výzkumů v Brně v roce 2002*, *Přehled výzkumů* 44, 101–121.
- Holub, P., Peška, M. 2006: *Jakubská 6 – Rašínova 3, Kanalizační přípojka*. Nálezová zpráva č. 2/06 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Holub, P., Peška, M., Sedláčková, L. 2005: *Brno – blok 30*. Terénní dokumentace z akce A064/05 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Holub, P., Sedláčková, L. 2005a: *Brno-Královo Pole, Božetěchova 1, 3. Výstavba areálu FIT VUT Brno*. Nálezová zpráva č. 27/05 uložena v archivu společnosti Archaia Brno, o.p.s.
- Holub, P., Sedláčková, L. 2005b: *Brno – Náměstí Svobody 9*. Nálezová zpráva č. 31/05 uložena v archivu společnosti Archaia Brno, o.p.s.
- Holub, P., Zůbek, A. 2002: *Brno, Bratislavská 30, 32 (přestavba Divadla Radost)*. Nálezová zpráva č. 07/02 uložena v archivu společnosti Archaia Brno, o.p.s.
- Jan, L., Procházka, R., Samek, B. 1996: *Sedm set let brněnské kapituly*. Brno.
- Klenovský, J. 2002: *Brno židovské: historie a památky židovského osídlení města Brna*. Brno.
- Kolařík, V. 2005a: *Brno, Moravské nám. 6 – Nejvyšší správní soud*. Nálezová zpráva č. 40/05 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Kolařík, V. 2005b: *Brno – Nádražní*. Terénní dokumentace z akce A74/05 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Kolařík, V., Peška, M. 2004a: *Brno, Moravské nám. 6. Nejvyšší správní soud. Statické sondy*. Nálezová zpráva č. 32/04 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Kolařík, V., Peška, M., Zapletalová, D. 2005: *Brno, Anenské terasy*. Nálezová zpráva č. 20/05 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Kolařík, V., Peška, M., Zůbek, A. 2005: *Brno-Dominikánské náměstí 1*. Terénní dokumentace z akce A60/05 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Kolařík, V., Polánka, P., Sedláčková, L., Zůbek, A. 2005: *Stavba sekundárních kolektorů Brno – stoková síť města Brna (ISPA project), 10. stavba a 11. stavba, náměstí Svobody, Zámečnická*. Nálezová zpráva č. 36/05 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Kolařík, V., Polánka, P., Zůbek, A. 2005: *Brno – náměstí Svobody*. Terénní dokumentace z akce A93/05 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Kolařík, V., Zůbek, A. 2005a: *Brno – blok 51*. Terénní dokumentace z akce A68/04 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Kolařík, V., Zůbek, A. 2005b: *Brno-Cejl, Koliště, Malinovského náměstí*. Terénní dokumentace z akce A36/05 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Kolařík, V., Zůbek, A. 2005c: *Brno – blok 38*. Terénní dokumentace z akce A113/04 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.

- Kolařík, V., Zúbek, A. 2005d: *Brno, Křenová-Masná*. Nálezová zpráva č. 48/05 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Kolařík, V., Zúbek, A. 2005e: *Brno-Mendlovo náměstí 2a*. Terénní dokumentace z akce A56/05 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Kolařík, V., Zúbek, A. 2005f: *Brno-Pellicova 51*. Terénní dokumentace z akce A26/05 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Kolařík, V., Zúbek, A. 2005g: *Brno, Vodní – bytový dům Adam*. Nálezová zpráva č. 23/05 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Kolařík, V., Zúbek, A. 2005h: *Brno-Zelný trh*. Terénní dokumentace z akce A27/05 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Kolařík, V., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006a: *Brno-Běhounská ulice 1/ náměstí Svobody 6*. Nálezová zpráva č. 23/06 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Kolařík, V., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006b: *Brno-Jezuitská Roosveltova*. Nálezová zpráva č. 22/06 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Kolařík, V., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006c: *Brno-náměstí Svobody 10*. Nálezová zpráva č. 18/06 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Kováčik, P. 1998: *Brno – kabelovod Videňská*. Nálezová zpráva č. 12/98 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Matějčková, A. 2000: Brno (k. ú. Štýřice, okr. Brno-město), *Přehled výzkumů 41 (1999)*, Brno, 153.
- Merta, D. 2006a: *Brno – sv. Tomáš, rekonstrukce sakristie*. Nálezová zpráva č. 20/06 uložena v archivu Archaia Brno o.p.s.
- Merta, D. 2006b: *Sanace zdiva kostela sv. Máří Magdalény*. Nálezová zpráva č. 25/06 uložena v archivu Archaia Brno o.p.s.
- Merta, D., Merta, J. 2001: Středověká cihelna v Brně „Na Lečici“, *Archaeologia historica* 26, 221–226.
- Merta, D., Peška, M. 2003: Nález cihlové pece na Pekařské ulici v Brně, *Archeologia technica* 14, 46–49.
- Merta, D., Peška, M., Procházka, R., Sadílek, J. 2000: Předběžné výsledky záchranných archeologických výzkumů v Brně v roce 1999, *Přehled výzkumů 41 (1999)*, 35–61.
- Merta, D., Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2005: *Nálezová zpráva o provedení záchranného archeologického výzkumu při stavbě „Pasáž Magnum“, na ul. Česká 10, Jakubská 3 v Brně*. Nálezová zpráva č. 46/05 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Merta, D., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2005: „Komplexní regenerace historického jádra – ostatní komunikace – Rekonstrukce Jakubského nám.“ Nálezová zpráva č. 22/05 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Merta, J. 1996: Středověká cihlářská pec z Brna – předběžná zpráva, *Archaeologia technica* 10, Brno, 103–109.
- Peška, M. 2002: *Sanace brněnského podzemí, blok 62b*. Nálezová zpráva č. 19/02 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Peška, M. 2003: *Sanace brněnského podzemí, blok 33*. Nálezová zpráva č. 13/03 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Peška, M., Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006a: *Sanace brněnského podzemí – blok 66 (Joštova, Komenského nám., Marešova)*. Nálezová zpráva č. 13/06 uložena v archivu Archaia Brno o.p.s.
- Peška, M., Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006b: *Sanace brněnského podzemí – blok 65 (Joštova, Komenského nám., Údolní)*. Nálezová zpráva č. 14/06 uložena v archivu Archaia Brno o.p.s.
- Peška, M., Zapletalová, D., Sedláčková, L. 2005: *Stavbě sekundárních kolektorů K7, Koblížná – náměstí Svobody v k. ú. Brno-střed. Koblížná, Sukova, Poštovská a Kozí*. Nálezová zpráva č. 39/05 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Peška, M., Zapletalová, D., Sedláčková, L., Štourač, D. 2005: *Stavba sekundárních kolektorů Brno – stoková síť města Brna (ISPA project), 18. stavba, Zelný trh, Starobrněnská*. Nálezová zpráva č. 21/06 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006a: *Brno-Bašty, nová přípojka kanalizace pro č. p. 2*. Nálezová zpráva č. 19/02 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006b: *Sanace brněnského podzemí – blok 62 (Husova, Pekařská, Studánka)*. Nálezová zpráva č. 17/06 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006c: *Brno-Jakubská, oprava inženýrských sítí*. Nálezová zpráva č. 10/06 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006d: *Brno-Kapucínské náměstí, sonda před č. p. 1*. Nálezová zpráva č. 8/06 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006e: *Brno – Koliště, oprava vodovodního potrubí*. Nálezová zpráva č. 9/06 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006f: *Brno – park Koliště, požární nádrž pro hašení případného požáru pódia Janáčkova divadla*. Nálezová zpráva č. 24/06 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006g: *Brno. Mendlovo náměstí, oprava inženýrských sítí*. Nálezová zpráva č. 11/06 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006h: *Sanace brněnského podzemí – blok 68 (Žerotínovo náměstí)*. Nálezová zpráv č. 16/06 uložena v archivu společnosti Archaia Brno, o.p.s.
- Polánka, P., Sedláčková, L., Zúbek, A. 2006i: *Žerotínovo náměstí (rekonstrukce povrchu)*. Nálezová zpráva č. 15/06 uložena v archivu společnosti Archaia Brno, o.p.s.
- Polánka, P., Zúbek, A. 2006: *Rekonstrukce a adaptace Domu u Zlatého Orla, náměstí Svobody 1*. Nálezová zpráva č. 7/06 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Procházka, R. 2003: Počátky jihomoravských měst a etnické změny, *Archaeologia historica* 28, 267–295.
- Richter, M., Krajíc, R. 2001: *Sezimovo Ústí. Archeologie středověkého poddanského města 2. Levobřežní předměstí – archeologický výzkum 1962–1988*. Praha – Sezimovo Ústí – Tábor.
- Sadílek, J. 2001: *Brno – Nemocnice milosrdných bratří*. Nálezová zpráva č. 1/01 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.

- Samek, B. 1994: *Umělecké památky Moravy a Slezska 1 (A-I)*. Praha.
- Sedláčková, L., Zúbek, A. 2005: „Palace CD“, *parc. č. 272/19, 272/20 a č. 637/1, k.ú. Brno-Město. Etapa: Přeložka kanalizace v ulici Koliště*. Nálezová zpráva č. 10/05 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Vičar, O. 1965: Místopis Brna v polovici 14. století (prostor uvnitř městských hradeb), *Brno v minulosti a dnes* 7, 242–283.
- Vičar, O. 1966: Místopis Brna v polovici 14. století (předměstí), *Brno v minulosti a dnes* 8, 226–275.
- Zapletalová, D. 1999: *Brno – klášter milosrdných bratří*. Nálezová zpráva č. 5/99 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Zapletalová, D. 2005a: *Brno-Pekařská 4*. Terénní dokumentace z akce A33/04 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Zapletalová, D. 2005b: *Brno, Nemocnice milosrdných bratří, Pavilon akutní medicíny – 2. etapa*. Nálezová zpráva č. 46/05 uložena v archivu Archaia Brno, o. p. s.
- Zúbek, A. 2003: *Brno. Malinovského náměstí (oprava inženýrských sítí)*. Nálezová zpráva č. 15/03 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.
- Zúbek, A. 2005: *Brno-Běhounská ulice*. Terénní dokumentace z akce A78/05 uložena v archivu Archaia Brno, o.p.s.

Resumé

Das Ziel des vorliegenden Beitrags ist – ähnlich wie in den vorigen sechs Jahren – zusammenfassend über die Ergebnisse archäologischer Rettungsgrabungen zu informieren, die von der gemeinnützigen Gesellschaft Archaia Brno im historischen Stadtkern Brünns und im Raum seiner historischen Vorstädte durchgeführt wurden. Perspektiven, Konzeptionen und Methoden der systematischen archäologischen Erforschung des Brünner Stadtzentrums blieben unverändert.

Vorläufige Ergebnisse einzelner Grabungsaktionen (die Aktionen sind alphabetisch geordnet):

Kataster Brno-město

Bašty Str., Parz. Nr. 352 (Aktion A087/2004). Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Jahre 2005 wurde die Verarbeitung der archäologischen Ausgrabung abgeschlossen, die im Jahre 2004 im Zusammenhang mit dem Bau eines Kanalisationsanschlusses für das Haus Bašty Nr. 2 durchgeführt worden ist.

Das Haus wurde im Jahre 1839 erbaut. Archäologische Forschung bestätigte die Notwendigkeit, den festgestellten Bau im Raum des zugeschütteten Stadtgrabens auf massivem Fundament anzulegen.

Běhounská Str., Parz. Nr. 32 (Aktion A078/2005). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Am 16. Oktober 2005 wurde eine Rettungsgrabung im Zusammenhang mit der Beseitigung von einem Schadensfall an der Rohrleitung durchgeführt.

Die archäologische Forschung befindet sich in der Verarbeitungsphase, deswegen wird sie später behandelt. Vorläufig kann man sagen, dass zwei Segmente von Kellerräumen dokumentiert wurden.

Běhounská Str., Dominikánské Platz, Platz Svobody, Rašínova Str., Zámečnická Str., Parz. Nr. 32, 509, 528, 537, 549/1 (Aktion A003/2003). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Jahre 2005 wurde eine Rettungsgrabung abgeschlossen, die seit 2003 im Zusammenhang mit dem Aufbau der sekundären Kollektoren vom Abflusskanalnetz auf dem Platz Svobody und in der Zámečnická Str. verlief.

In markanter Weise hat sich die archäologische Grabung an der Erkenntnis des geologischen Untergrunds beteiligt. Im engen Zusammenhang damit steht die Rekonstruktion der Originaloberfläche, auf der die Entwicklung der mittelalterlichen Stadt begann. Ältere Erwägungen über eine Terraindepression im Nordteil des Platzes wurden bestätigt. Man konnte hier massive Schichtgruppen von Abfall- und Packlagen aus dem 13. Jahrhundert dokumentieren. Größere Grabungsaktivitäten verliefen vor allem in der Nordwestecke vom Platz Svobody. Es wurden zwei Holzbrunnen, drei Gruben unbekannter Funktion (eine mit Holzkonstruktion) und vermutlich der Aushub einer Gasse dokumentiert. Alle Aktivitäten wurden ins 13., bzw. 14. Jahrhundert datiert. Weitere Gruben, die in der Nähe von bestehenden Hauslinien identifiziert wurden, könnten eher mit dem Geschehen auf einzelnen Parzellen zusammenhängen, die im Mittelalter in den Raum des heutigen Platzes hineingegriffen haben. Deren Zweck blieb unklar. Falls die Datierung von ihnen gelungen ist, dann ins 13. Jahrhundert. Die öfteste Behandlung der Platzoberfläche repräsentierten die Packlagen. Einfache Pflasterungen wurden an drei Stellen erfasst. Am meisten handelte es sich um Trockenpflaster aus dem Mittelalter. Ein relativ deutliches Phänomen der Ausgrabung war die Dokumentierung von Relikten der alten mittelalterlichen Bebauung. Es konnten insgesamt 16, bzw. 17 Objekte identifiziert werden. In dieselbe Periode wie die älteste Bebauung fällt auch die königliche Kapelle der Jungfrau Maria, die an der Ecke vom Dominikánské Platz und der Veselá Gasse stand, gegenüber der Ausmündung der Zámečnická Straße. Einen Teil deren Mauerwerks hat die Sonde S29 erfasst. In der Rašínova Straße konnte man die Ausmündung der ehemaligen Umrlčí Gasse identifizieren, die vom Platz Svobody zur St. Jakob Kirche führte. Weiter kann man auf Grund der untersuchten Reste von alter Bebauung zu einem gewissen Maße den ehemaligen Verlauf der Zámečnická Straße rekonstruieren. Bei einigen mittelalterlichen Bauobjekten konnte auch deren spätere Bauentwicklung in nachfolgenden Zeitperioden dokumentiert werden. Außer den genannten Bauzurichtungen wurden von der späteren Bebauung vor allem die Keller dokumentiert. Sie waren ein Phänomen während der Dokumentierung des Kollektor-Vortreibens, u. z. hauptsächlich im Südteil des Svobody Platz. Von anderen Aktivitäten der Neuzeit und Gegenwart, die durch die Ausgrabungen dokumentiert wurden, sind die Fundamentmauer des Merkurbrunnens und Relikte der gemauerten Abwasserkanäle zu nennen. Während der archäologischen Forschung wurde keine Situation erfasst, die in eindeu-

tigen Zusammenhang mit dem vieldiskutierten Stadtbach gestellt oder solchermaßen interpretiert sein könnte. Wir können kundgeben, dass die besprochene archäologische Forschung seine Existenz eher widerlegt hat.

Běhounská Str., Jakubské Platz, Rašínova Str., Parz. Nr. 32, 44, 549/1 (Aktion A057/2003). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Jahre 2005 wurde eine Rettungsgrabung abgeschlossen, die in 2003 und 2004 im Zusammenhang mit der Rekonstruktion vom Jakubské náměstí verlaufen ist.

Die Ausgrabung lieferte sehr wichtige Erkenntnisse zur Bauentwicklung der St. Jakob Kirche. Ein bedeutendes Phänomen war die Untersuchung des Friedhofs, der im gegebenen Raum vom 13. bis 18. Jahrhundert benutzt wurde. Insgesamt wurden 1015 Bestattungen aufgehoben. Von schriftlichen Quellen wissen wir, dass die älteste Kirche hier seit der ersten Hälfte des 13. Jahrhunderts gestanden hat und mit einem Friedhof ausgerüstet war. Archäologische Grabung hat die Umfriedung dieses Sakralraums durch einen seichten Graben und eine Palisade oder einen Zaun belegt. Mit dem Kirchenbau hingen wohl auch die entdeckten Kalköfen zusammen. Der Weg nördlich der heutigen Kirche, der zu einem der Öfen führte, können wir vielleicht für die Kommunikation halten, welche die Materialzufuhr zum Bau gesichert hat. Sie ist nach dem Abbau der erwähnten Umfriedung entstanden und hat auch durch einen Teil des Friedhofs geführt. Alle diese Ereignisse legen wir noch in die erste Hälfte des 13. Jahrhunderts hin. Mit der zweiten Hälfte desselben Jahrhunderts bricht ein deutlicher Wandel an. Erstmals sind die Reste einer profanen Bebauung des Areals belegt. Für die älteren Perioden konnten sie nicht erfasst werden. Ihre Existenz kann aber kategorisch nicht ausgeschlossen werden. Die Bebauung aus der zweiten Hälfte des 13. Jahrhunderts ist nur dank deutlichen Tiefaktivitäten belegt. Es geht um „klassische“ Erdkeller. Die Forschung hat die Bebauung des Ostteils vom heutigen Platz bei der Běhounská Straße und im Raum südwestlich der Kirche belegt. Im ausgehenden 13. Jahrhundert sind die Holzerdebauten durch einen Feuerbrand vernichtet worden. Seither waren sie durch gemauerte Gebäude ersetzt, belegt durch einige Keller. Weitere deutliche Wende in der Entwicklung der lokalen Topographie war der große Kirchenumbau in der 2. Hälfte des 15. und der 1. Hälfte des 16. Jahrhunderts. Die Ausgrabung hat es vor allem im Raum neben der Běhounská Straße dokumentiert. Hiesige bürgerliche Grundstücke wurden vermutlich abgekauft und die Bebauung darauf entfernt. Sie musste dem Aufbau einer neuen Kirche und der Erweiterung des Friedhofs Platz machen. Die Straße wurde durch eine Umfriedungsmauer abgegrenzt. Es blieb bloß eine Randparzelle auf der Nordseite erhalten, wo die Bauhütte gesiedelt hat, die den Kirchenbau realisierte. Das hiesige Haus wurde derzeit umgebaut. Seine größte Bauzurichtung ist jedoch erst in der zweiten Hälfte des 17. Jahrhunderts verlaufen. Das Haus samt Parzelle hat bis zum ausgehenden 19. Jahrhundert überdauert.

Běhounská Str., Jezuitská Str., Rooseveltova Str., Parz. Nr. 5, 13/1, 32 (Aktion A068/2004). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit dem Projekt „Sanierung vom unterirdischen Brunn“ wurde im Jahre 2004 im Hausblock 51 der erste Teil der Rettungsgrabung durchgeführt.

Heutzutage befindet sich die Grabung in der Verarbeitungsphase, deswegen werden ihre Ergebnisse später behandelt. Vorläufig können wir sagen, dass die Sonden in der Jezuitská Straße mittelalterliche Terrains dokumentierten, im Ostteil der Straße mit eingetieften Aktivitäten, vielleicht Kellern von Holzerdehäusern. Ein bedeutender Akt war die Entdeckung der Resten der Brüner Stadtbefestigung im Stadtpark bei der Rooseveltova Straße.

Běhounská Str. 1/ Svobody Platz 6, Parz. Nr. 52 (Aktion A103/2004). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit der Hausrekonstruktion auf dem Platz Svobody 6 – Běhounská 1 wurde hier im Jahre 2004 eine Rettungsgrabung realisiert.

Im Keller neben dem náměstí Svobody erfasste man vermutlich die Westwand vom Keller eines mittelalterlichen Hauses.

Besední Str., Panenská Str., Veselá Str., Parz. Nr. 32 (k. ú. Brno-město akce A064/2005). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die Rettungsgrabung befindet sich in der Phase der Verarbeitung und wird später behandelt.

Cejl Str., Koliště Str., Malinovského (Platz), Parz. Nr. 94 (Aktion A036/2005). Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit der Reparatur des Ingenieurnetzes wurde im Sommer 2005 eine archäologische Rettungsgrabung durchgeführt.

Die meisten von den betreffenden Ausgrabungen wurden bloß auf der Ebene der Aufschüttungen und rezenten Aktivitäten realisiert. Aus der Schichtgruppe von Aufschüttungen wurde neuzeitliches Keramikmaterial aufgehoben. Der Unterteil der Schichtenfolge kann mit dem Untergang des zweiten Vorstadtviertels und mit dem Aufbau der Bastionbefestigung der Stadt in der 2. Hälfte des 17. Jahrhunderts verbunden werden. Obere Aufschüttungen hängen dann wohl mit dem Abbruch der gesagten Fortifikation und mit neuem Ausbau im 19. Jahrhundert zusammen.

Česká Str. 10, Jakubská Str. 3, Parz. Nr. 557, 559 (Aktion A036/2004). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Jahre 2005 verlief die zweite Phase und die Verarbeitung der archäologischen Ausgrabung am Bau eines neuen Objektes auf Parzellen des Hauses Česká 10 und Jakubská 3.

In den gegebenen Raum haben drei mittelalterliche Urparzellen eingegriffen. Die älteste Bebauung auf der Parzelle des Hauses Česká 10 war durch die Holzerdehäuser repräsentiert. Wir vermuten ihre Platzierung an der Straßenflucht. Im Mittelteil der Parzelle untersuchte man ein kleiner Erdkeller, der vielleicht für ein Objekt vom Speicherähnlichen Typ gehalten werden könnte. Er ist durch einen

Brand vernichtet worden. Im Hinterteil der Urparzellen wurden Senkgruben untersucht, die das hygienische Hinterland gebildet haben. Im Laufe des 13. Jahrhunderts wurde hier eine ganze Reihe von ihnen ausgegraben. Ihre hohe Zahl hängt vielleicht mit dem Bedarf an Lössboden für die Erbauung und Reparatur von Holzerdebauten zusammen. Einige untersuchte Erdaushübe interpretieren wir direkt als Exploitationsgruben. Freigelegt wurden auch mehrere Gruben von unbekannter Funktion. Ins 13. Jahrhundert reihen wir ebenfalls Aktivitäten, die zwar nicht näher erforscht wurden, die wir aber für „lochy“ halten können. Neben der Česká Straße blieben Kellerräume erhalten, deren Bauentwicklung höchstwahrscheinlich schon am Ende des 13. Jahrhunderts begonnen hat. Sie gehörten zur gemauerten Bebauung, welche die Holzerdebauten ersetzt hat. Die wurden durch einen Brand vernichtet, abgerissen und planiert. Aus der neuzeitlichen Periode wurden wieder mehrere Latrinen und zwei Brunnen erfasst.

Dominikánské Platz 1, Parz. Nr. 503 (Aktion A060/2005). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit weiterer Etappe der Rekonstruktion des Neuen Rathauses wurde im Herbst eine archäologische Rettungsgrabung im Innenraum des Westflügels von ehemaligem Dominikanerkloster und in einem Erdaushub im Hof durchgeführt.

Innerhalb der Sonde im Innenraum wurde eine recht einzigartige Situation erfasst, wo mehrere Ebenen von mittelalterlichen Fußböden freigelegt waren, die älteste davon aus der Zeit vor der Hälfte des 13. Jahrhunderts. Mit der Existenz des ältesten Fußbodens hing auch der Verputz an der Westwand des Raumes zusammen. Über die dokumentierten Räume kann man sagen, dass es sich im Mittelalter um einen einzigen Klosterraum handelte, der erst an der Wende des 16. und 17. Jahrhunderts, bzw. im 17. Jahrhundert durch Scheidewände getrennt wurde.

Dvořákova Str., Jezuitská Str., Rooseveltova Str., Parz. Nr. 79, 81 (Aktion A113/2004). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit dem Projekt „Sanierung vom unterirdischen Brunn“ hat im Jahre 2005 im Straßenblock 38 eine archäologische Rettungsgrabung fortgesetzt, die schon 2004 angefangen hatte. Im Jahre 2005 wurden 10 Untersuchungs sonden durchgeführt.

Heutzutage befindet sich die Grabung in der Verarbeitungsphase, deswegen werden ihre Ergebnisse später behandelt. Vorläufig können wir sagen, dass durch die Sondagen die Bedingungen des Oberteiles vom geologischen Untergrund nachgeprüft worden sind. Am interessantesten war wohl die Entdeckung von Kellerräumen in der Jezuitská Straße.

Františkánská Str., Masarykova Str., Parz. Nr. 216/1, 293 (Aktion A036/2004). Mittelalter. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Jahre 2004 verlief im Rahmen einer Sanierung vom Mauerwerk der Kirche der Hl. Maria Magdalena eine archäologische Rettungsgrabung. Sie konzentrierte sich auf

den anliegenden Raum nördlich der Kirche in der Františkánská Str.

Es wurde eine Schichtgruppe aus dem ausgehenden 12. Jahrhundert erfasst. In die Situationen der ersten Hälfte des 13. Jahrhunderts war ein Steinmauerwerk eingebettet, das als die Nordwand eines Gebäudes mit zwei Stützpfeilern interpretiert wurde. Durch seinen Charakter meldet es sich zum Jahre 1300. Das Mauerwerk kann man für ein Relikt der Nordwand einer Synagoge halten, die hier seit dem Mittelalter angeblich stehen sollte.

Jakubská Str., Parz. Nr. 548 (Aktion A026/2004). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Jahre 2005 wurde die Verarbeitung der archäologischen Grabung abgeschlossen, die 2004 im Zusammenhang mit der Reparatur vom Ingenieurnetz in den Jakubská und Rašínova Straßen in Brunn durchgeführt worden ist.

Die archäologische Forschung hat die Terrainebene vor der Stadtgründung nachgeprüft. Es wurde ein sukzessiver Terrainanwuchs noch im Laufe des 13. Jahrhunderts belegt, u. z. durch die Abfallschichten und Packlagen-Zurichtungen der Kommunikation. Im gegebenen Bereich stand seit dem 14. Jahrhundert die Kapelle des Hl. Moritz, abgerissen im Jahre 1886. Gerade mit ihr hängt wohl das dokumentierte Mauerwerk-Segment in einem der Bodenaushübe zusammen.

Jakubská Str., Parz. Nr. 548 (Aktion A095/2005). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die Aktion wurde durch den Aufbau von einem neuen Kanalisationsanschluss zum Objekt Jakubská 6 – Rašínova 3 hervorgerufen.

Die Ausgrabung lieferte relativ grundlegende ergänzende Informationen zur Kenntnis von einer der wenigen mittelalterlichen Urparzellen bezeichnet als Gehöft. Die Sonde S1 erfasste die neuzeitliche Grundlage der Hausfront zur Jakubská Straße und die anliegende Kommunikations-Schichtgruppe aus dem 13. Jahrhundert gebildet auf dem holozänen Bodentyp.

Jezuitská Str., Rooseveltova Str., Parz. Nr. 6, 13/1 (Aktion A079/2005). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit der Legung einer neuen Wasserleitung in der Rooseveltova Straße wurde im Rahmen der Grabungsarbeiten im Oktober 2005 die archäologische Aufsicht durchgeführt.

Beinahe im ganzen Verlauf hat der Bodenaushub für die neue Wasserleitung keine mittelalterliche oder neuzeitliche Situationen gestört. Seine Trasse verlief meistens durch die Aufschüttungen des älteren Ingenieurnetzes, oder durch die Füllung des barocken Grabens der Bastion-Stadtbefestigung von Brunn. Bloß in der Ausmündung der Jezuitská Straße, im Bereich des mittelalterlichen Zwingers der Stadtfortifikation, wurde der holozäne Bodentyp dokumentiert. Auf dessen Oberfläche befand sich eine undeutliche mittelalterliche (?) Packlage. Hier wurde auch ein gewölbter Ziegelkanal aus dem

19. Jahrhundert erfasst, der das Abfallwasser aus der Stadt zum Ponávka-Fluss abgeführt hat.

Joštova Str., Komenského Platz, Údolní Str., Parz. Nr. 769, 776 (Aktion A006/2004). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit dem Projekt „Sanierung vom unterirdischen Brno“ wurde vom 15. 2. bis 22. 3. 2005 im Straßenblock 65a eine archäologische Rettungsgrabung durchgeführt.

Die archäologische Forschung lieferte interessante Erkenntnisse zum geologischen Untergrund und ursprünglichen Oberflächenrelief. Die ersten menschlichen Aktivitäten sind erst mit der Gründung der Vorstadt Švábka im 13. Jahrhundert zu verbinden. Es waren mehrere Siedlungsaktivitäten dokumentiert, vor allem Gruben unbekannter Funktion. Sie wurden mit einer Schichtgruppe von Aufschüttungen überdeckt. Bei der Údolní Straße betrug ihre Mächtigkeit 2 m, auf Komenského náměstí bis zu 6,60 m. In der Sondage A1 wurde die Schichtgruppe von Aufschüttungen durch einen Graben für Ziegelkanal aus dem 19. oder 20. Jahrhundert gestört. Einen weiteren Kanal, doch viel größer, hat auch die Sonde B1 erfasst.

Joštova Str., Moravské Platz, Rašínova Str., Parz. Nr. 6, 549/1, 776, 800 (Aktion A028/2005). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die archäologische Rettungsgrabung im Juli und August 2005 wurde durch den Wechsel des Straßenbahn-Oberbaus an der Kreuzung der Joštova und Rašínova Straßen im Südwestteil vom Moravské Platz hervorgerufen.

Heutzutage befindet sich die Grabung in der Verarbeitungsphase, deswegen werden deren Ergebnisse später behandelt. Vorläufig können wir sagen, dass die Grabung eine Vorstadt-Siedlung aus dem 13. Jahrhundert belegt hat. Die Siedlung entstand vermutlich an der Stelle eines ehemaligen Produktionsbereichs repräsentiert durch Funde von Öfen unbekannter Funktion. Die Forschung hat weiter im Nordteil der Rašínova Straße den Verlauf der mittelalterlichen Stadtbefestigung einschließlich des Grabens erfasst, Reste der Befestigung des Augustinianerklosters und nicht zuletzt auch die Kurtine der barocken Fortifikation. In der Joštova Straße wurde das Fundamentmauerwerk der Durchfahrt des barocken Veselá Tores freigelegt, das seit der 60er Jahren des 17. Jahrhunderts Teil der Brünner Bastion-Fortifikation war.

Kapucínské Platz, Parz. Nr. 294 (Aktion A115/2003). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Jahre 2005 wurde die Verarbeitung der archäologischen Grabung abgeschlossen, die an der Jahreswende 2003/2004 verlaufen ist im Zusammengang mit dem Aushub eines Schachts, der die Kellerräume vor dem Haus Kapucínské Platz 1 – Masarykova 32 erschließen und sanieren sollte.

Die archäologische Forschung hat die Zusammensetzung des geologischen Untergrundes nachgeprüft. Seine ursprüng-

liche Oberfläche konnte jedoch nicht erfasst werden. Dokumentiert wurde ein Segment von einem wohl destruierten „loch“ oder einem in den Untergrund vorgetriebenen Keller, der etwa im 15.-16. Jahrhundert verödet ist. Die betreffenden Keller sind neuzeitlich und weisen eine drei- bis vierteilige Disposition auf.

Kapucínské Platz, Mečová Str., Starobrněnská Str., Zelný trh (Krautmarkt), Parz. Nr. 294, 392, 397, 447 (Aktion A005/2003). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die Rettungsgrabung war durch den Bau von sekundären Kollektoren des Abflusskanalnetzes der Stadt Brunn (ISPA project, 18. Bau) hervorgerufen.

Die Ausgrabung am Krautmarkt hat einen holozänen Bodentyp auf Lössdrift belegt und auf dessen Oberfläche die Kommunikations-Packlagen und Kulturschichten. Die Platzoberfläche wurde vermutlich bereits im Mittelalter zugerichtet. Eine schwerwiegende Feststellung bedeutet die Tatsache, dass im Raum des Platzes der älteste Siedlungshorizont aus dem 12. Jahrhundert nicht erfasst werden konnte, der aus der Umgebung bekannt ist. In Funden aus den untersten Schichten kam erst die 1. und 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts zum Ausdruck. Die Schichten von diesem Horizont wurden vermutlich abgetragen. Beim Vortreiben des Kollektors wurden wiederholt die Keller der historischen Bebauung in betreffenden Straßen gestört. Die wertvollste Feststellung stellen die erfassten Verschiebungen der Straßenlinie dar. Am Krautmarkt wurde auch ein öffentlicher Brunnen dokumentiert, der bis zu den 80er Jahren des 19. Jahrhunderts seinem Zweck gedient hat. Wiederholt wurden auch gemauerte neuzeitliche Kanäle oder Wasserleitungsstollen gestört, u. z. auch unter der Starobrněnská Str. und am Šilingrovo Platz.

Koblišná Str., Kozí Str., Pohořelec, Poštovská Str. und Sukova Str., Parz. Nr. 59, 102, 128, 160, 144 (Aktion A002/2003). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die archäologische Rettungsgrabung war durch den Bau von sekundären Kollektoren K7, Koblišná – Platz Svobody, k. G. Brno – Mitte hervorgerufen.

Die Grundfrage, welche durch die Grabung gezielt gelöst werden sollte, war die mögliche Existenz vom sog. Stadtbach, schon beinahe ein Hundert Jahre vorausgesetzt aufgrund einiger weniger historischer Indizien. Der Bach sollte durch die Koblišná Straße fließen und irgendwann im 13. oder 14. Jahrhundert erloschen sein. Zum Schluss konstatierte man, dass die Hypothese von einem Quartär-Wasserlauf, der in diesem Raum bis zum Hochmittelalter überdauern könnte, bisher keine Begründung in der erfassten Fundsituation hat. An mehreren Stellen in der Koblišná Straße wurde ein Teil der Stadtbefestigung dokumentiert, erbaut spätestens gegen die Wende des 13. und 14. Jahrhunderts. Vermutlich die kompletteste Rekonstruktion der historischen Bebauung konnte man dank den Funden aus der Sukova Str. auswerten, die am Anfang des 20. Jahrhunderts nach dem Abriss der älteren Bebauung neu erbaut wurde. Es wurden hier zwei Erdkeller dokumentiert, zugeschüttet an der Wende des 13. und 14. Jahrhunderts. Die älteste mittelalterliche gemauerte Bebau-

ung ist hier durch zwei gotische Keller repräsentiert. Man hat auch den Verlauf und Charakter der Originalbebauung im Bereich der Koblížná Straße nachgeprüft. Die Richtung und der Verlauf von Straßenfronten im Mittelalter unterscheiden sich nicht deutlich von heutigem Stand, bloß die Nordseite war mehr zur heutigen Straße vorgeschoben. Im Rahmen der nördlichen Straßenfront konnte man Fragmente von insgesamt acht gotischen Kellern und eine ganze Reihe von späteren Renaissance- oder Barockkellern dokumentieren, die an diese ältere Bebauung angeknüpft haben. Der interessante Fund eines gemauerten Hausteiles wurde vor dem Kaufhaus Centrum gemacht. Von den anderen Befunden in der Koblížná Straße sind zwei Brunnen erwähnenswert. Sehr interessant war z. B. der Fund eines unbekanntes, relativ großen vielleicht Produktionseinrichtung aus dem 13. oder 14. Jahrhundert, oder eines Kellers, eingetieft im Untergrund inmitten der Straße vor dem Haus Koblížná 19. Durch die Grabung in der Poštovská Straße wurde auch der Verlauf und Charakter der mittelalterlichen Bebauung der östlichen Straßenfront nachgeprüft. Insgesamt vier gotische Keller wurden dokumentiert. Die Forschung hat teilweise die ein wenig unklare historische Topographie in der Kozí Straße erläutert. Man konnte hier insgesamt vier gotische Kerne entdecken, die in der Straße den ältesten Horizont der gemauerten Bebauung des 13./14. Jahrhunderts repräsentieren. Die Grabung lieferte wichtige Erkenntnisse zur Rekonstruktion der Bauentwicklung im Raum bei der Běhounská Straße, wo im 19. Jahrhundert das Eckhaus Jakobsplatz Nr. 110 – „Café Spranz“ gestanden ist, das an der Wende des 19. und 20. Jahrhunderts abgerissen wurde.

Koliště Str., Parz. Nr. 637 (Aktion A022/2004). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Jahre 2005 wurde die Verarbeitung der archäologischen Grabung abgeschlossen, die in 2004 im Zusammenhang mit einer Reparatur der Wasserleitung in der Koliště Straße verlief.

Insgesamt wurden drei Bodenaushübe dokumentiert. Sie haben eine Schichtgruppe von Abfalllagen oder eher Abfallaufschüttungen gestört. Daraus wurde Keramikmaterial des Spätmittelalters und der Neuzeit aufgehoben. Sie hängen vermutlich mit dem Untergang des zweiten Vorstadt-Viertels durch eine neue Raumnutzung zusammen.

Koliště Str., Parz. Nr. 637 (Aktion A064/2004). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Jahre 2005 wurde die Verarbeitung der archäologischen Grabung abgeschlossen, die in 2004 im Zusammenhang mit einer Kanalisationsumleitung in der Koliště Straße verlief.

Ganz ohne Zweifel wurde die Besiedlung aus der 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts bewiesen. Als die ältesten wurden die Bodenzurichtungen von zwei vermutlichen Holzerdebauten dokumentiert. Wenigstens einer von ihnen ist wahrscheinlich durch Brand vernichtet worden. Von weiteren Siedlungsaktivitäten wurden einige Gruben unbekannter Funktion erfasst, Abfallschichten, Packlagen und vielleicht auch Planierungen von Holzerdebauten. Dadurch hat sich eine Schichtenfolge

gebildet mit der Mächtigkeit von 1 m. Die Belege von späterer Besiedlung wurden nicht erfasst. Darauf folgten die Aufschüttungen und Terrainzurichtungen datiert annähernd ins 17.–18. Jahrhundert, wahrscheinlich aber auch im 19. Jahrhundert fortsetzend. Die beschriebenen Aktivitäten hängen mit dem zweiten Vorstadt-Viertel zusammen, das hier seit dem Mittelalter existiert hat und im Zusammenhang mit dem Aufbau der Bastion-Stadtbefestigung von Brünn untergegangen ist.

Koliště – Park, Parz. Nr. 7/1 (Aktion A092/2004). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Jahre 2005 wurde die Verarbeitung der archäologischen Grabung abgeschlossen, die in 2004 im Zusammenhang mit dem Bau eines Behälters für die eventuelle Feuerlöschung am Podium des Janáček-Theaters verlief.

Die archäologische Grabung hat die Bedingungen des Oberbauteiles vom geologischen Untergrund nachgeprüft, in den einige Gruben unbekannter Funktion eingetieft waren. Sie sind das Ergebnis von Siedlungsprozessen, die sich im dritten Vorstadt-Viertel abgespielt hatten. Die Vorstadt-Besiedlung ist hier im 13. Jahrhundert entstanden und während der schwedischen Belagerung von Brno in den Jahren 1643 und 1645 untergegangen. Einen Teil des Viertels hat die äußere Bastion-Zone der neugebauten Stadtbefestigung in der 2. Hälfte des 17. Jahrhunderts eingenommen. Gerade mit deren Aufbau können wir wohl die Terrainzurichtungen verbinden. Die aktuelle Oberfläche der mittelalterlichen und neuzeitlichen archäologischen Situationen befindet sich in einer Tiefe von etwa 2 m. Den Terrainanwuchs repräsentieren die Aufschüttungen, die vermutlich mit Terrainzurichtungen nach dem Abbruch der Bastion-Befestigung im 19. Jahrhundert zusammenhängen und teilweise wohl auch mit dem Bau des Theaters in der zweiten Hälfte des 20. Jahrhunderts.

Moravské Platz – St. Thomas Kirche, Parz. Nr. 2 (Aktion A063/2005). Mittelalter – Neuzeit. Kirche. Rettungsgrabung.

Im Jahre 2005 wurde eine archäologische Rettungsgrabung in der Sakristei der St. Thomas Kirche in Brünn realisiert, die durch eine Gesamtrekonstruktion dieser Räume hervorgerufen war.

Aus den erfassten archäologischen Situationen geht hervor, dass das Kloster in stratigraphisch ältere mittelalterliche Schichtgruppen eingebettet wurde, mit ihrem Charakter dem Abfall entsprechend, der offenbar aus der Innenstadt hinter die Mauern ausgeführt worden ist. Die schwerwiegendste dokumentierte Situation ist durch das Fundament und die Substruktionen des oberirdischen Mauerwerks der Kapelle und der nördlich davon liegenden quadratischen Sakristei repräsentiert. Die Kapelle nördlich des Presbyteriums wurde gleichzeitig mit der Kirche erbaut. Der quadratische Bau neben der Kapelle, dessen Relikte durch die Grabung erfasst wurden, war als die Sakristei aus der ersten Bauphase des Klosters interpretiert. Die Kapelle wurde dem ersten wesentlicheren Umbau etwa in der späten Gotik unterzogen. Irgendwann in der Renaissance oder im Frühbarock wurde eine

Grabkapelle erbaut, welche die gesamten archäologischen Situationen sowie Konstruktionen einschließlich des vorausgesetzten Grabs von Johann Heinrich vernichtet hat. In der Sakristei wurde eine Gruft von kreuzförmigem Grundriss erbaut. Zu dem grundsätzlichen Umbau der Kapelle kam es während des Klosterumbaus in den 30er Jahren des 18. Jahrhunderts.

Moravské Platz 6, Parz. Nr. 569, 570, 571 (Aktion A081/2004). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit der Rekonstruktion und Adaptation von den Häusern Moravské náměstí 6, Joštova 1 und Solniční 4 wurde vom November 2004 bis Juni 2005 im Rahmen der Ausschachtungsarbeiten eine archäologische Rettungsgrabung durchgeführt.

Die archäologische Grabung hat in Souterrains und Erdgeschoss der rekonstruierten Häuser die bekannte Tatsache bestätigt, dass hier ein erhaltener mittelalterlicher Stadtgraben mit gemauerten Eskarpen und ein späterer frühbarocker Graben zu finden sind. Die Anfänge der Ausmauerung des mittelalterlichen Grabens konnten vielleicht ins ausgehende 13. oder an den Anfang des 14. Jahrhunderts eingesetzt werden. Es wurde ebenfalls bestätigt, dass sich in der west-östlichen Hausachse in den nicht untergezellerten Partien ein etwa 11 m breites, beinahe intaktes Band vom mittelalterlichen Gelände befindet. In diesem Band sind bis heute die Reste von mittelalterlicher Besiedlung und vor allem von Produktionsaktivitäten erhalten. Die archäologische Grabung dokumentierte eine Lehmgrube aus dem 13. Jahrhundert und drei Kalköfen aus dem 14.–16. Jahrhundert. Wahrscheinlich in der ersten Hälfte des 18. Jahrhunderts entstand in der Zone zwischen dem mittelalterlichen Graben und der barocken Befestigung eine Bebauung. An der Stelle des beobachteten Raumes war es die Militärbäckerei und das Bürgerhaus Nr. 139. Von dem Privathaus wurden ein Teil des Fundaments, gemauerter Brunnen und im Hinterland Relikt eines teilweise eingetieften Ziegelgebäudes erfasst. Der Raum des bisher nicht völlig zugeschütteten Grabens wurde als Gartengrundstück ausgenutzt.

Nádražní Str., Parz. Nr. 286/1 (Aktion A074/2005). Negativ. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit der Umpflasterung des Gehwegs und der Legung einer neuen Wasserleitung vor den Häusern Masarykova 37–39 und Nádražní 4 und 6 wurde im Juni 2005 eine archäologische Aufsicht durchgeführt.

Die Bodenaushübe haben die Ebene des archäologischen Terrains nicht erreicht.

Petrov 1, Parz. Nr. 318 (Aktion A094/2005). Mittelalter – Neuzeit. Haus. Baudokumentation.

Im Jahre 2005 begann die Dokumentation des rekonstruierten Hauses Petrov 1. Gleichzeitig verläuft auch eine kleine archäologische Untersuchung der durchgeführten Bodenaushübe. Die Hausrekonstruktion wird auch im Jahre 2006 fortsetzen. Über die Ergebnisse der Aktion werden wir also erst nach deren Abschließung informieren.

Platz Svobody, Parz. Nr. 537 (Aktion A093/2005). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im November 2005 begann eine archäologische Rettungsgrabung bei der Rekonstruktion vom Platz Svobody. Sie wird auch in 2006 fortsetzen, deswegen werden wir später darüber informieren.

Bisher wurden die abgedeckten Mauerwerke von historischen Bauten dokumentiert (St. Nikolaus Kirche, das Gebäude der Stadtwaage und die Stadtwache). In der Nordostecke des Platzes konnte man einen Teil des Fundamentmauerwerks vom ehemaligen Merkurbrunnen freilegen. Es blieb hier eine massive Schichtgruppe von Abfall- und Kommunikationsschichten aus dem 13. Jahrhundert erhalten. Erfasst wurde auch die mittelalterliche Stadtkloake. Einzigartig in Brünn ist die Entdeckung einer ins 16. Jahrhundert datierbaren Wasserleitung.

Platz Svobody 1, Parz. Nr. 538 (Aktion A030/2005). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit der Rekonstruktion und Adaptation des Hauses Platz Svobody 1 wurde am 1. 7.–14. 12. 2005 eine archäologische Rettungsgrabung durchgeführt.

Dokumentiert wurden die Aktivitäten verbunden mit dem Leben auf einer Stadtparzelle. Vor allem die Latrinen aus dem 13.–16. Jahrhundert und ein oder zwei ausgezimmerte Brunnen aus dem 13. Jahrhundert. Aus derselben Zeit stammen einige Gruben von unbekannter Funktion. Weiter wurden hier zwei neuzeitliche Abfallschächte gefunden. Man konnte auch das gemauerte Fundament von einem relativ großen Gebäude abdecken. Es stammt spätestens aus dem Anfang des 14. Jahrhunderts und in demselben Jahrhundert ist es auch verödet. Die dokumentierten Fundamente von zwei spätmittelalterlichen Bauten wurden von der bestehenden Bebauung ausgenutzt. Erfasst wurde auch das Fundament vom Nord- und Ostflügel des Hauses.

Platz Svobody 9, Parz. Nr. 131 (Aktion A069/2004). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit dem Aufbau eines Geschäfts- und Administrativzentrums verlief auf der Hausparzelle Platz Svobody 9 eine mehretappige archäologische Rettungsgrabung in den Jahren 2004 und 2005.

Aus dem Mittelalter und der Neuzeit wurden gegen zwanzig Latrinen, ein Brunnen und Relikt eines eingetieften Baus von Säulenkonstruktion freigelegt.

Platz Svobody 10, Parz. Nr. 132/1 (Aktion A073/2005). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit der Umpflasterung des Hofes vom Haus Platz Svobody 10 und der Legung von neuen Regenleitungen wurde hier im Oktober 2005 eine archäologische Rettungsgrabung durchgeführt.

Dokumentiert wurde eine Parzellenwand, vermutlich aus dem Spätmittelalter. An beiden Seiten der Wand befanden sich Packlagen und Pflasterungen aus dem Mittelalter und

der Neuzeit, entsprechend den Kommunikationszurichtungen der Hofpartien von beiden Häusern.

Zelný trh (Krautmarkt), Parz. Nr. 397 (Aktion A027/2005). Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Juni 2005 wurde eine archäologische Aufsicht der Bodenaushübe bei der Reparatur der Dampfleitung im Nordostteil von Zelný trh realisiert. Sie hat belegt, dass der Oberteil des Untergrundes bereits in der Vergangenheit abgetragen war. Es wurden bloß zwei Ziegelkanäle aus dem 19. oder 20. Jahrhundert erfasst.

Žerotínovo náměstí (Platz), Parz. Nr. 786 (Aktion A002/2005). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit dem Projekt „Sanierung vom unterirdischen Brno“ wurde vom 10. 1. bis 22. 3. 2005 eine archäologische Rettungsgrabung im Straßenblock 68 durchgeführt.

Die archäologische Grabung hat die Bedingungen des geologischen Untergrundes nachgeprüft. Die ersten menschlichen Aktivitäten sind erst mit der Vorstadtbesiedlung von Brünn in der Nähe der Hertlinová Straße, später Hartlůvka zu verbinden, die hier vom 13. bis zur 2. Hälfte des 17. Jahrhunderts existiert hat. Es wurden mehrere Gruben von unbekannter Funktion erfasst, zwei Erdkeller, ein teilweise eingetiefter Bau, ein gemauerter Keller und Teil eines gemauerten Gebäudes von unbekannter Funktion.

Žerotínovo Platz, Parz. Nr. 786 (Aktion A035/2005). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit der Rekonstruktion von Oberflächen und dem Bau von neuen Abfalleitungen an der Nord- und Westseite des Hauses Žerotínovo Platz 8 wurde an der Wende von Juli und August 2005 eine archäologische Rettungsgrabung durchgeführt.

Es wurde bestätigt, dass der Oberteil des geologischen Untergrundes im gegebenen Raum durch einen Bodentyp auf Lössdrift gebildet ist. Die Belege einer vorzeitlichen Besiedlung wurden nicht erfasst. Die ersten dokumentierten menschlichen Aktivitäten gehören erst dem 13. Jahrhundert an. Sie sind ein Ergebnis von Siedlungsprozessen, die sich in der Vorstadtsiedlung „Vor dem Veselá Tor“ abgespielt hatten, die in der 2. Hälfte des 17. Jahrhundert untergegangen ist. Es wurden mehrere Gruben unbekannter Funktion erfasst, das Souterrain von einem Holzerdebau, ein gemauerter Keller und das Fundament von einem näher nicht bestimmten Gebäude. Die dokumentierte Kalkgrube könnte erst mit dem Aufbau aus dem 19. Jahrhundert zusammenhängen.

Kataster Brno-město, Staré Brno

Husova Str., Pekařská Str., Studánka, Parz. Nr. 367, 958, 1147 (Aktion A004/2005). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit dem Projekt „Sanierung vom unterirdischen Brünn“ wurde vom 20. 1. bis 25. 7. 2005 im

Straßenblock 62 eine archäologische Rettungsgrabung durchgeführt.

Die archäologische Grabung ist auf die Reste der durch die historischen Quellen belegten Vorstadt „Vor dem Brüner Tor“ nicht gestoßen. Sie wurden jedoch durch eine ältere Grabung aus dem Jahre 2001 dokumentiert. Die Besiedlung ist aus strategischen Gründen im 15. und 16. Jahrhundert untergegangen. Gerade in diese Zeit könnten wir vielleicht die dokumentierten umfangreichen Terrainzurichtungen des an die Befestigung gebundenen Raumes einsetzen. Es ist nicht ausgeschlossen, dass wenigstens ein Teil des Gebietes bei der Erhaltung desselben Zwecks als ein Exploitationsraum für den Abbau der Lösserde dienen konnte. Der Raum wurde auch als eine Produktionsstelle benutzt. Am besten wird es durch das Relikt eines neuzeitlichen Ofens belegt, dokumentiert durch die Grabung im Bereich der heutigen Fahrbahn in der Pekařská Straße sowie durch das Fragment von einem weiteren Ofen aus dem 17. Jahrhundert, das von einer älteren Grabung im Jahre 2001 erfasst wurde. Die Existenz von gewisser Bebauung auch während der Neuzeit hat die Sonde A1 belegt, die das Segment von einem gemauerten Bau dokumentierte. Sein Zweck wurde nicht erklärt.

Kataster Královo Pole

Božetěchova 1–3 (Aktion A101/2004). Mittelalter – Neuzeit. Dorf. Rettungsgrabung.

In den Jahren 2004 und 2005 wurde eine Rettungsgrabung im Zusammenhang mit Erbauung des Komplexes der Fakultät der Informationstechnologien bei der Technischen Hochschule in Brünn realisiert.

Im Mittelalter kann man die menschliche Aktivität auf diesem Gebiet seit der 2. Hälfte des 13. Jahrhunderts verfolgen, was die erfassten Vorrats- und Pfostengruben belegen. Ab dem 14. Jahrhundert ist ein deutliches Eindringen von Stadtmerkmalen in die sonst dörfliche Umgebung sichtbar – z. B. Mauerkeller von einem näher nicht bekannten Haus mit Latrinen im Hintergrund, oder ein großer Erdkeller. Die höchste Blütezeit erlebte das Gebiet aber vermutlich erst nach der Gründung einer Kartause durch Markgraf Johann Heinrich im letzten Drittel des 14. Jahrhunderts. An der Wende des 14. und 15. Jahrhunderts sind in diesem Raum einige Keller verödet, was die Veränderung oder Erneuerung der Bebauung andeutet. Diese konnte dank Besitzübertragungen oder in der ersten Hälfte des 15. Jahrhunderts infolge der Hussitenkriege verwirklicht werden. Weitere Welle des Kelleruntergangs ist in der 2. Hälfte oder am Ende des 15. Jahrhunderts sichtbar. Hier können wir dank den erfassten Situationen über eine Erneuerung des Hofes nach den böhmisch-ungarischen Kriegen erwägen, wann auch das eigentliche Kloster ziemlich beschädigt sein sollte. Es ist vermutlich auch eine neue Umfriedung des Hofes entstanden, datiert dank dem gefundenen Fragment einer Eichensäule vom Tor ins letzte Drittel des 15. Jahrhunderts. Mit der Gründung des Klosters hängt wahrscheinlich auch die Erbauung eines Ziegel- und Kalkofens direkt gegenüber der Kirche der Allerheiligsten Dreifaltigkeit zusammen. Zusammen mit dem eigentlichen Ziegelofen wurde teilweise auch das Produktionsareal in der Umgebung untersucht. Es handelte sich vor allem um eine große Lehmgrube westlich und südwestlich des Ofens und weiter

um zwei Gruben, die vermutlich zur Verarbeitung des Ziegeltens dienten. Während der archäologischen Grabung wurden auch zwei Relikte von unterirdischen Gängen (lochy) erfasst. Von den neuzeitlichen Aktivitäten untersuchte man höchstens zwei Relikte von oberirdischen Bauten und einige große Gruben. Von den erfassten neuzeitlichen Brunnen sind vermutlich die zwei Bierbrauerei-Brunnen am interessantesten.

Božetěchova 2 (Aktion A029/2005). Mittelalter – Neuzeit. Dorf, Kloster. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit dem Aufbau eines Kollektors im Hof der ehemaligen Kartause verlief im Juni und August 2005 eine archäologische Rettungsgrabung.

Die ältesten mittelalterlichen Aktivitäten sind an die Hälfte des 13. Jahrhunderts datierbar. Es ist wahrscheinlich, dass ein Teil des ursprünglichen Dorfes Královo Pole (Königsfeld) erfasst wurde, in den Quellen seit der 40er Jahren des 13. Jahrhunderts erwähnt. Einen deutlichen Untergangshorizont können wir gegen die Wende des 13. und 14. Jahrhunderts, eher aber im 14. Jahrhundert verfolgen. Es wurden zugeschüttete „lochy“ oder Keller dokumentiert und Teil von einem oberirdischen Gebäude. Weiterer Überrest eines oberirdischen Gebäudes im Raum der Fläche 02 stellt das Relikt einer Fundamentrinne s. E. 3584 (s. s. E. 094) dar, erfasst im Quadrat 14. Erhalten blieb nur der Teil eingesunken in die stratigraphisch ältere Ablagerung s. E. 3207. Die Füllung der Rinne bildete ein abgebrannter verkohlter Balken (s. E. 3207). Die stratigraphisch ältere Pfostengrube s. s. E. 095 ist an den Anfang des 14. Jahrhunderts datiert. Es wurden auch zwei neuzeitliche Kalkgruben erfasst. Eine von ihnen könnte wohl mit dem Umbau des Klosters im ausgehenden 17. Jahrhundert zusammenhängen. Wahrscheinlich im Rahmen dieses Umbaus entstand im Hof ein Trinkbrunnen, von dem das Fundament-Mauerwerk erfasst wurde. Der Brunnen war mit Hilfe einer Holzrohrleitung mit Wasser versorgt, von der eiserne Verbindungshülsen gefunden wurden und direkt im Mauerwerk des Brunnens dann ein atypischer Verschluss. Durch die archäologische Grabung konnte auch der Geländeanwuchs im Hof seit dem Spätmittelalter dokumentiert werden.

Chaloupkova Str./ Mojmírovo Platz (Aktion A058/2004) Mittelalter – Neuzeit. Dorf. Rettungsgrabung.

Die Aktion verlief im Jahre 2004 im Zusammenhang mit dem Aufbau eines Mehrzweck – Hauses an der Ecke von Mojmírovo náměstí und der Chaloupkova Straße.

Die archäologische Forschung lieferte Erkenntnisse zur mittelalterlichen Besiedlung von Královo Pole (Königsfeld). Die ältesten erfassten Aktivitäten sind ins 14. Jahrhundert datierbar. Größere Entwicklung dieses Teiles des historischen Kerns von Královo Pole kann man jedoch erst ab dem 15., bzw. 16. Jahrhundert voraussetzen.

Kataster Staré Brno

Kopečná Str. 43, Parz. Nr. 1109, 1116, 1117/1, 2 (Aktion A043/2004). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Die flächige archäologische Rettungsgrabung in der Kopečná Straße Nr. 43 in Brunn war durch den Bau eines neuen Wohnhauses hervorgerufen und verlief vor dem eigentlichen Bau schrittweise vom Juni bis Oktober 2004. Im Jahre 2005 wurde sie verarbeitet.

Durch die Grabung konnte man im Südwestteil der Baustelle einen Teil des gotischen Presbyteriums der Allerheiligenkirche freilegen. Es handelt sich nicht um den ältesten Bau, sondern um einen Umbau aus dem ausgehenden 13. Jahrhundert oder der ersten Hälfte des 14. Jahrhunderts. In der Nähe der Kirche wurde ein Teil des Friedhofs untersucht, genau 137 Bestattungen. Dem Friedhof ist eine ältere Besiedlung aus dem Anfang des 13. Jahrhunderts vorangegangen. Es ist nicht ausgeschlossen, dass man bei detaillierter Verarbeitung auch den Horizont des 12. Jahrhunderts aussondern kann. Ältere Siedlungsaktivitäten wurden hier nicht belegt. Aus dieser Periode stammen die Belege von Öfen, bzw. Arbeit mit Feuer. Der Friedhof war wenigstens während eines Teiles seiner Existenz mit einer Umfriedungsmauer umgeben. Im Nordwestteil der Baugrube wurde der Rand einer sekundären Knochendeponie erfasst. Den wesentlichen Teil der Fläche östlich des Friedhofs hat eine Superposition von zwei N-S orientierten Gräben eingenommen. Es konnte sich z. B. um einen militärischen Belagerungsposten aus der Periode der böhmisch-ungarischen Kriege (1467–1474) handeln, oder um die Umfriedung des Sakralbereichs der Kirche. Man kann auch die Möglichkeit nicht völlig ausschließen, dass es um einen erneuerten schwedischen Belagerungsgraben aus dem Jahre 1645 geht. Im abdachigen Terrain am Ostfuß der Anhöhe wurden unnatürliche Vertiefungen beobachtet, mit ihrem Charakter den unterirdischen Räumen gen. „lochy“ entsprechend. Bei deren Interpretation ist jedoch auch die an der Fundstelle von Geologen belegte Möglichkeit nicht ausgeschlossen, dass es sich um Brüche im Untergrund handelt. An der südlichen Hangkante wurde ein regelmäßiger länglicher Aushub erfasst, eingehaut zusammen mit einer Treppe in den Metabasit-Felsen, vermutlich ein halbeingetieftes Souterrain von einem Bau irgendwann aus der Neuzeit. Ein neuzeitlicher Keller hat auch unter das Kirchenfundament hineingereicht. Ein weiterer Keller wurde im Nordostteil der untersuchten Lücke gestört. Er gehörte ursprünglich zum Haus Kopečná 43. Im Mittelteil der untersuchten Fläche wurden wenige Siedlungsobjekte aus dem Hoch- und Spätmittelalter entdeckt, die vermutlich mit dem ökonomischen Hinterland der Kirche und Pfarre zusammenhängen.

Mendlovo Platz, Parz. Nr. 944 (Aktion A085/2004). Neuzeit?. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Jahre 2005 wurde die Verarbeitung der archäologischen Grabung abgeschlossen, die in 2004 im Zusammenhang mit der Reparatur des Ingenieurnetzes auf dem Mendlovo Platz verlief.

Zwei dokumentierte Bodenaushübe sind auf eine näher nicht bestimmte Schichtgruppe gestoßen. Es handelte sich vermutlich um die Füllungen von einem Aushub. Ob es Aufschüttungen sein könnten, müsste das Studium des Untergrund-Zustandes und des historischen Terrains vom gegebenen Gebiet bestätigen. Sie hatten den Charakter eines umge-

lagerten Untergrunds. Datierungsmaterial wurde nicht gewonnen.

Mendlovo Platz 2a, Parz. Nr. 2, 3/1, 16/1 (Aktion A056/2005). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im September und Oktober 2005 wurde eine archäologische Rettungsgrabung durchgeführt, hervorgerufen durch die Ausschachtung von neuen Souterrainräumen für den Neubau auf dem Mendlovo Platz 2a.

Heutzutage befindet sich die Grabung in der Verarbeitungsphase, deswegen werden ihre Ergebnisse später behandelt. Vorläufig können wir sagen, dass die Grabung die Besiedlung der Fläche spätestens seit der 1. Hälfte des 12. Jahrhunderts belegt hat. Dokumentiert wurde eine Schichtgruppe vom Abfall-ähnlichen Charakter. Darenin wurden Siedlungsobjekte aus dem 13. und 14. Jahrhundert eingetieft. Im 14. Jahrhundert wurde dieser Raum ins Areal des Zisterzienserinnenklosters eingegliedert und spätestens im Spätmittelalter sind hier näher nicht identifizierte gemauerte Bauten entstanden, die das Kloster-Hinterland bildeten.

Pekařská Str. 4, Parz. Nr. 1137 (Aktion A33/2005). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Juli 2005 sind im Hoftrakt der Hausparzelle die Dokumentationsarbeiten im Zusammenhang mit dem Vortreiben der Parkplätze in den Nordhang verlaufen.

Die Grabung wurde noch nicht in einem Fundbericht ausgewertet, vorläufig kann konstatiert werden, dass eine Superposition von wenigstens zwei großen neuzeitlichen Abfallgruben erfasst wurde, ursprünglich vielleicht Exploitationsgruben.

Pellicova Str. 51, Parz. Nr. 993 (Aktion A026/2005). Neuzeit ? Stadt. Rettungsgrabung.

Im Frühling 2005 wurde die archäologische Aufsicht der Ausschachtung eines Swimmingpools im Hof des Hauses Pellicova 51 realisiert. Die Grube ist nur auf Aufschüttungen gestoßen.

Vodní Str. 1a, 3, Parz. Nr. 1307, 1308 (Aktion A093/2004). Mittelalter (?) – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit dem Aufbau von Wohnhäusern in der Vodní Straße wurde vom April bis Juli 2005 eine archäologische Rettungsgrabung durchgeführt.

Das Terrain war bis zu der Tiefe von etwa 3 m durch Aufschüttungen gebildet, die in kleinerem Maße mit einem sukzessiven Ausbau und mit Destruktion hiesiger Bebauung (19.–20. Jahrhundert) zusammenhängen, in größerem Maße im Fall der älteren Aufschüttungen dann vermutlich mit der Ausgleichung und Zuschüttung einer feuchten Depression, bzw. mit der damit verbundenen Erhöhung von Ufern des Stadt-Einlaufkanals. Vielleicht nur an der Nordseite der Baustelle kann man tatsächlich über die Aufschüttungen aus dem 16.–17. Jahrhundert sprechen. Innerhalb dieser Aufschüttungen wurden seit Ende des 18. Jahrhunderts, vor allem aber

im 19. Jahrhundert, die Konstruktionen gegründet, die mit der sukzessiven Bebauung der Vodní Straße zusammenhängen. Die einzige ältere gemauerte Konstruktion, vermutlich aus dem 18. Jahrhundert, befand sich in der Südostecke der Baustelle. In den Hofpartien der Hausparzellen wurden mehrere Kalkgruben dokumentiert, vermutlich ausnahmslos beim Auf- und Umbau der Häuser Vodní 1a und 3 benutzt. Im Nordostteil der Parzelle befand sich ein gemauertes Objekt, vielleicht Teil einer Herstellungseinrichtung. Es handelte sich um eine Ziegellatrine mit innerer Lichtweite von etwa 2,90 m. Primärer Bestandteil davon war auch ein Kanälchen, das vermutlich das Wasser aus dem Einlaufkanal (?) in die Grube zugeführt hatte. Im Ostteil der Baustelle wurde eine ausgemauerte quadratische Kloake erfasst. Auf der Ostseite ist aus ihrer Sohle eine Holzrohrleitung ausgegangen, deren zwei freigelegte Teile durch einen eisernen Rohrflansch verbunden waren. Die Rohrleitung war aus einem Kieferstamm hergestellt, der an der Jahreswende 1744/1745 gefällt wurde. Die Funktion von diesem Objekt können wir nicht hundertprozentig bestimmen, aber auf Grund seiner Ähnlichkeit und vor allem Datierung neigen wir zu der Ansicht zu, dass es sich um eine Anlage handelt, mit deren Hilfe im 18. Jahrhundert das feuchte Gebiet im Raum der sog. Froschlache und Umgebung ausgetrocknet wurde.

Kataster Štýřice

Polní Str. 3 (Aktion A31/2005). Vorzeit – Mittelalter – Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

Im Jahre 2005 verlief die zweite Etappe der archäologischen Rettungsgrabung beim Aufbau eines neuen Pavillons des Krankenhauses von Barmherzigen Brüdern.

Neben den Resten der vorzeitlichen Besiedlung erfasste man auch Aktivitäten aus dem 11.–12. Jahrhundert (z. B. Ofen), dem Hochmittelalter und der Neuzeit.

Kataster Trnítá

Křenová Str., Masná Str., Parz. Nr. 61/1, 225, 228, 230, 231/1, 231/2, 232, 233, 234, 235, 236, 237, 238, 239, 240, 253, 254, 255, 258, 260, 261, 262, 263/1, 421/1, 421/3, 417/1 (Aktion A072/2005). Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Dezember 2004 und Oktober 2005 wurde eine archäologische Aufsicht realisiert, hervorgerufen durch den Bau von Wohnhäusern.

Die archäologische Grabung hat bestätigt, dass das Terrain auf der betreffenden Fläche bis zu der Tiefe von etwa 2 m durch eine Schichtgruppe von neuzeitlichen Aufschüttungen gebildet ist. Die setzt an eine Anschwemmungs-Schichtgruppe des Svitava-Flusses an. Die archäologische Grabung in ihrem Umfang hat bestätigt, dass das betreffende Gebiet nicht besonders siedlungsattraktiv war und dass sich der Raum urbanistisch erst in der 2. Hälfte des 19. Jahrhunderts gefüllt hat. Registriert wurden Reste der Bebauung und ein gemauerter, nachträglich eingewölbter Abflusskanal, der seit der 2. Hälfte des 19. Jahrhunderts den regulierten Svitava-Fluss mit seinem unzugeschütteten alten Flussbecken verbunden hat.

Kataster Veverčí

Joštova Str., Komenského Platz, Marešova Str., Parz. Nr. 776, 778 (Aktion A001/2005). Mittelalter – Neuzeit. Stadt. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit dem Projekt „Sanierung vom unterirdischen Brno“ wurde vom 7. 1. bis 22. 3. 2005 im Straßenblock 66 eine archäologische Rettungsgrabung durchgeführt.

Durch die archäologische Forschung konnte man die Tatsache nachprüfen, dass die bestehende Raumebene gegenüber dem ursprünglichen Terrain ziemlich höher liegt. Die Oberfläche des geologischen Untergrundes befindet sich in einer Tiefe von 5 m. Gegen Westen steigt sie höchstwahrscheinlich. Die ersten menschlichen Aktivitäten sind erst mit der Gründung der Vorstadt Švábka im 13. Jahrhundert zu verbinden. Dokumentiert waren mehrere Siedlungsaktivitäten. Dadurch ist die Terrainebene während des Mittelalters und der Frühneuzeit um etwa 0,80 bis 1,20 m angewachsen. Der Terrainanwuchs bis zur heutigen Ebene hat sich dann durch eine massive Schichtgruppe von Aufschüttungen abgespielt. In der Terrainaufschichtung existierten vermutlich zwei deutliche Etappen. Die erste hat eine Ebene von 2,60 m unter der aktuellen Oberfläche erreicht. Den eindeutigen Beleg hat die Sonde B1 geliefert. Sie hat das Relikt eines gemauerten Gebäudes erfasst, dessen Fundament in die Aufschüttung in einer Tiefe von 2,40 m eingebettet war. In der Sonde B1 wurde die Schichtgruppe von Aufschüttungen durch einen Graben für Ziegelkanal aus dem 19. oder 20. Jahrhundert gestört.

Kataster Zábřovice

Stará Str. 22, Parz. Nr. 998 (Aktion A025/2004). Vorzeit – Neuzeit. Siedlung. Rettungsgrabung.

Im Zusammenhang mit dem Hausbau auf der Parzelle Nr. 998 in der Stará Straře wurde in Sommermonaten 2004 eine archäologische Aufsicht bei den Ausschachtungsarbeiten durchgeführt.

Dokumentiert wurde ein näher nicht bekanntes Objekt vermutlich aus der Frühneuzeit. Ein weiteres Objekt wurde nicht datiert.

BRNO (k. ú. Tuřany, okr. Brno-město)

Jezuitská rezidence, ul. Hanácká. Novověk. Sklepy. Záchraný výzkum.

Při příležitosti rekonstrukce suterénu budovy bývalé jezuitské rezidence proběhla také dokumentace zavaleného sklepení a dešťového kanálu z období baroka. Během výzkumu byly lokalizovány a dokumentovány poměrně rozsáhlé sklepy s cihlovými klenbami. Sutě vyplňující sklepní prostory byly na základě mincovních náleží datovány do 2. pol. 19. stol., do tohoto období lze pravděpodobně klást i jejich zánik.

Cihelný kanál zřejmě souvisí s obdobnou konstrukcí, která byla prozkoumána a zaměřena pod rezidencí pracovníky ÚAPP Brno v roce 2003 (NZ ÚAPP Brno).

Petr Kos, Karel Vjška

Obr. 95. Tuřany, jezuitská rezidence. Detail zavaleného sklepení.

Tuřany, Residenz der Jesuiten, Blick auf den verschütteten Keller.

Resumé

Brno-Tuřany (Bez. Brno-město). Neuzeit. Keller. Rettungsgrabung.

BRUMOV-BYLNICE (k. ú. Bylnice, okr. Zlín)

Hrad Brumov, středověk 15.–16. stol. Záchraný výzkum.

V prostoru nádvoří tzv. horního hradu byla na přelomu června a července 2005 realizována drenážní rýha vzhledem k odvodnění suterénních prostor jižního křídla vnitřní obvodové zástavby vlastního hradního jádra. Lokalita je situována na ZM 1 : 10 000, l. č. 25-43-16, od Z s. č. 150 a 151mm, od J s. č. 367 a 368 mm (nadmořská výška lokality je 376 m). Výkopová rýha byla orientována přibližně ve směru východ – západ, a to v délce přes 14 m a šířce 1,3 m, max. dosažená hloubka dosahovala 2,1 m (její západní zakončení u hradní studny, která byla odkryta při výzkumu v letech 1980–1982). Při výkopu drenážní rýhy se pod recentní vrstvou (k. č. 101) objevila výrazná vrstva k. č. 102, vesměs se jednalo o zánikový horizont hradu z přelomu 18. a 19. stol. Z východní strany se podařilo zachytit částečně pozůstatky dlažby nádvoří z říčních valounů v délce kolem 4 m (k. č. 111) a pod ní výraznou kamennou destrukci (k. č. 106). Západním směrem pak na úroveň dlažby navazovalo rozhraní vrstev k. č. 102 a 103,